

Konjunkturläget
Juni 2019

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I Konjunkturbarometern publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi varje år de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier, Working paper, PM** och som remissvar.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken och prognoserna hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

I Konjunkturläget juni 2019 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2019–2020 i Sverige och i omvärlden. Därtill gör Konjunkturinstitutet ett scenario för utvecklingen 2021–2028, varav 2021–2023 beskrivs i rapporten. Scenariot för hela perioden 2019–2028 och mer detaljerade prognoser finns att hämta i Konjunkturinstitutets [prognosdatabas](#).

Textomfattningen i Konjunkturläget för juni 2019 är kortare än tidigare Konjunkturlägen. Själva prognosen och scenariot är däremot lika omfattande som vanligt. Fler och mer detaljerade prognoser finns att hämta i Konjunkturinstitutets prognosdatabas.

I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med den prognos som presenterades i Konjunkturläget mars 2019.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Ylva Hedén Westerdahl. I beräkningarna har inkommande statistik beaktats till och med den 13 juni 2019.

Stockholm i juni 2019.

Urban Hansson Brusewitz
Generaldirektör

Innehåll

Konjunkturläget juni 2019	5
Prognosrevideringar 2019–2020.....	22

RUTOR

USA höjer tullarna mot Kina, men väntar med EU	8
Hastig inbromsning i Tyskland andra halvåret 2018	10
Ny lägre bedömning av produktivitetstillväxten på lång sikt	19

FÖRDJUPNINGAR

Befolkningen och arbetskraften växer långsammare framöver.....	24
Strukturellt sparande – en osäker bedömning	32
Utvärdering av prognoserna för 2018 samt 2014–2018.....	39
Världshandel, utsläpp av växthusgaser och miljöskatter	48

TABELLBILAGA

Tabellbilaga.....	55
-------------------	----

Konjunkturläget juni 2019

En konjunkturavmattning står för dörren men högkonjunkturen består ändå i år och nästa år. Dämpade framtidsutsikter i tillverkningsindustrin bidrar till att investeringskonjunkturen är på väg att kylas av. Hushållens syn på framför allt den svenska ekonomin i stort har försvagats snabbt på senare tid. De är nu betydligt mindre optimistiska än normalt och väntas därför öka konsumtionen blygsamt i år, trots att arbetsmarknaden förblir stark. Arbetslösheten bottnar i år på 6,3 procent och vänder svagt uppåt nästa år. Dämpade löneökningar bidrar till att inflationen blir något under 2 procent de närmaste åren. Riksbanken bedöms trots detta höja reporäntan i april 2020. Finanspolitikens inriktning bedöms vara neutral under prognosåren.

Efter en stark avslutning på 2018 bromsade tillväxten i svensk BNP in det första kvartalet i år (se diagram 1). På efterfrågesidan var utvecklingen dock splittrad. Den inhemska efterfrågan minskade något när både investeringarna och hushållens konsumtion föll tillbaka. Den svaga utvecklingen av inhemsk efterfrågan och den svaga kronan bidrog till att även importen minskade. Den svaga kronan var samtidigt positiv för exporten som ökade relativt starkt till följd av stigande tjänsteexport.

Inbromsningen det första kvartalet syntes även på arbetsmarknaden. Sysselsättningen stagnerade och låg därmed kvar på en relativt hög nivå (se diagram 2). Samtidigt fortsatte arbetskraften att växa och arbetslösheten ökade något till 6,4 procent.

HÖGKONJUNKTUREN PÅ VÄG ATT MATTAS AV

Det mesta talar för att svensk ekonomi nu befinner sig i en avmattningsfas och BNP-tillväxten väntas bli lägre de närmaste kvartalen. Trots den relativt starka arbetsmarknaden, och trots att bostadspriserna har stabiliserats, har förtroendeindikatorer för hushållen fallit markant sedan hösten 2018 (se diagram 3). Bilden är snarlik för näringslivets förtroendeindikatorer.

Enligt Konjunkturinstitutets kortsiktsmodeller fortsätter BNP att öka i ungefär samma takt som det första kvartalet under årets andra och tredje kvartal (se tabell 1). Konjunkturinstitutets prognos är emellertid att BNP-tillväxten växlar ner betydligt det andra kvartalet och blir även svagare än vad modellerna indikerar det tredje kvartalet. En anledning är att näringslivets relativt snabba lageruppbyggnad de senaste kvartalen inte väntas fortsätta. Minskade lagerinvesteringar bedöms därmed hålla tillbaka tillväxten de närmaste kvartalen, vilket inte fångas upp i kortsiktsmodellerna. Dessutom förutses bostadsinvesteringarna fortsätta falla de närmaste kvartalen, vilket inte heller fångas upp fullt ut i kortsiktsmodellerna.

Efter en oförändrad sysselsättning det första kvartalet i år ökade sysselsättningen starkt i april. Uppgången i april bidrar till bedömningen att sysselsättningsstillväxten växlar upp igen det

Vad skiljer scenario från prognos?

I denna kortare version av Konjunkturläget är beskrivningen av prognosen och det efterföljande scenariot integrerade. Det ska dock betonas att prognos och scenario skiljer sig åt på flera viktiga punkter.

Prognos är Konjunkturinstitutets bedömning av den mest troliga utvecklingen för svensk ekonomi och omvärldsekonomin de allra närmaste åren, i nuläget till och med 2020.

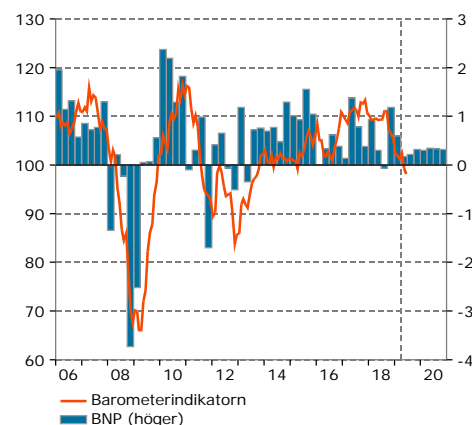
Scenariot som tar vid där prognosen slutar är en konsistent beskrivning av utvecklingen de följande tre åren. På denna tidshorisont är prognosförmågan vanligen begränsad. Scenariot baseras på att inga nya störningar drabbar ekonomin, som därmed strävar mot konjunkturell balans. När konjunkturell balans uppnåtts är BNP-tillväxten utbudsbestämd och följer i huvudsak av hur produktivitetstillväxten och utbudet av arbetskraft utvecklas.

Scenariot för svensk ekonomi bygger dessutom på följande specifika antaganden:

- Finanspolitiken anpassas så att överskottsmålet uppfylls på sikt. Penningpolitiken bedrivs så att inflationsmålet nås på sikt, dvs. KPIF ökar på sikt med 2 procent i årstakt.
- Offentlig konsumtion och offentliga investeringar utvecklas i linje med det demografiskt betingade behovet. Det innebär bland annat oförändrad personaltätet i offentligt finansierade verksamheter och en standardhöjning ungefär i linje med historiskt mönster.

Diagram 1 Barometerindikatorn och BNP

Index medelvärde=100, månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

andra kvartalet för att sedan åter dämpas det tredje kvartalet. Sysselsättningsprognosen ligger därmed i nederkant av resultaten från de kvartalsmodeller som Konjunkturinstitutet använder som stöd för kortsiktiga prognoser för sysselsättningsstillväxten. Skälet är främst att månadsstatistik från Konjunkturbarometern över företagens anställningsplaner på tre månaders sikt indikerar att sysselsättningsstillväxten blir dämpad inom flera branscher den närmaste tiden, vilket inte fångas i modellerna.

Tabell 1 Utfall och prognoser för BNP och sysselsättning

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongsrensade kvartalsvärden

	Utfall 2019 kv. 1	Prognos 2019 kv. 2	Prognos 2019 kv. 3
BNP¹			
Konjunkturinstitutets prognos	0,6	0,2	0,2
Bayesiansk VAR-modell	...	0,4	0,7
Konjunkturbarometermodeller	...	0,7	...
Sysselsättning¹			
Konjunkturinstitutets prognos	0,0	0,3	0,1
Bayesiansk VAR-modell, betingad ²	...	0,4	0,2
Bayesiansk VAR-modell	...	0,6	0,5
VAR-modeller	...	0,3	0,1

¹ Se rutan "Modellbaserade skattningar för BNP och sysselsättning för andra och tredje kvartalet i år", *Konjunkturläget*, juni 2015, för en redogörelse av de ekonometriska modellerna.

² Betingad på BNP-prognos. Se Raoufinia, K. "Forecasting employment growth in Sweden using Bayesian VAR models", Working Paper No. 144, Konjunkturinstitutet, 2016, för en redogörelse av denna BVAR-modell. De redovisade prognoserna är betingade på Konjunkturinstitutets BNP-prognos för de aktuella kvartalen.

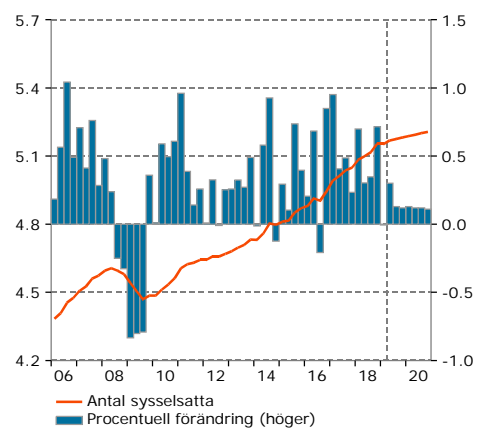
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

DEN GLOBALA TILLVÄXTEN DÄMPAS I ÅR

Den globala BNP-tillväxten bromsar in något i år (se tabell 2). Inbromsningen i BNP-tillväxten i omvärlden och höjda tullar håller tillbaka tillväxten i världshandeln framöver. Dessutom innebär ökade miljökrav att handelsmönstren blir mer lokala på sikt (se fördjupningen "Världshandel, utsläpp av växthusgaser och miljöskatter"). Den sammantagna bedömningen är att svensk exportmarknad framöver växer med drygt 3 procent per år (se tabell 2), vilket är en svag utveckling i ett historiskt perspektiv.

Diagram 2 Sysselsättning

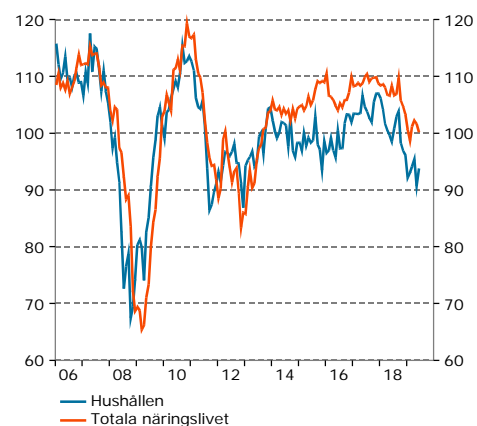
Miljoner personer respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 Hushållens och näringslivets förtroendeindikatorer

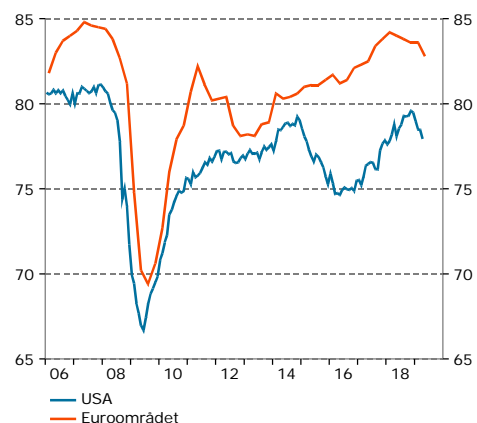
Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Kapacitetsutnyttjande för tillverkningsindustrin i USA och euroområdet

Procent, månads- respektive kvartalsvärden

Källor: Federal Reserve, Europeiska kommissionen och Macrobond.

Tabell 2 BNP och konsumentpriser i världen

Procentuell förändring

	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Svensk exportmarknad ¹	3,1	3,5	3,3	3,4	3,3	3,3
BNP²						
Världen	3,6	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3
KIX-vägd	2,5	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Euroområdet	1,9	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3
USA	2,9	2,5	1,9	1,6	1,5	1,5
Kina	6,7	6,1	6,0	5,9	5,6	5,4
Sverige	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7
KPI³						
KIX-vägd	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2	2,2
Euroområdet	1,8	1,4	1,5	1,7	1,9	1,9
USA	2,4	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3
Kina	2,1	2,1	2,2	2,7	3,0	3,0
Sverige	2,1	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0

¹ Svensk exportmarknad avser den samlade importefterfrågan i de 32 länder som är Sveriges viktigaste handelspartners. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

² BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. I tabellen visas ett urval av de länder Konjunkturinstitutet gör BNP-prognoser för. Världsaggregatet beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF. KIX-vägd BNP är ett aggregat som vägs samman med hjälp av Riksbankens KIX-vikter. I KIX ingår Sveriges 32 viktigaste handelspartners.

³ KIX-vägd KPI är ett aggregat som vägs samman med hjälp av Riksbankens KIX-vikter. I KIX ingår Sveriges 32 viktigaste handelspartners. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat. Sveriges siffra avser KPIF.

Källor: Eurostat, IMF, OECD, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

REKORDLÅG ARBETSLÖSHET I USA

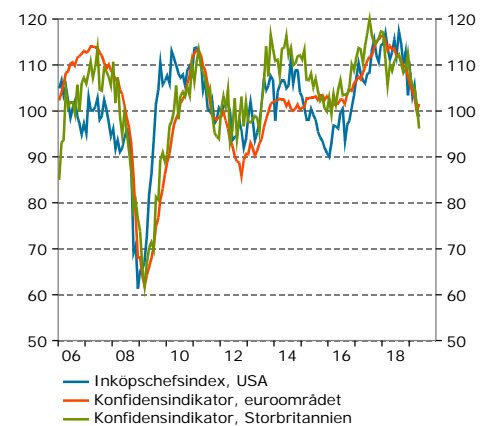
Konjunkturen förstärktes i USA i fjol och konjunkturuppgången fortsatte det första kvartalet i år när BNP ökade relativt snabbt. Under resterande delen av 2019 och 2020 blir tillväxten lägre.

Industrins kapacitetsutnyttjande har minskat den senaste tiden (se diagram 4), liksom förtroendet inom tillverkningsindustrin (se diagram 5). Sammantaget talar detta för att tillväxten i industriproduktionen är på väg att bromsa in.

Hushållsförtroendet är dock fortsatt betydligt högre än normalt (se diagram 6), vilket delvis förklaras av det relativt starka arbetsmarknadsläget (se diagram 7). Hushållen gynnas av den låga arbetslösheten, vilken har medfört att lönerna ökat snabbare än tidigare (se diagram 8). Hushållen fortsätter därför att öka konsumtionen i god takt framöver (se diagram 9). De stigande lönerna hjälper även Federal Reserve att hålla inflationen nära inflationsmålet med nuvarande nivå på styrräntan, trots att tillväxten faller tillbaka. Inflationen mätt med KPI bedöms stiga

Diagram 5 Förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin

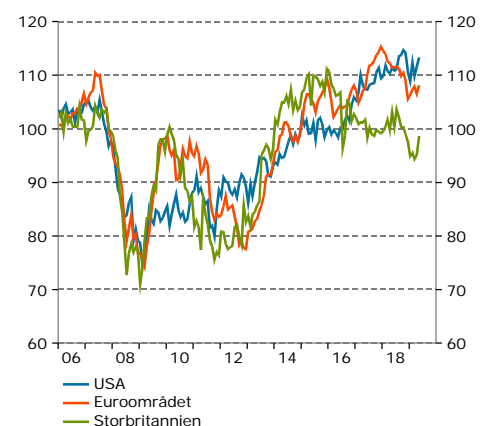
Index medelvärde=100, månadsvärden

Källor: Institute for Supply Management, Europeiska kommissionen och Macrobond.

Diagram 6 Konsumentförtroende

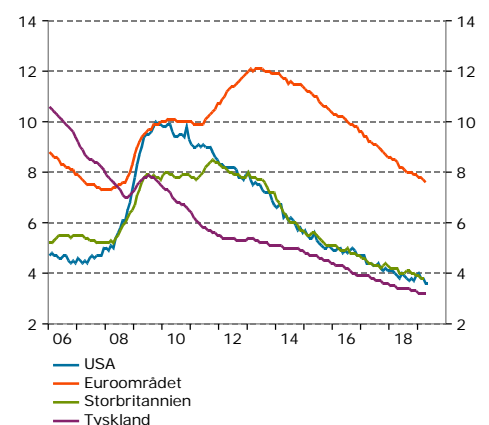
Index medelvärde=100, månadsvärden

Källor: Conference Board, Europeiska kommissionen och Macrobond.

Diagram 7 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongsrensade månadsvärden

Källor: Eurostat, Bureau of Labor Statistics, Office for National Statistics och Macrobond.

något framöver och ligger i linje med det implicita inflationsmålet om 2,3 procent mot slutet av 2020 (se diagram 10).¹

Handelskonflikten mellan USA och Kina skärptes i maj genom att USA höjde tullarna på en stor del av importen från Kina. Om tullarna höjs ytterligare innebär det en risk att inflationen på kort sikt blir högre via dyrare importpriser, vilket skulle hämma hushållens konsumtion. Det utgör en nedåtrisk för den prognostiserade BNP-tillväxten för USA (se rutan ”USA höjer tullarna mot Kina, men väntar med EU”).

USA höjer tullarna mot Kina, men väntar med EU

USA och Kina har förhandlat om en lösning på handelskonflikten länderna emellan sedan G20-mötet i november 2018. En av de svåraste frågorna i förhandlingarna har varit hur amerikanska upphovsrätter ska skyddas i Kina. Förhandlingarna har dock inte lett till en lösning av vare sig den eller andra frågor. Den 10 maj fattades därför beslut i USA om höjda tullar på import från Kina. Varor till ett värde av 200 miljarder dollar beläggs nu med 25 procent tull, en höjning från 10 procent. Sammanlagt är nu kinesisk export till ett värde av 250 miljarder dollar belagd med tull, vilket motsvarar knappt hälften av Kinas export till USA. USA:s president har även signalerat att i stort sett all import från Kina kan komma att beläggas med tull om inte Kina tillmötesgår USA:s krav i de pågående förhandlingarna.

USA:s tullar mot omvärlden uppgår nu till drygt 4 procent av det sammanlagda importvärdet, en dryg fördubbling sedan april 2018. Som en jämförelse har EU en genomsnittlig tullsats på knappt 2 procent. Den kinesiska export till USA som ännu inte omfattas av de nya tullarna innefattar främst konsumentvaror som kläder, skor och leksaker.² Konjunkturinstitutets bedömning är att tullarna inte blir mer omfattande. Hittills har tullarnas effekt på inflationen varit begränsad, men om även resterande import från Kina skulle beläggas med tull kan konsumentpriserna stiga snabbare än annars.³ Detta skulle troligen dämpa hushållens konsumtion och det utgör därmed en nedåtrisk för BNP-prognosen för USA. Däremot är det inte troligt att den amerikanska centralbanken höjer sin styrrenta på grund av höjda tullar eftersom de resulterande prisökningarna faller ur konsumentprisindex efter ett år.

¹ Federal Reserves inflationsmål är att konsumtionsdeflatorn ska växa med 2,0 procent mätt som årlig procentuell förändring. Det bedöms motsvara en KPI-inflation om 2,3 procent.

² Se fotnot 3 i Bown C. P. och E. Zhang, ”Trump’s 2019 Protection Could Push China Back to Smoot-Hawley Tariff Levels”, 14 maj 2019, https://piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trumps-2019-protection-could-push-china-back-smoot-hawley-tariff/#_ftn3.

³ Om all kinesisk export till USA beläggs med 25 procent i tull kommer den sammanlagda tullsatsen i USA uppgå till omkring 7,5 procent, vilket är fyra gånger högre än i början av 2018.

Diagram 8 Timlön och arbetslöshet i USA

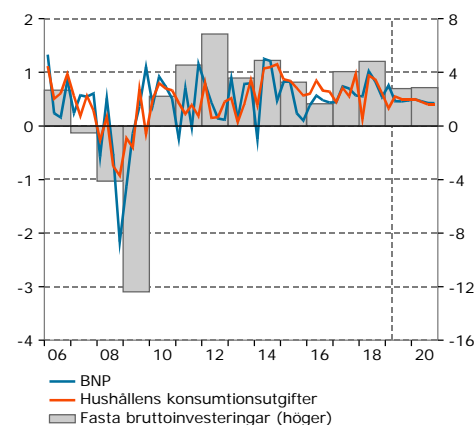
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften, månadsvärden

Källor: Bureau of Labor Statistics och Macrobond.

Diagram 9 BNP och efterfrågan i USA

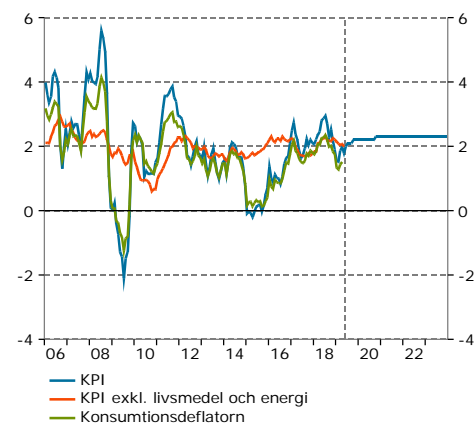
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Konsumentpriser i USA

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: Bureau of Labor Statistics, Bureau of Economic Analysis, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

USA:s president har tidigare aviserat att export av personbilar från EU och Japan till USA kan komma att omfattas av högre tullar. Detta skulle främst påverka Japan och Tyskland negativt, men även Sverige skulle drabbas. Tullarna ser ut att skjutas på framtiden och ett beslut i frågan kommer först i november 2019. Osäkerheten består dock vilket i sig kan inverka negativt på fordonsindustrins investeringar i de berörda länderna.

Kina, världens största exportland, påverkas negativt av handelshindren. Hittills har dock den kinesiska ledningen i viss utsträckning lyckats motverka en svagare exportutveckling med expansiv penning- och finanspolitik, vilket dock riskerar att driva upp skuldsättningen ytterligare i Kina. Tillväxten väntas bli något lägre 2019 och 2020 jämfört med åren innan, för att senare minska ytterligare något 2021–2023 (se tabell 2). Den lägre tillväxttakten är delvis en konsekvens av omställningen i Kina från exportbaserad tillväxt till mer konsumtionsbaserad tillväxt.

TILLVÄXTEN DÄMPAS I EUROOMRÅDET

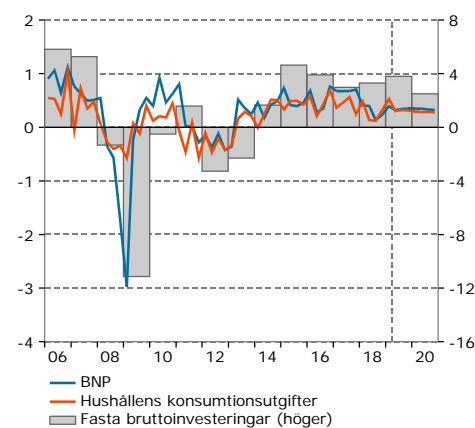
BNP ökade relativt starkt i euroområdet det första kvartalet i år. I Tyskland växte BNP med 0,4 procent och i Italien med 0,2 procent, efter att BNP fallit i båda länderna det andra halvåret 2018. I Italien finns det en risk att regeringens politik, med stora planerade skattesänkningar, leder till stora budgetunderskott, högre statsobligationsräntor och att problemen i banksektorn förvärras. En sådan utveckling skulle kunna få påtagligt negativa konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen i främst Italien, men även övriga länder i euroområdet skulle drabbas. Prognosen baseras på antagandet att sådana problem kan undvikas.

I år och nästa år understöds den ekonomiska utvecklingen i euroområdet som helhet av en något expansiv finanspolitik. Samtidigt fortsätter lågräntepolitiken och arbetsmarknaden förblir stark i en del av euroländerna. BNP-tillväxten i euroområdet faller ändå tillbaka i år (se tabell 2), trots att investeringarna fortsätter att öka relativt snabbt (se diagram 11). Nästa år ökar investeringarna långsammare och BNP-tillväxten stabiliseras kring 1,3 procent per år, vilket är relativt lågt i ett historiskt perspektiv.

Konjunkturavmattningen hänger delvis samman med den osäkerhet som råder kring villkoren för internationell handel. Tyskland, euroområdets största ekonomi, är även världens tredje största exportör. Risken att USA inför tullar på fordonsimport från Europa (se rutan ”USA höjer tullarna mot Kina, men väntar med EU”) och osäkerheten kring det brittiska EU-utträdet hämmar industrins investeringar och minskar framtidsförväntningarna inom industrin och i ekonomin i stort. Däremot kan möjligen Tyskland, och andra europeiska länder, på kort sikt gynnas av de ökade handelshindren mellan Kina och USA, eftersom

Diagram 11 BNP och efterfrågan i euroområdet

Procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden respektive årsvärden

Källor: Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

både USA och Kina behöver ersätta den import som trängs undan.

Osäkerheten kring de ekonomiska utsikterna i euroområdet syns i förtroendeindikatorer för tillverkningsindustrin som har försvagats (se diagram 5). Hushållen ser fortfarande positivt på den ekonomiska utvecklingen men trenden har varit vikande sedan inledningen av 2018 (se diagram 6). Arbetslösheten i euroområdet har fallit sedan 2013 (se diagram 7) och fortsätter att minska något 2019–2020. Lönetillväxten är trots den starka arbetsmarknaden fortfarande dämpad, vilket bidrar till att inflationen är låg (se diagram 12).

Trots osäkerheten kring det brittiska EU-utträdet växte Storbritanniens BNP i relativt god takt det första kvartalet 2019. Tillväxten har dock generellt sett varit dämpad sedan brexitomröstningen i juni 2016. Oron kring brexit fortsätter att tynga den brittiska ekonomin samtidigt som den internationella avmattningen påverkar Storbritannien negativt. BNP-tillväxten blir därför relativt svag både i år och nästa år. Prognosen baseras på antagandet att en avtalslös brexit undviks. Osäkerheten är dock mycket stor om så verkligen blir fallet. Om Storbritannien lämnar EU utan avtal får det sannolikt påtagliga negativa konsekvenser för främst den brittiska ekonomin, men även omvärlden skulle påverkas negativt.⁴

Hastig inbromsning i Tyskland andra halvåret 2018

Tyskland är Sveriges största exportmarknad. Värdet av den svenska varuexporten till Tyskland utgjorde 2018 ungefär 11 procent av värdet av den totala svenska varuexporten. Utvecklingen i den tyska ekonomin är därmed av stor betydelse för svensk export.

Minskad tillväxt i den globala handeln under 2018 drabbade den exportorienterade tyska ekonomin hårt och BNP föll något det andra halvåret i föl. Förutom avmattningen i världshandeln bidrog även tillfälliga utbudsstörningar till inbromsningen. I bilindustrin skapade nya regler för mätning av avgasutsläpp flaskhalsar i produktionen och för framför allt den kemiska industrin utgjorde låga vattennivåer i Rhen en begränsande faktor via försämrade transportmöjligheter.

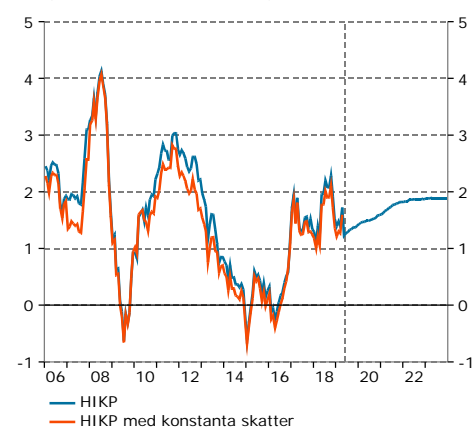
Dessa återhållande faktorer har minskat i år och det första kvartalet 2019 ökade BNP med 0,4 procent.⁵ Trots uppgången är utsikterna fortsatt dämpade. Förtroendeindikatorerna har försvagats kraftigt sedan i höstas, framför allt i näringslivet (se diagram 13). Denna utveckling är delvis en följd av avmattningen i den internationella konjunkturen och i världshandeln. Den stora osäkerheten kring brexit

⁴ Se rutan "Osäkerhet om brexit" i *Konjunkturläget*, mars 2019.

⁵ Uppgången det första kvartalet drevs av inhemsk efterfrågan. Både hushållens konsumtion och bruttoinvesteringarna steg med 1,2 procent. För investeringarna var bygginvesteringarna särskilt starka.

Diagram 12 Konsumentpriser i euroområdet

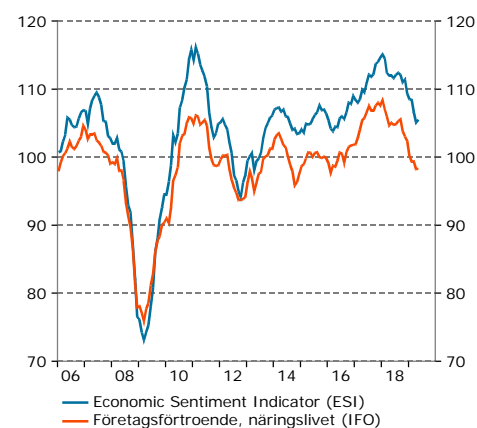
Årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 Förtroendeindikatorer i Tyskland

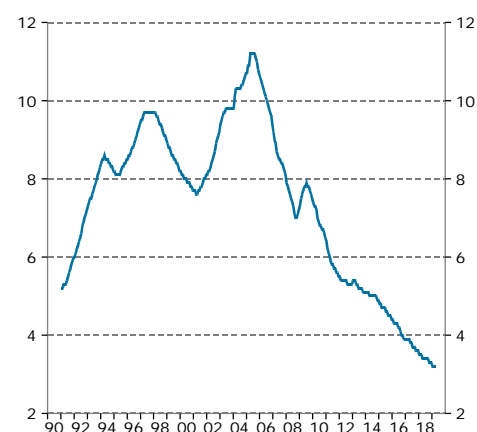
Index, månadsvärden

Källor: Europeiska kommissionen, IFO och Macrobond.

Diagram 14 Arbetslöshet i Tyskland

Procent av arbetskraften, säsongsrensade månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

och handelskonflikten mellan USA och Kina spelar också in. En eventuell handelskonflikt mellan USA och EU skulle slå särskilt hårt mot den tyska ekonomin och risken för en sådan utveckling avspeglas i vikande förtroendeindikatorer. Tillsammans med de mindre ljusa globala utsikterna dämpar detta den tyska investeringstillväxten framöver, trots ett fortsatt högt kapacitetsutnyttjande och gynnsamma finansieringsvillkor.

Hushållens konsumtion stödjer dock tillväxten, bland annat mot bakgrund av att arbetsmarknaden, trots inbromsningen av konjunkturen, har fortsatt att förstärkas. Arbetslösheten har fallit (se diagram 14) och är lägre än den varit någon gång sedan den tyska återföreningen 1990. Den låga arbetslösheten i nuläget är delvis orsakad av den starka konjunkturen, vilket har bidragit till att löneökningstakten har ökat, vilket också stimulerar konsumtionen.

Den tyska ekonomin befinner sig nu i en avmattningsfas och BNP-tillväxten faller till 0,9 procent i år. Nästa år stiger tillväxten något (se diagram 15), men inflationen förblir lägre än ECB:s mål för euroområdet som helhet.

LÅGRÄNTEPOLITIKEN I OMVÄRLDEN BESTÅR

På några års sikt stabiliseras inflationen i både USA och euroområdet på normala nivåer (se diagram 10 och diagram 12). Räntorna blir dock fortsatt låga i ett historiskt perspektiv (se diagram 16), inte minst i euroområdet där den reala styrräntan är negativ ännu 2023. Men även i USA, som nu befinner sig i en tydlig högkonjunktur, är den reala styrräntan betydligt lägre än före finanskrisen. Detta speglar sammantaget att den neutrala räntan fortsatt är mycket låg i de utvecklade ekonomierna.

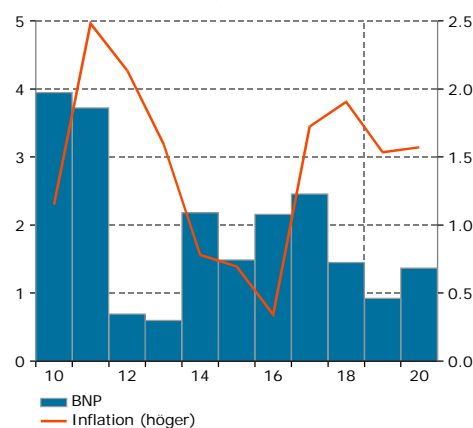
SVENSK EXPORT HÅLLS UPPE AV DEN SVAGA KRONAN

Under årets första kvartal ökade svensk export med 0,8 procent (se diagram 17). Tjänsteexporten ökade starkt medan varuexporten föll tillbaka något. Den svaga utvecklingen för varuexporten kan delvis förklaras av att det höga kapacitetsutnyttjandet i vissa branscher håller tillbaka utbudet, men det var även en följd av en stor minskning av exporten av petroleumprodukter. Tjänsteexporten utvecklades starkt för andra kvartalet i följd. Framför allt var det utländska personers konsumtion i Sverige som ökade kraftigt. Den svaga kronan torde vara en viktig förklaring, men sannolikt bidrog även vinterns två världsmästerskap i Östersund och Åre. Därutöver ökade exporten av så kallade kontorstjänster relativt mycket, och i viss mån även leasing av immateriella rättigheter.

I nuläget är exportföretagens orderböcker överlag välfyllda. Tillväxten i den globala industriproduktionen är dock på väg att mattas av och indikatorer tyder på att inflödet av nya order har börjat bromsa in (se diagram 18). Dessutom vittnar företagen om förkortade leveranstider, vilket kan ses som ytterligare en

Diagram 15 BNP och inflation i Tyskland

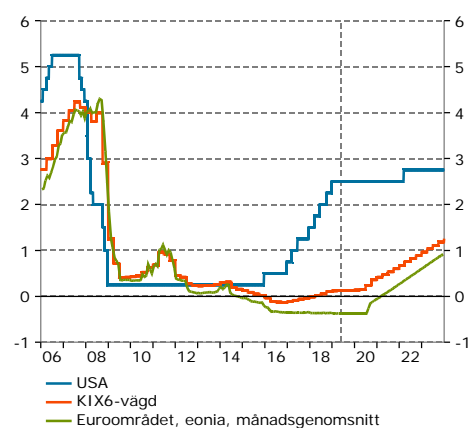
Procentuell förändring

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Styrräntor

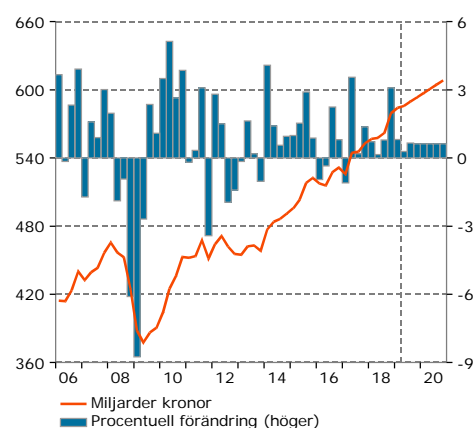
Procent, dags- respektive månadsvärden

Anm. Styrräntan i USA avser den övre gränsen i Federal Reserves toleransintervall. KIX6 avser sammanvägning för USA, euroområdet, Danmark, Norge, Storbritannien och Japan med KIX-vikter. Källor: Bank of England, Bank of Japan, ECB, Federal Reserve, Norges Bank, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 17 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

signal om att exportkonjunkturen är på väg att mattas av. Den starka utvecklingen de senaste kvartalen gör dock att exporten för helåret 2019 växer i ungefär samma takt som i fjol. Den svaga kronan hjälper till att hålla uppe exporten, men nästa år dämpas tillväxten ändå något.

Även bortom 2020 växer den svenska exporten långsamt i ett historiskt perspektiv. Den dämpade BNP-tillväxten för Sveriges viktigaste handelspartners gör att efterfrågan på svensk export växer långsammare än tidigare. Exporten växer därtill något långsammare än den svenska exportmarknaden, delvis på grund av att kronan förstärks framöver.

TILLVÄXTEN I INDUSTRIENS INVESTERINGAR DÄMPAS

De fasta bruttoinvesteringarna föll med 0,4 procent det första kvartalet i år när framför allt bostadsinvesteringarna utvecklades svagt. Framöver planar bostadsinvesteringarna i det närmaste ut på en fortsatt relativt hög nivå (se diagram 19). Prognosen förklaras dels av att behovet av nya bostäder är fortsatt stort, dels av att priset på bostäder väntas öka svagt framöver efter det tidigare prisfallet. Det stora utbudet av bostäder gör dock att det finns en risk för ett nytt prisfall, vilket i sin tur skulle kunna leda till att bostadsinvesteringarna faller tillbaka ytterligare och att hushållen blir försiktigare med att öka konsumtionen.⁶ Detta bedöms vara den enskilt största inhemska risken för den reala ekonomin.

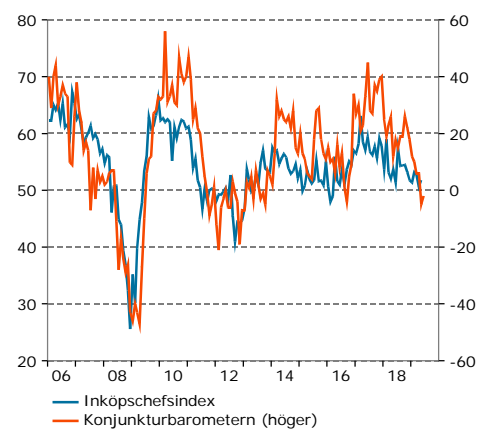
Åren 2019 och 2020 växer investeringarna i industrin långsammare än de senaste två åren (se diagram 20). Det höga kapacitetsutnyttjandet och det goda stämningläget i industrin talar i sig för att investeringarna ska vara höga. Men investeringsnivån har vuxit de senaste åren och är nu relativt hög. Tillsammans med förväntningar om en lägre efterfrågetillväxt framöver håller detta tillbaka investeringstillväxten i industrin. Dessutom är det troligt att den i nuläget begränsade tillgången av arbetskraft med efterfrågad kompetens i viss utsträckning hämmar industrins investeringar. I tjänstebranscherna är situationen snarlik och investeringarna utvecklas svagt under 2019 och 2020. Det totala näringslivets investeringar inklusive bostadsinvesteringar planar därmed ut 2019 och 2020.

Även tillväxten i offentliga investeringar mattas av de kommande åren när kommunsektorn, som har drivit tillväxten de senaste åren, inte ökar investeringarna lika snabbt längre. I stället är det statliga investeringar i infrastruktur och försvarsmateriel som främst bidrar till utvecklingen framöver.

Sammantaget sjunker de totala investeringarna som andel av BNP de närmaste åren. Investeringsandelen sjunker gradvis ner mot 24 procent (se diagram 21).

Diagram 18 Exportordergång i industrin

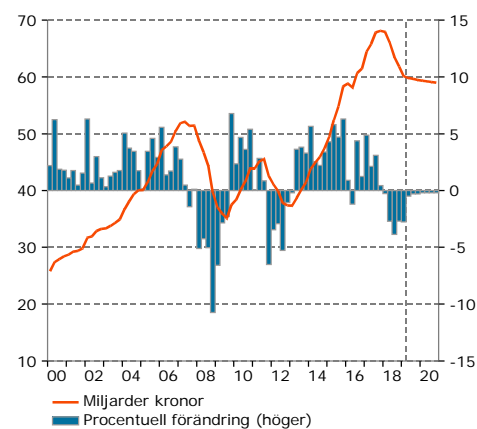
Diffusionsindex respektive netttotal, säsongsrensade månadsvärden

Källor: Swedbank/SILF, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 19 Fasta bruttoinvesteringar, bostäder

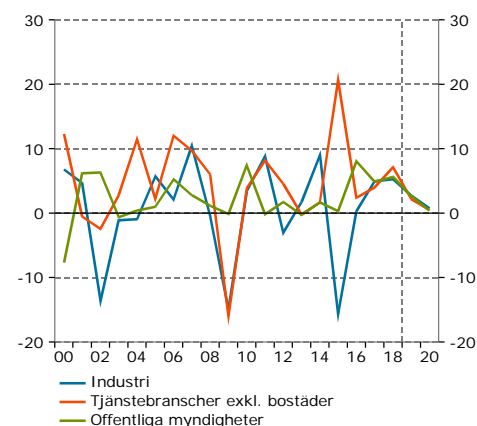
Miljarder kronor, fasta priser respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 Fasta bruttoinvesteringar, exkl. bostäder

Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁶ Se fördjupningen "Prisutvecklingen på bostadsmarknaden", *Konjunkturläget*, december 2017.

Tabell 3 Försörjningsbalans för Sverige

Procentuell förändring, fasta priser

	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hushållens konsumtionsutgifter	1,2	1,0	1,9	1,7	1,8	1,9
Offentliga konsumtionsutgifter	0,9	0,6	0,9	1,3	1,3	1,0
Fasta bruttoinvesteringar	4,0	0,1	0,3	0,4	1,0	1,5
Slutlig inhemsk efterfrågan	1,9	0,6	1,2	1,3	1,4	1,5
Lagerinvesteringar ¹	0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,0
Total inhemsk efterfrågan	2,3	0,3	1,0	1,3	1,4	1,5
Export	3,9	4,2	2,9	3,0	3,0	2,8
Total efterfrågan	2,8	1,6	1,6	1,8	2,0	2,0
Import	3,8	1,0	2,0	2,7	3,2	3,0
Nettoexport ¹	0,2	1,5	0,5	0,3	0,1	0,0
BNP	2,4	1,8	1,4	1,5	1,4	1,5
BNP, kalenderkorrigerad	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7
BNP per invånare	1,2	0,8	0,5	0,6	0,6	0,7
Bytesbalans ²	3,1	4,7	4,7	5,0	5,0	4,8

¹ Procent av BNP föregående år. ² Procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

OFFENTLIGA SEKTORNS ÖVERSKOTT MINSKAR NÄR HÖGKONJUNKTUREN MATTAS AV

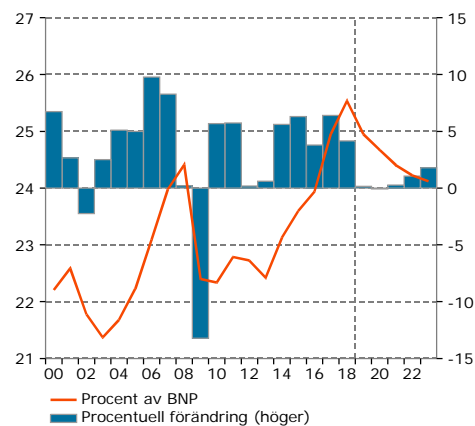
Det offentligfinansiella sparandet minskar som andel av BNP i år och uppgår, trots ett högt resursutnyttjande, till endast 0,2 procent av BNP (se diagram 22). Det är lågt med tanke på målet om ett offentligfinansiellt sparandeöverskott om en tredjedels procent av BNP över konjunkturcykeln. Att det offentligfinansiella sparandet minskar i år förklaras främst av att inkomsterna utvecklas svagt i förhållande till BNP.

Även det strukturella sparandet, som är ett konjunkturjusterat mått på det offentligfinansiella sparandet och en viktig indikator för överskottsmålet, är lågt (se fördjupningen "Strukturellt sparande – en osäker bedömning"). Det bedöms i år och nästa år vara något under noll, vilket är lägre än vad som krävs för att vara i linje med överskottsmålet. Att sparandet i stort sett är oförändrat innebär att finanspolitikens inriktning bedöms vara neutral under prognosåren. Om överskottsmålet ska nås, vilket antas i scenariot, behöver det strukturella sparandet stärkas under scenarioåren.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, Maastrichtskulden, minskar i år till 35 procent av BNP. Det är i nivå med det så kallade skuldankaret som är ett riktmärke för skulden på medellång sikt (se diagram 23).

Diagram 21 Fasta bruttoinvesteringar

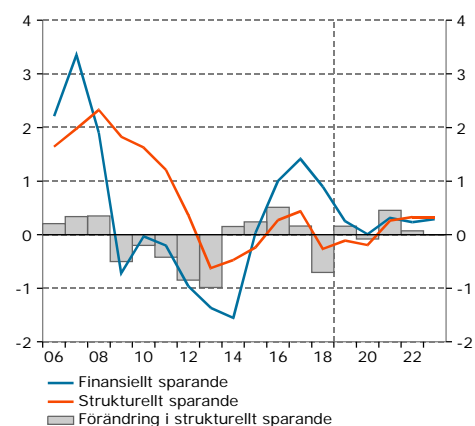
Procent av BNP respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 22 Finansiellt sparande och strukturellt sparande i offentlig sektor

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Prognos och scenario för finanspolitiken

På kort sikt, det vill säga innevarande och nästkommande år, gör Konjunkturinstitutet prognoser för de offentliga finanserna. För åren 2021–2023 görs ett scenario där finanspolitiken bedrivs så att den är i linje med överskottsmålet. På sikt antas därför det strukturella sparandet uppgå till en tredjedels procent av BNP. Om det bedöms föreligga en avvikelser från målet i utgångsläget som är jämförelsevis stor, kan anpassningen ta mer än ett år. En utförlig beskrivning ges i fördjupningen "Ny metod för finanspolitiskt scenario", Konjunkturläget, mars 2018.

Budgetutrymmet

Budgetutrymmet visar utrymmet för nya finansierade finanspolitiska åtgärder. Budgetutrymmet beräknas enligt Konjunkturinstitutets definition som den del av det strukturella sparandet som vid oförändrade regler överstiger en tredjedels procent av potentiell BNP.

BUDGETUTRYMMET I NIVÅ MED KOSTNADSÖKNING FÖR BIBEHÅLLEN PERSONALTÄTHET

För åren 2020–2023 bedöms utrymmet för ofinansierade åtgärder uppgå till nära 120 miljarder kronor, varav drygt 80 miljarder kronor under resterande delen av mandatperioden. Bedömningar av strukturellt sparande och budgetutrymme på sikt är dock behäftade med en betydande osäkerhet.

Den offentliga konsumtionen ökar långsammare i år än i följ. Det beror främst på att statens budget för 2019 innehåller besparingar inom arbetsmarknads- och miljöområdet, men också på att kostnaderna för migrationen avtar. Budgetpropositionen för 2020, som presenteras i höst, väntas innehålla ofinansierade reformer på omkring 20 miljarder kronor. I prognosen för 2020 utvecklas offentlig konsumtion något långsammare än vad som skulle motiveras av den demografiskt betingade efterfrågan på offentligt finansierade välfärdstjänster. Åren därefter antas att utgifterna för offentlig konsumtion och investeringar ökar i en takt som motsvarar kostnadsökningen för att både bibehålla personaltätheten inom offentligt finansierade verksamheter på 2020 års nivå och höja standarden i linje med ett historiskt mönster. För scenarioåren 2021–2023 beräknas det kosta ca 90 miljarder kronor att bibehålla personaltätheten på 2020 års nivå. Standardhöjningen kostar därutöver drygt 15 miljarder kronor. Sett till hela perioden 2020–2023 är budgetutrymmet ungefär i nivå med kostnaden för att bibehålla personaltätheten i offentligt finansierade verksamheter, men det bedöms inte fullt ut räcka till att bekosta den standardhöjning som antas i scenariot. Scenariot innebär att den offentliga konsumtionen ökar successivt som andel av BNP under perioden 2020–2023 som en följd av den växande andelen äldre personer i befolkningen.

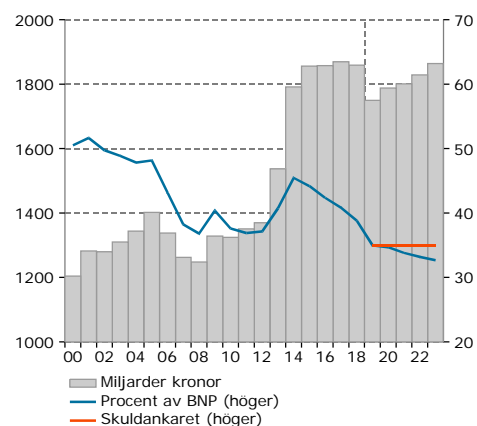
HUSHÅLLEN FÖRSIKTIGA MED ATT ÖKA KONSUMTIONEN

Den fortsatta uppgången i sysselsättningen i år bidrar till att hushållens reala disponibla inkomster stiger med 2,0 procent. Trots att arbetsmarknaden är fortsatt stark har hushållens konfidensindikator fallit sedan september och ligger sedan årsskiftet tydligt under sitt historiska medelvärde (se diagram 24). Huvudsakligen förklaras det låga förtroendet av hushållens syn på svensk ekonomi. Vad gäller den egna ekonomin är hushållen fortsatt positiva, även om framtidsförväntningarna har fallit tillbaka något på senare tid.

Hushållens konsumtion minskade det första kvartalet i år jämfört med kvartalet före. Konsumtionen utomlands föll tillbaka kraftigt, sannolikt delvis som en följd av den svaga kronkursen. I år ökar hushållens konsumtion med 1,0 procent (se diagram 25). Det är en klart svagare utveckling än det historiska genomsnittet och sparkvoten stiger ytterligare från redan höga

Diagram 23 Maastrichtskuld

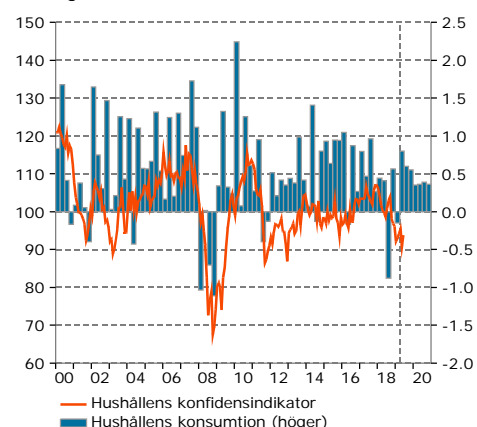
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 24 Hushållens konfidensindikator och konsumtion

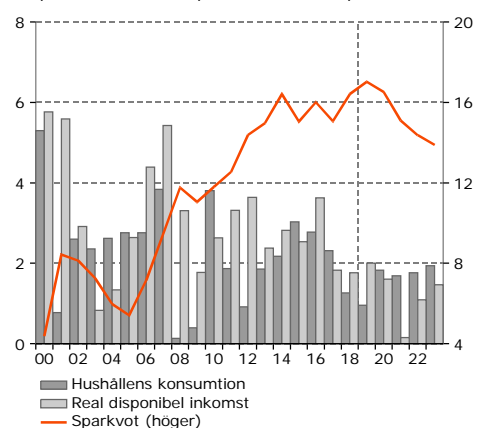
Index medelvärde=100, säsongsrensade månadsvärden respektive procentuell förändring, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 25 Hushållens konsumtion, real disponibel inkomst och sparkvot

Procentuell förändring respektive procent av disponibel inkomst plus kollektivt sparande

Anm. Se fotnot 7.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

nivåer.⁷ Nästa år växer hushållens konsumtion med 1,9 procent och sparkvoten faller tillbaka något. Prognosen för hushållens konsumtion utgår från att bostadspriserna kommer att öka långsamt framöver. Om priserna i stället skulle falla, skulle det med stor sannolikhet leda till en lägre konsumtionstillväxt. Under scenarioåren 2021–2023 innebär stigande räntor och den demografiska utvecklingen med en ökande andel äldre att hushållens konsumtion växer snabbare än de disponibla inkomsterna. Hushållens sparkvot fortsätter därmed att minska under perioden.

PRODUKTIONEN I NÄRINGSLIVET ÖKAR LÅNGSAMMARE

Efter den höga produktionstillväxten i näringslivet det sista kvartalet i fjol inleddes 2019 med ännu ett starkt kvartal när produktionen ökade med 1,0 procent i säsongsrensad kvartalstakt. Det var framför allt byggbranschen som överraskade positivt, men även i tjänstebanscher växte produktionen relativt snabbt.

Industriföretagen fortsätter att rapportera om positiva produktionsplaner enligt både Konjunkturbarometern (se diagram 26) och inköpschefsindex. Båda dessa index har dock fallit sedan en tid tillbaka och ligger nu under sina historiska medelvärden, vilket indikerar en något svagare produktionstillväxt än normalt. Högt kapacitetsutnyttjande, brist på personal med rätt kompetens och en vikande efterfrågetillväxt håller på kort sikt tillbaka produktionen i industrin. På något längre sikt blir kapacitetsbristen mindre begränsande, men efterfrågan fortsätter att försvagas. Tillväxten i industriproduktionen dämpas därför både i år och nästa år (se diagram 27 och tabell 4).

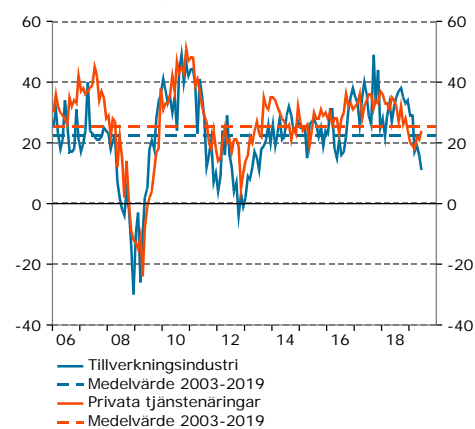
Tjänsteföretagens förväntningar på efterfrågeutvecklingen de kommande tre månaderna har fallit tillbaka sedan i fjol enligt Konjunkturbarometern och är nu lägre än det historiska genomsnittet (se diagram 26). Liksom i industrin lägger brist på personal med efterfrågad kompetens en viss hämsko på utvecklingen. Efter den ganska starka tillväxten i fjol dämpas därför produktionstillväxten i tjänstesektorn i år och avmattningen fortsätter nästa år (se diagram 27).

Den överraskande starka tillväxten i byggproduktionen det första kvartalet 2019 drevs i hög utsträckning av investeringar inom bygg- och anläggningsverksamhet exklusive bostäder. Bostadsinvesteringarna fortsatte däremot att falla. Fallande bostadsinvesteringar har en återhållande effekt på tillväxten i byggproduktionen framför allt i år (se diagram 28). Stora infrastrukturprojekt och anläggningsarbeten driver samtidigt upp produktionen inom övrig bygg- och anläggningsverksamhet. Sammantaget innebär detta att tillväxten i byggproduktionen dämpas 2019 och att den stagnerar 2020.

⁷ Sparkvoten definieras som hushållens totala sparande inklusive sparande i premie- och tjänstepension, som andel av hushållens disponibla inkomst plus sparande i premie- och tjänstepension.

Diagram 26 Produktionsplaner i tillverkningsindustrin och privata tjänstenärings

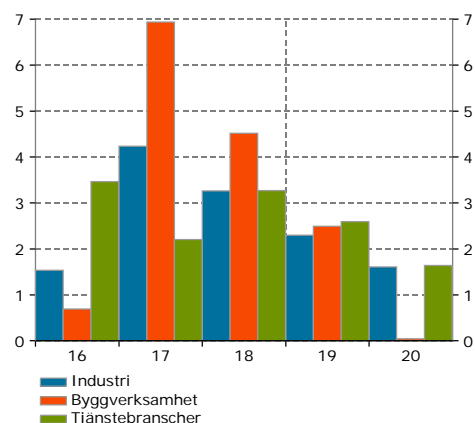
Nettotal, säsongsrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 27 Produktion

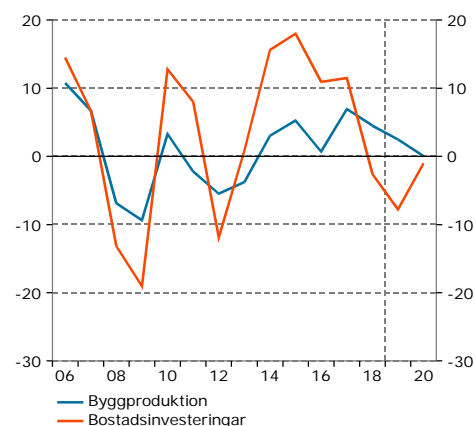
Procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Byggproduktion och bostadsinvesteringar

Procentuell förändring

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 4 Produktion

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Näringsliv	3,1	2,4	1,4	1,5	1,6	2,0
Varubranscher	2,9	2,1	1,0
varav: industri	3,3	2,3	1,6
byggverksamhet	4,5	2,5	0,0
Tjänstebanscher	3,3	2,6	1,6
Offentliga myndigheter	0,4	0,8	0,3	0,8	0,9	0,7
Hela ekonomin¹						
BNP till baspris	2,5	2,1	1,2	1,4	1,4	1,7
BNP till marknadspris	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

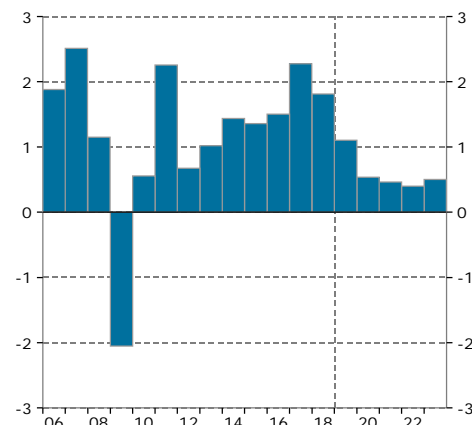
LÄGRE TILLVÄXT I SYSSELSÄTTNINGEN FRAMÖVER

Efter en relativt snabb uppgång i sysselsättningen det andra kvartalet i år, faller sysselsättningstillväxten tillbaka det andra halvåret i linje med den allmänna konjunkturavmattningen. Sysselsättningstillväxten blir därmed betydligt lägre i år än den varit de senaste åren (se diagram 29). Bedömningen stöds av företagens anställningsplaner på tre månaders sikt, vilka indikerar en dämpad sysselsättningstillväxt inom flera branscher nästkommande kvartal (se diagram 30). Anställningsplanerna är i nuläget negativa inom såväl byggsektorn som tillverkningsindustrin, vilket indikerar att antalet anställda minskar något inom dessa branscher de närmaste månaderna. Den aggregerade sysselsättningstillväxten hålls dock uppe av fortsatta anställningar inom handeln och de privata tjänstenäringarna.

Att efterfrågan på arbetskraft dämpas syns också i att bristen på arbetskraft nu sjunker efter att ha varit mycket hög under en längre tid enligt såväl Konjunkturbarometern som Arbetsförmedlingens enkäter. De senaste kvartalen har bristtalen minskat inom samtliga branscher (se diagram 31).⁸ Enligt Arbetsförmedlingen är den enskilt vanligaste konsekvensen av rekryteringsproblemen fortfarande att befintlig personal får arbeta mer (se diagram 32). Inom näringslivet är det dock fortfarande en jämförelsevis hög andel av företagen som anger att rekryteringsproblemen föranlett dem att tacka nej till order. Sammantaget indikerar de sjunkande bristtalen ändå att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden nu minskar.

⁸ Bristen på arbetskraft har även sjunkit inom offentlig sektor enligt Arbetsförmedlingens undersökning.**Diagram 29 Sysselsättning**

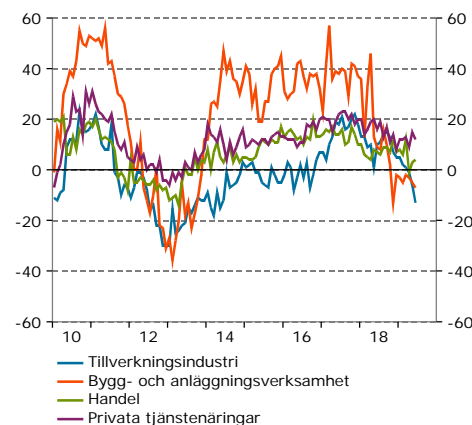
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 Anställningsplaner

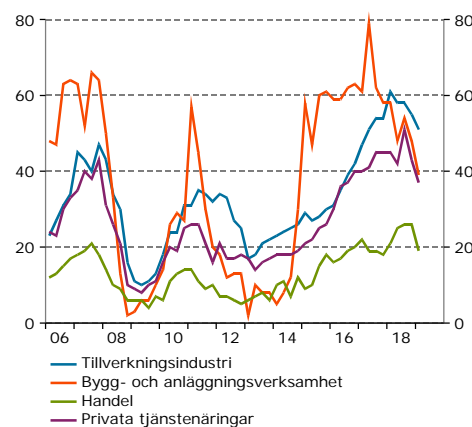
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 31 Brist på arbetskraft

Andel ja-svar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 5 Arbetsmarknad

Procentuell förändring respektive procent

	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNP till baspris ¹	2,5	2,1	1,2	1,4	1,4	1,7
Produktivitet i hela ekonomin ¹	0,1	0,7	0,9	1,1	1,2	1,2
Produktivitet i näringslivet ¹	0,5	1,0	1,2	1,5	1,6	1,6
Arbetade timmar ¹	2,4	1,4	0,3	0,2	0,2	0,5
Medelarbetstid för sysselsatta ¹	0,6	0,3	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Sysselsättning	1,8	1,1	0,5	0,5	0,4	0,5
Sysselsättningsgrad ²	68,5	68,8	68,9	68,9	68,9	69,0
Arbetskraft	1,4	1,1	0,6	0,6	0,6	0,5
Arbetskraftsdeltagande ²	73,1	73,5	73,6	73,7	73,8	73,9
Arbetslöshet ³	6,3	6,3	6,4	6,5	6,7	6,7
Befolkning 15–74 år	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4
Arbetsmarknadsgap ⁴	0,9	1,1	0,7	0,4	0,1	0,0
BNP-gap ⁵	1,6	1,3	0,7	0,3	0,0	0,0

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Procent av befolkningen 15–74 år. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ARBETSLÖSHETEN PÅ VÄG VÄNDA UPPÅT

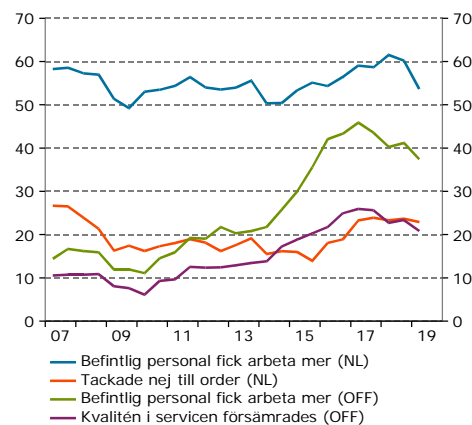
Arbetskraften och arbetskraftsdeltagandet har ökat kraftigt under en längre tid. De senaste åren har den rådande högkonjunkturen bidragit till utvecklingen då fler söker sig till arbetsmarknaden när det är lättare att få jobb. Men den trendmässiga uppgången i arbetskraftsdeltagandet det senaste decenniet beror även på strukturella åtgärder. Bland annat har en större andel av de utrikes födda kommit in i arbetskraften, vilket har resulterat i att arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda har stigit och nu ligger på samma nivå som för inrikes födda (se diagram 33).⁹ Utrikes födda har dock fortfarande en betydligt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda.

Arbetslösheten har minskat sedan flera år tillbaka, men den senaste tiden förefaller den trendmässiga nedgången ha brutits (se diagram 34). En ojämn sysselsättningsstillväxt har resulterat i stora fluktuationer i arbetslösheten och i april minskade den åter till en relativt låg nivå. Arbetslösheten väntas dock stiga trendmässigt framöver när tillväxten i sysselsättningen faller tillbaka (se tabell 5). År 2023 bedöms arbetslösheten vara 6,7 procent, vilket är i nivå med den av Konjunkturinstitutet bedömda jämviktsarbetslösheten.

⁹ Se fördjupningen "Befolkningsutvecklingen och arbetskraften växer långsammare på sikt" för en mer utförlig redogörelse för arbetskraftens utveckling.

Diagram 32 Bristens konsekvenser för arbetsstället, näringslivet och offentlig sektor

Andel av arbetsställen som upplevt brist, halvårsvärden

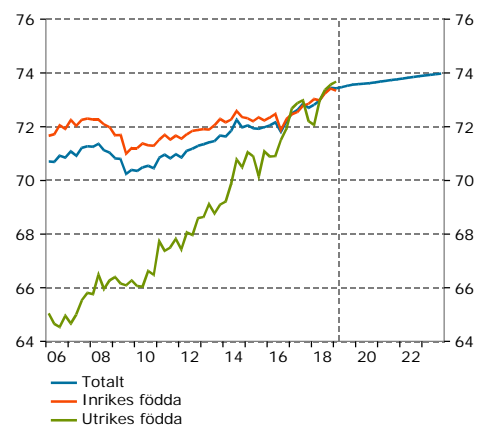

Anm. NL avser näringslivet, medan OFF avser offentlig sektor.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Diagram 33 Arbetskraftsdeltagande

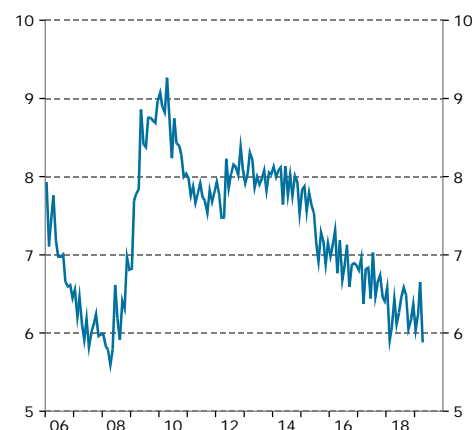
Procent av befolkningen 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften, säsongsrensade månadsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

HÖGT RESURSNYTTJANDE SOM FALLER TILLBAKA

Konjunkturinstitutets bedömning är att resursutnyttjandet i ekonomin som helhet fortsatt är högt men att det faller tillbaka framöver.¹⁰ Bedömningen stöds av Konjunkturinstitutets indikator för det samlade resursutnyttjandet (se diagram 35). Indikatorn beräknas med utgångspunkt från åtta olika indikatorer för arbetsmarknaden och ekonomin i stort, bland annat bristen på arbetskraft enligt Konjunkturbarometern.¹¹ Den senaste tidens nedgång i bristtalen har tillsammans med en minskning i flera av de andra ingående indikatorerna inneburit att resursutnyttjandendikatorn har fallit tillbaka något. Konjunkturinstitutets bedömning är att resursutnyttjandet i ekonomin som helhet kommer att minska successivt framöver och att konjunkturrell balans nås 2022.

FORTSATT DÄMPADE LÖNEÖKNINGAR I NÄRINGSLIVET

De senaste årens höga resursutnyttjande på arbetsmarknaden har inte gjort något större avtryck på löneökningstakten i näringslivet, som i fjol uppgick till 2,5 procent. Det är en låg ökningstakt jämfört med i tidigare högkonjunkturer (se diagram 36).¹² Sedan 2015 har löneökningarna i offentlig sektor varit betydligt högre än i näringslivet (se diagram 37). Bakom utvecklingen ligger det stora rekryteringsbehovet av vissa offentliga ställda yrkesgrupper, såsom lärare och poliser, vilket bland annat resulterat i politiska initiativ med riktade lönesatsningar.

Även i år stiger lönerna med ungefär 2,5 procent i näringslivet, och löneökningstakten i offentlig sektor fortsätter att vara något högre. År 2020 ska nya kollektivavtal slutas i ett läge då arbetsmarknaden fortfarande är stark och lönsamheten inom industrin, den lönenormerande sektorn, är god (se diagram 36 och diagram 38). Dessutom stiger produktivitetstillväxten något, vilket ökar företagets möjlighet att bära högre löneökningar. Detta bidrar sammantaget till att löneökningstakten i näringslivet stiger något 2020 och även åren därefter (se diagram 37 och tabell 6).

I år och nästa år bidrar den högre produktivitetstillväxten i näringslivet till att arbetskostnaden per producerad enhet ökar

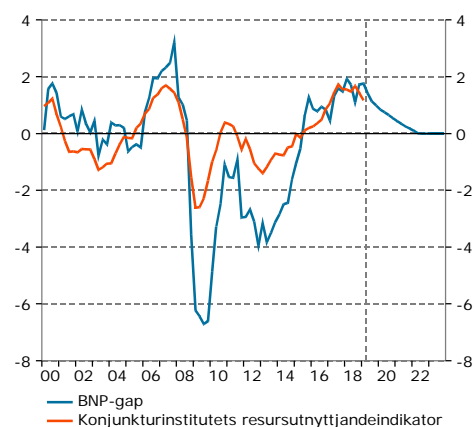
¹⁰ Det höga resursutnyttjandet illustreras av att BNP-gapet, det vill säga faktisk BNP:s avvikelser från potentiell BNP, är påtagligt högre än normalt. Konjunkturinstitutets riktvärde för när högkonjunktur anses råda är när faktisk BNP överstiger potentiell BNP med minst 0,5 procent.

¹¹ Konjunkturinstitutets resursutnyttjandendikator baseras på en principalkomponentsanalys. För beskrivning av indikatorn, se fördjupningen "En sammanfattande indikator för resursutnyttjandet i ekonomin", *Konjunkturläget*, juni 2016.

¹² Uppgifterna om löneökningar 2018 kommer från Medlingsinstitutets konjunkturlönestatistik. Konjunkturlönestatistikens lönebegrepp avser periodiserade löneökningar, vilket innebär att retroaktiva löneutbetalningar successivt medför revideringar av utfallen 12 månader bakåt. De siffror som redovisas i detta avsnitt avser utfallen i konjunkturlönestatistiken plus förväntade retroaktiva utbetalningar. Medlingsinstitutet beräknar dessa förväntade retroaktiva utbetalningar med utgångspunkt från det historiska revideringsmönstret.

Diagram 35 BNP-gap och resursutnyttjandendikator

Procent av potentiell BNP och normaliserade säsongsrensade kvartalsvärden

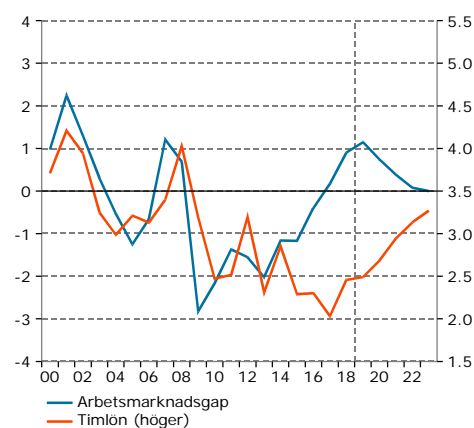

Anm. Se fotnot 11.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

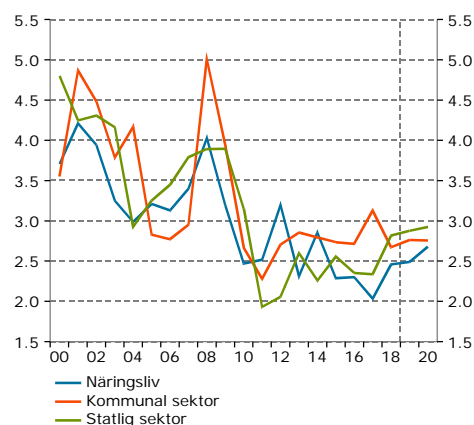
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 37 Timlön

Procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

betydligt långsammare än i fjol (se diagram 39).¹³ Under scenarioåren 2021–2023 ökar enhetsarbetskostnaderna med i genomsnitt 1,5 procent per år, vilket är något lägre än den utveckling som på lång sikt bedöms vara förenlig med 2 procents KPIF-inflation.

Tabell 6 Timlön och arbetskostnad

Procentuell förändring respektive procent

	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Timlön, hela ekonomin ¹	2,5	2,6	2,7	2,9	3,1	3,3
Timlön, näringslivet ¹	2,5	2,5	2,7	2,9	3,1	3,3
Arbetskostnad per timme, näringslivet ²	2,8	2,6	2,6	2,9	3,1	3,3
Produktivitet, näringslivet ²	0,5	1,0	1,2	1,5	1,6	1,6
Enhetsarbetskostnad, näringslivet ²	2,6	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6
Justerad vinstandel, procent av förädlingsvärde, näringslivet ³	35,4	35,9	36,1	36,1	36,2	36,2

¹ Enligt Konjunkturlönestatistiken. ² Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerade värden, beräknat med enbart anställdas arbetade timmar. ³ Exklusive små- och fritidshus samt justerad för antalet timmar utförda av egenföretagare, ej kalenderkorrigerade värden. Beräknat till faktorpris.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ny lägre bedömning av produktivitetstillväxten på lång sikt

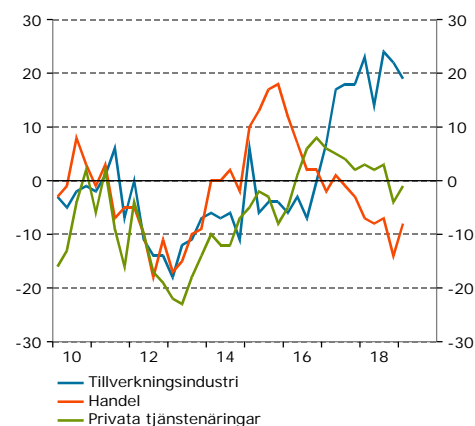
Konjunkturinstitutets prognoser för tillväxten i arbetsproduktiviteten på längre sikt (ungefär 8–10 år framåt i tiden och därefter) har tidigare baserats på den historiskt genomsnittliga produktivitetstillväxten sedan 1980. Den genomsnittliga produktivitetstillväxten i näringslivet i Sverige har sedan 1980 varit 2,1 procent. Konjunkturinstitutets antagande i långfristiga kalkyler har alltså varit att produktivitetstillväxten på lång sikt kommer att uppgå till 2,1 procent. De senaste 13 åren har dock arbetsproduktiviteten i genomsnitt bara ökat med 1 procent per år i det svenska näringslivet. Även i flertalet andra utvecklade länder har produktivitetstillväxten varit svag det senaste decenniet sett i ett längre historiskt perspektiv.

En del av den lägre produktivitetstillväxten i Sverige under senare år beror på att näringslivets struktur har förändrats. Tjänstebanscher med trendmässigt lägre produktivitetstillväxt utgör nu en större del av ekonomin jämfört med tidigare. Under 1980- och 1990-talet stod industrin för en

¹³ Det finns dock skäl att tro att AKU, på grund av paneleffekter, överskattar sysselsättningen för nyanlända. Om så är fallet innebär det att produktiviteten underskattas. För en närmare beskrivning, se *Konjunkturläget*, mars 2017, Konjunkturinstitutet.

Diagram 38 Lönsamhetsomdömen

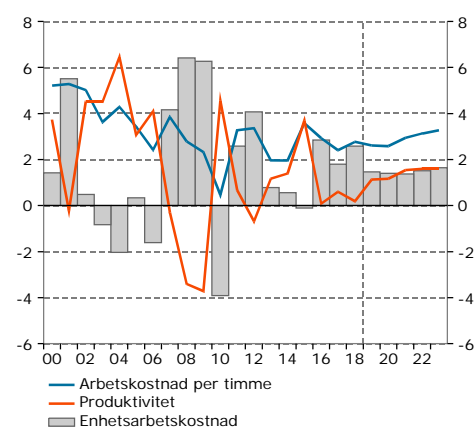
Nettotal, säsongsrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Enhetsarbetskostnad i näringslivet, anställda

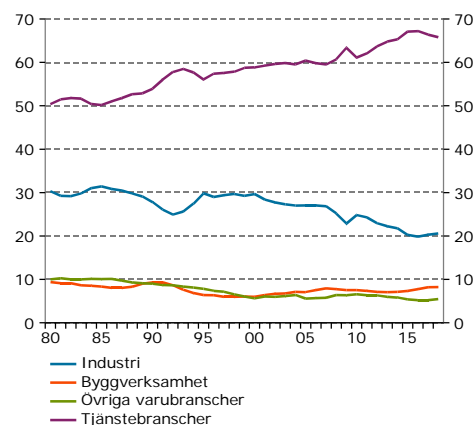
Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Förädlingsvärde

Procent av näringslivets förädlingsvärde

Anm. Ett tidsseriebrott finns 2015 då branschklassificeringen av Ericsson AB ändrades. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

relativt sett större andel av den ekonomiska aktiviteten (se diagram 40).

Betydelsen av denna sammansättningsförändring för den totala årliga produktivitetstillväxten i näringslivet är ungefär 0,2 till 0,3 procentenheter. Effekten kan beräknas på lite olika sätt och det finns därför ingen unik korrekt siffra.

Konjunkturinstitutets nya antagande för den långsiktiga produktivitetstillväxten i näringslivet är 1,8 procent. En utgångspunkt för antagandet är den historiskt genomsnittliga produktivitetstillväxten justerad för effekten av sammansättningsförändringar. Det vill säga, det nya antagandet för produktivitetstillväxten på längre sikt tar hänsyn till den strukturomvandling som skett mot en större andel tjänstebanscher med trendmässigt lägre produktivitetstillväxt.

LÅGRÄNTEPOLITIK OCH SVAG KRONA BIDRAR TILL INFLATION KRING MÅLET

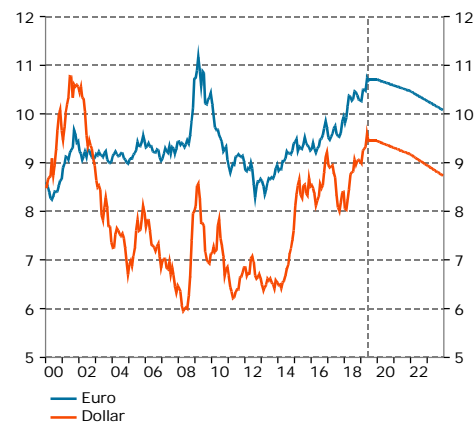
Den svenska kronan har försvagats markant mot både euron och den amerikanska dollarn det senaste året (se diagram 41). Det har varit positivt för exportföretagens lönsamhet, men samtidigt har lönsamheten hos importerande företag inom handeln pressats (se diagram 38). Växelkursen slår normalt igenom på konsumentpriserna med en viss fördröjning. Det beror till viss del på att den hårda konkurrenssituationen gör att handlarna är försiktiga med att snabbt föra kostnadsökningar vidare till konsumenterna. Det är också en konsekvens av att handlarna till viss del valutasäkrar sina inköp och ibland har fasta prislister under delar av året.

KPIF-inflationen steg tillfälligt över 2 procent under delar av 2018. I december i fjol beslutade Riksbanken att höja reporäntan till -0,25 procent efter att den legat still under nästan tre år. Konjunkturinstitutets prognos är att Riksbanken i april 2020 beslutar att höja reporäntan igen. Det är senare än Riksbankens bedömning från april 2019, men tidigare än marknadens förväntningar i form av så kallade RIBA-terminer (se diagram 42). Därefter fortsätter höjningarna i maklig takt under scenarioåren.

Under andra halvan av 2019 och en bit in på 2020 bidrar den tidigare kronförsvagningen till att varupriserna kommer att stiga snabbare (se diagram 43). Det gör att KPIF-inflationen exklusive energi stiger till 1,9 procent 2020. Men en svag utveckling av energipriserna 2020 dämpar inflationstakten i KPIF något (se diagram 44). År 2021 blir KPIF-inflationen fortsatt lägre än 2 procent när kronan stärks samtidigt som effekten av den tidigare kronförsvagningen klingar av. Sammantaget innebär detta att den reala reporäntan ökar trendmässigt framöver, men den är fortsatt tydligt negativ vid slutet av scenarioperioden (se diagram 45). KPI ökar snabbare än KPIF de kommande åren eftersom reporäntehöjningarna leder till stigande bolåneräntor (se tabell 7).

Diagram 41 Växelkurser

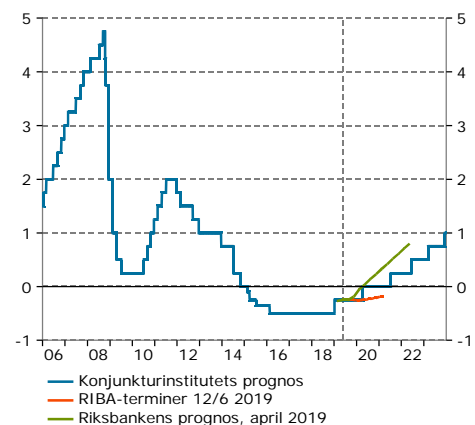
Kronor per valutaenhet, månadsvärden

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 42 Reporänta

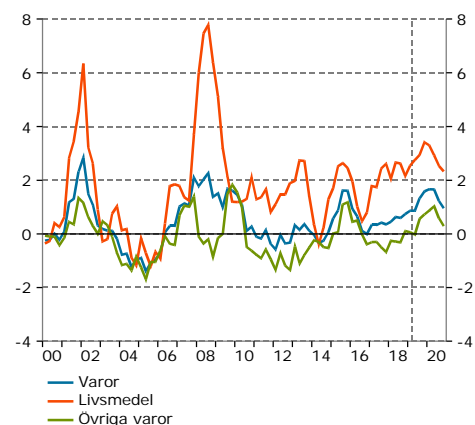
Procent, dags- respektive kvartalsvärden

Anm. Riksbankens prognos avser kvartalsvärden. Källor: Nasdaq OMX, Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 7 Konsumentpriser, räntor och växelkurs

Procentuell förändring, procent respektive index. Årsmedelvärden om inget annat anges

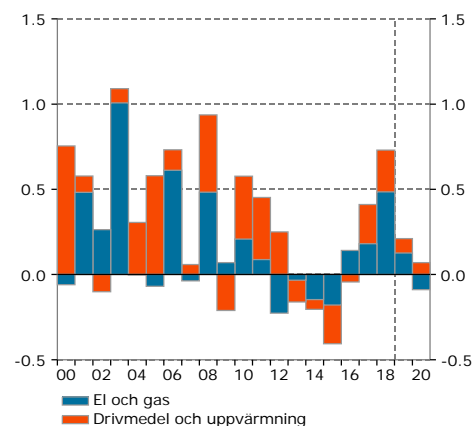
	Prognos			Scenario		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KPI	2,0	1,9	1,9	2,0	2,2	2,4
Räntekostnader, räntesats ¹	-4,9	2,2	5,9
KPIF	2,1	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0
Varor	0,6	1,2	1,4
Tjänster	1,9	2,0	2,2
Boende exkl. räntekostnader och energi ²	1,8	1,9	1,9
Energi	10,5	3,0	-0,3
Räntekostnader, kapitalstock ¹	7,1	5,8	5,2
KPIF exkl. energi	1,4	1,7	1,9
HIKP	2,0	1,7	1,6
Reporänta ³	-0,50	-0,25	0,00	0,25	0,50	1,00
Tioårig statsobligationsränta	0,7	0,2	0,5	1,0	1,4	1,8
Kronindex (KIX) ⁴	117,6	122,2	122,2	120,7	118,6	115,9

¹ Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och räntesats. Energi avser kostnader för el, gas, uppvärmning och drivmedel. ² Avser hyror, reparationskostnader, avskrivningar (renoveringskostnader), tomträttsavgäld och fastighetskatt, försäkringskostnader, kostnader för vatten, avlopp, renhållning och sotning. ³ Vid årets slut. ⁴ Effektivt växelkursindex baserat på Riksbankens KIX-vikter för 32 länder med basen 100 den 18 november 1992. Högre indextal indikerar en svagare krona.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 44 Energipriser, bidrag till KPI-inflation

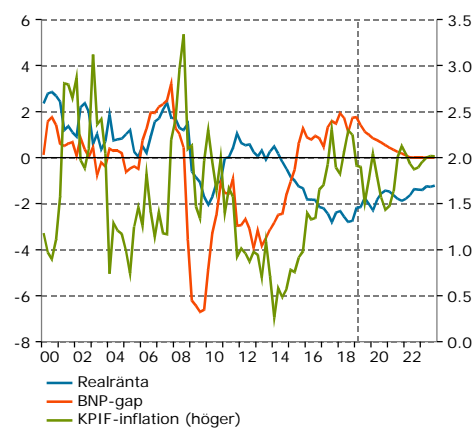
Procentenheter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Realränta, KPIF-inflation och BNP-gap

Procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Realräntan är beräknad som reporäntan minus KPIF-inflationen.

Källa: Konjunkturinstitutet.

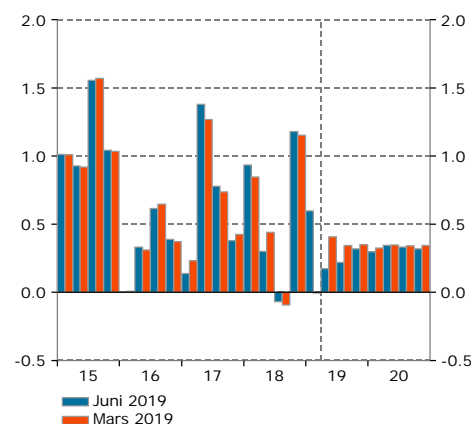
Prognosrevideringar 2019–2020

Den nya information som tillkommit sedan prognosen i mars har föranlett en del revideringar (se tabell 8). Nedan kommenteras kort några av de mer betydande revideringarna.

- Svensk BNP-tillväxt för 2019 har reviderats upp med 0,4 procentenheter. Revideringen är i allt väsentligt en konsekvens av den överraskande starka tillväxten det första kvartalet i år (se diagram 46), med bland annat en snabb uppgång i tjänsteexporten.
- Den starka tillväxten i tjänsteexporten det första kvartalet i år är den viktigaste förklaringen till att exporttillväxten för helåret 2019 revideras upp med 0,6 procentenheter.
- Importen minskade det första kvartalet i år. Det var en betydligt svagare utveckling än väntat. Samtidigt har kronan försvagats ytterligare och förblir svagare än vad som förutsågs i mars under hela prognosperioden. Sammantaget innebär detta att importtillväxten revideras ner påtagligt för både 2019 och 2020.
- Den uppreviderade exporttillväxten för 2019 och den nedreviderade importtillväxten för 2019 och 2020 innebär att nettoexporten och bytesbalansen är påtagligt uppreviderade båda åren.
- Hushållens konsumtion föll något det första kvartalet i år (se diagram 47). Det var en betydligt svagare utveckling än den förutsedda uppgången på 0,6 procent. Hushållen väntas i stället öka konsumtionen något snabbare det andra kvartalet i år. För helåret 2019 revideras trots det tillväxten i hushållens konsumtion ner med 0,9 procentenheter.
- Produktiviteten ökade oväntat snabbt det första kvartalet i år (se diagram 48). Den överraskande starka utvecklingen bedöms i allt väsentligt vara av tillfällig karaktär och påverkar därmed inte produktivetsnivån varaktigt i någon större utsträckning.
- Den 10-åriga statsobligationsräntan har reviderats ner 2019 och 2020 med 0,3 respektive 0,4 procentenheter. Nedrevideringen är i huvudsak en konsekvens av den snabba nedgången i den 10-åriga statsobligationsräntan de senaste månaderna.

Diagram 46 BNP

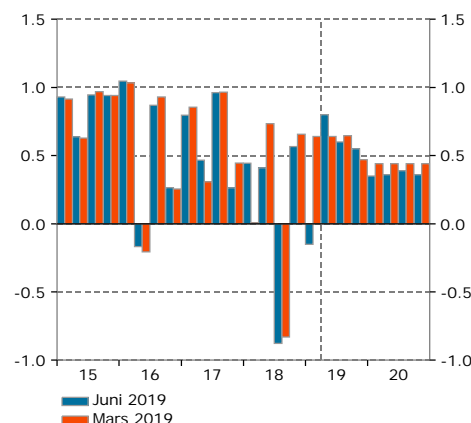
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 47 Hushållens konsumtion

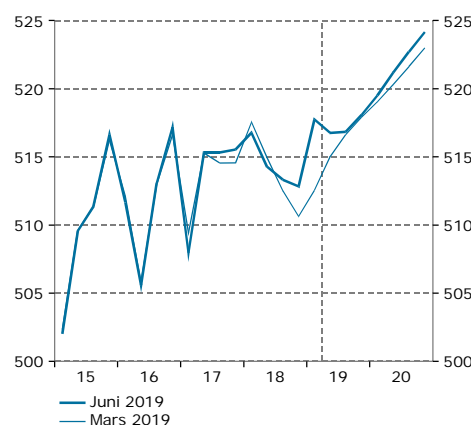
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 48 Produktivitet

Kronor per timme, referensår 2018, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Nuvarande prognos och revideringar jämfört med prognosen i mars 2019

Procentuell förändring respektive procentenheter om inget annat anges

	2019			2020		
	Juni	Mars	Diff	Juni	Mars	Diff
Internationellt						
BNP i världen	3,4	3,4	0,1	3,3	3,4	-0,1
BNP, KIX-vägd	2,0	2,0	0,0	2,0	2,1	-0,1
BNP i euroområdet	1,2	1,2	0,0	1,4	1,4	-0,1
BNP i USA	2,5	2,5	0,0	1,9	1,9	0,0
BNP i Kina	6,1	6,2	-0,1	6,0	6,0	0,0
Federal funds target rate ^{1,2}	2,5	2,5	0,0	2,5	2,8	-0,3
ECB:s refinänta ^{1,2}	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0
Oljepris ³	63,3	66,6	-3,3	61,0	66,7	-5,6
KPI, KIX-vägd	2,0	2,0	0,0	2,0	2,1	0,0
Försörjningsbalans						
BNP, kalenderkorrigerad	1,9	1,5	0,4	1,2	1,4	-0,2
BNP	1,8	1,5	0,4	1,4	1,6	-0,2
Hushållens konsumtionsutgifter	1,0	1,8	-0,9	1,9	2,0	-0,1
Offentliga konsumtionsutgifter	0,6	0,5	0,1	0,9	1,4	-0,5
Fasta bruttoinvesteringar	0,1	-0,1	0,2	0,3	0,5	-0,2
Lagerinvesteringar ⁴	-0,3	-0,4	0,1	-0,2	-0,1	-0,1
Export	4,2	3,6	0,6	2,9	3,0	-0,1
Import	1,0	1,7	-0,6	2,0	2,5	-0,5
Arbetsmarknad, inflation, räntor, med mera						
Arbetade timmar ⁵	1,4	1,2	0,1	0,3	0,3	0,0
Sysselsättning	1,1	1,1	0,0	0,5	0,5	0,1
Arbetslöshet ⁶	6,3	6,3	0,1	6,4	6,4	0,0
Arbetsmarknadsgap ⁷	1,1	1,2	0,0	0,7	0,7	0,0
BNP-gap ⁸	1,3	1,2	0,2	0,7	0,7	0,0
Produktivitet ⁵	0,7	0,4	0,3	0,9	1,1	-0,2
Timlön ⁹	2,6	2,7	-0,1	2,7	2,9	-0,1
KPI	1,9	1,8	0,0	1,9	1,9	0,0
KPIF	1,8	1,7	0,0	1,7	1,6	0,1
Reporänta ^{1,2}	-0,25	-0,25	0,00	0,00	0,00	0,00
Tioårig statsobligationsränta ¹	0,2	0,5	-0,3	0,5	0,9	-0,4
Kronindex (KIX) ¹⁰	122,2	120,6	1,6	122,2	119,6	2,6
Bytesbalans ¹¹	4,7	4,0	0,7	4,7	3,9	0,9
Offentligt finansiellt sparande ¹¹	0,2	0,2	0,1	0,0	0,3	-0,2

¹ Procent. ² Vid årets slut. ³ Brent, dollar per fat, årsgenomsnitt. ⁴ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁵ Kalenderkorrigerade värden. ⁶ Procent av arbetskraften. ⁷ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁸ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP. ⁹ Enligt konjunkturlönestatistiken. ¹⁰ Index 1992–11–18=100. ¹¹ Procent av BNP.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2019. Ett positivt värde innebär en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet

FÖRDJUPNING

Befolkningen och arbetskraften växer långsammare framöver

Befolkningen i arbetsför ålder har ökat snabbt under större delen av 2000-talet. Sedan 2018 växer den långsammare, främst till följd av en lägre invandring. Nedväxlingen innebär att även arbetskraften successivt kommer att öka långsammare. Enligt den nya befolkningsprognosen från SCB som publicerades i april 2019 växer den arbetsföra befolkningen något långsammare kommande 10 år jämfört med förra årets befolkningsprognos. Revideringen av befolkningsprognosen är dock liten och bedöms ha små effekter på arbetsmarknaden. Till och med 2024 växer den potentiella arbetskraften, i likhet med de senaste åren, något snabbare än befolkningen och det potentiella arbetskraftsdeltagandet fortsätter därmed att stiga enligt Konjunkturinstitutets bedömning.

Hur arbetskraften utvecklas på längre sikt beror på faktorer såsom inkomstutvecklingen, förskjutningar i preferenser och normer och utformningen av offentliga system för pensioner, skatter och bidrag. En grundläggande faktor är dock den demografiska utvecklingen. I denna fördjupning redogörs för befolkningsutvecklingen de senaste åren och SCB:s befolkningsprognos till och med 2028. Vidare beskrivs hur Konjunkturinstitutet använder befolkningsprognosen som underlag i demografiska framskrivningar av arbetsmarknadsvariabler och vad den nya befolkningsprognosen inneburit för revideringar av arbetsmarknadsvariablerna.

Befolkningen har ökat snabbt under 2000-talet men växer långsammare framöver

Sedan början av 2000-talet har befolkningen i arbetsför ålder ökat i snabb takt (se diagram 49). I genomsnitt har befolkningen i arbetsför ålder ökat med 0,8 procent per år sedan 2001. Det kan jämföras med drygt 0,2 procent i genomsnitt per år 1980–2000.

Till arbetsför befolkning räknas befolkningen i åldern 15 till och med 74 år. Den totala befolkningen har ökat snabbare än den arbetsföra befolkningen sedan 2012 (se diagram 50). Det är en följd av att både antalet personer under 15 år och personer äldre än 74 år i befolkningen har ökat snabbare än den arbetsföra befolkningen. I den här fördjupningen studeras

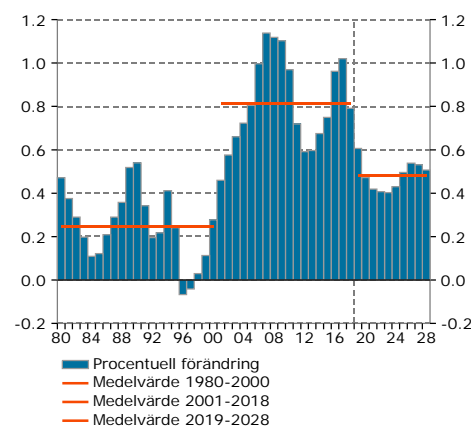
Befolkningsprognosen i korthet

Varje år gör SCB en befolkningsframskrivning för Sverige fördelat på ålder, kön och födelse-land. Vart tredje år görs en mer omfattande analys av befolkningsutvecklingen. Den senaste fördjupade analysen publicerades 2018 och nästa publiceras 2021. För övriga år görs uppdateringar med information som tillkommit det senaste året, till exempel Migrationsverkets uppdaterade bedömningar av antalet asylsökande. Den nuvarande befolkningsframskrivningen innehåller data till och med 2120 och avser hela befolkningen.

Konjunkturinstitutet använder SCB:s befolkningsprognoser som underlag för att göra framskrivningar av olika arbetsmarknadsvariabler. I Konjunkturinstitutets analyser av arbetsmarknaden ligger fokus på befolkningen i arbetsför ålder, det vill säga 15–74 år.

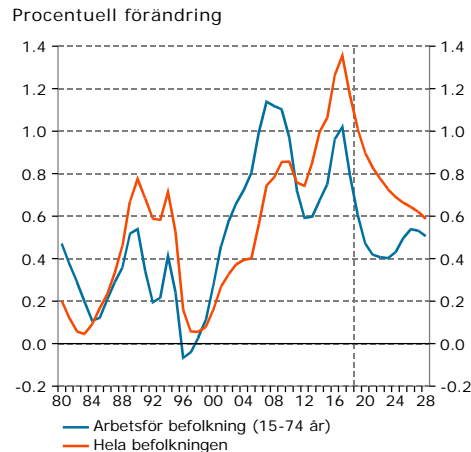
I SCB:s befolkningsprognos från april 2019 har befolkningsökningen 2020–2028 justerats ner, jämfört med SCB:s prognos från april 2018. Det beror i huvudsak på att antagandet om invandring har justerats ner men även på mindre justeringar av antaganden om dödlighet och fruktsamhet.

Diagram 49 Befolkning, 15–74 år
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 50 Befolkning, 15–74 år och totalt
Procentuell förändring

Källa: SCB.

befolkningsstillväxtens betydelse för arbetskraften och därför fokuseras i fortsättningen på utvecklingen av den arbetsföra befolkningen.

Enligt befolkningsprognosen ökar befolkningen i arbetsför ålder (15–74 år) från 7,5 miljoner 2018 till 7,8 miljoner 2028 (se diagram 51). Det innebär att den väntas växa väsentligt långsammare de kommande 10 åren jämfört med genomsnittet 2001–2018, men fortfarande snabbare än mellan 1980 och 2000 (se diagram 49).

Jämfört med befolkningsprognosen från 2018 har tillväxten i den arbetsföra befolkningen reviderats upp marginellt 2019 och därefter reviderats ner 2020–2028 (se diagram 51). Nedrevideringen beror huvudsakligen på en lägre förväntad migration till Sverige.

UTRIKES FÖDDA FÖRKLARAR HELA BEFOLKNINGSÖKNINGEN DE SENASTE ÅREN

Under perioden 2001–2011 berodde befolkningsökningen på att både antalet inrikes och utrikes födda i arbetsför ålder ökade.¹⁴ Sedan 2013 har befolkningsökningen av inrikes födda i arbetsför ålder stannat av och från 2014 har den minskat. Hela ökningen av den arbetsföra befolkningen sedan 2013 härrör därför från en ökning av gruppen utrikesfödda (se diagram 52). Andelen utrikes födda i befolkningen 15–74 år har ökat från 18 procent 2013 till 22 procent 2018.

Av de utrikesfödda är det främst gruppen utomeuropeiskt födda som ökat mycket, även om gruppen födda i Europa men utanför Norden också har bidragit till tillväxten. Att gruppen utomeuropeiskt födda har ökat snabbt är främst en följd av att fler människor än tidigare har sökt asyl i Sverige. Under 2015 sökte drygt 160 000 personer asyl i Sverige och de flesta kom från länder utanför Europa, främst Afghanistan, Irak och Syrien (se diagram 53).¹⁵ Åren därpå ökade antalet beviljade uppehållstillstånd kraftigt, vilket gjorde att gruppen utomeuropeiskt födda i befolkningen då ökade mycket (se diagram 54).¹⁶ Denna utveckling har

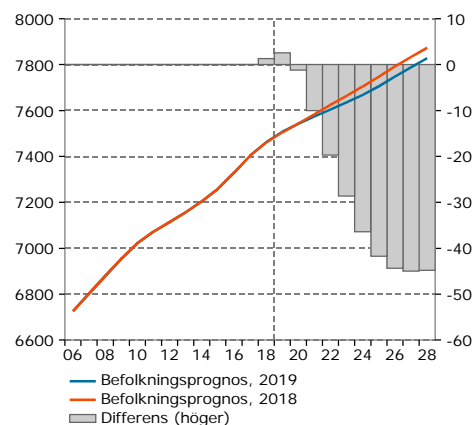
¹⁴ Till inrikes födda räknas barn som föds i Sverige även om föräldrarna inte är svenska medborgare och/eller om de har tillfälliga uppehållstillstånd. För mer information om statistik för personer födda i Sverige och utomlands se www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/personer-med-utlandsk-bakgrund/.

¹⁵ Befolkningsprognosen grundar sig på Migrationsverkets prognos från februari 2019. Sedan dess har Migrationsverket publicerat en ny prognos i maj 2019 som visas i diagrammet, se www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Vart-uppdrag/Styrning-och-uppfoljning/Prognoser-och-remisser.html. I beviljade uppehållstillstånd i diagrammet ingår anhöriga till före detta asylsökande, nya asylsökande och kvotflyktingar.

¹⁶ När personer beviljas uppehållstillstånd räknas de till befolkningen.

Diagram 51 Befolkning 15–74 år

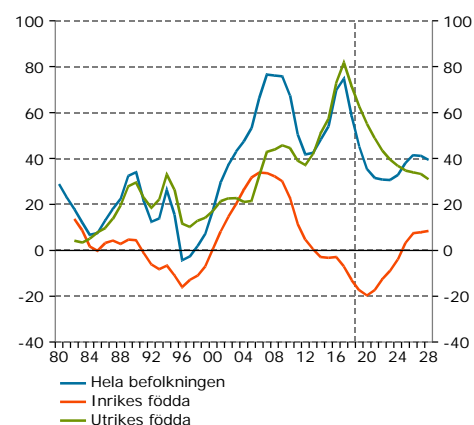
Tusentals personer

Källa: SCB.

Diagram 52 Befolkningsförändring, 15–74 år

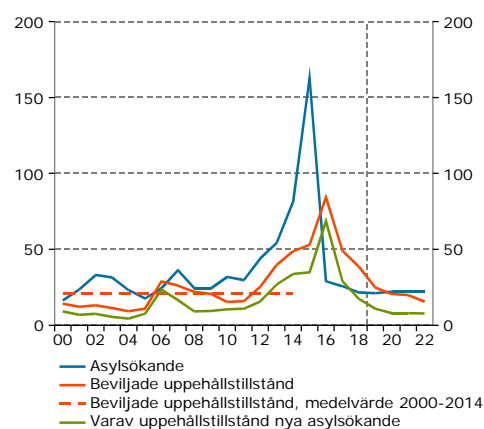
Tusentals personer

Källa: SCB.

Diagram 53 Asylsökande

Tusentals personer

Anm. Se fotnot 15.

Källa: Migrationsverket.

inneburit att andelen utomeuropeiskt födda i den arbetsföra befolkningen har ökat från 9 procent 2014 till 12 procent 2018.

ANTALET UTRIKES FÖDDA ÖKAR LÅNGSAMMARE FRAMÖVER OCH BEFOLKNINGEN LIKASÅ

Hur den utomeuropeiskt födda befolkningen väntas utvecklas framöver baseras i hög grad på prognosen för antalet asylsökande och beviljade uppehållstillstånd enligt Migrationsverket. Antalet asylsökande väntas enligt Migrationsverket uppgå till 22 000 personer per år 2020–2022 och antalet beviljade uppehållstillstånd väntas sjunka gradvis från ca 25 000 år 2019 till 15 500 år 2022. Då är antalet beviljade uppehållstillstånd betydligt lägre än under den tillfälliga toppen 2015–2017 men också något lägre än genomsnittet för perioden 2000–2014 (se diagram 53).

De kommande åren dämpas således den snabba ökningen av utrikesfödda i den arbetsföra befolkningen när befolkningsökningen inom gruppen utomeuropeiskt födda avtar (se diagram 53 och diagram 54). Trots nedväxlingen är utomeuropeiskt födda den grupp som driver ökningen i den arbetsföra befolkningen även de närmaste åren. Andelen utomeuropeiskt födda väntas fortsätta stiga från 12 procent av befolkningen i arbetsför ålder 2018 till 16 procent 2028.

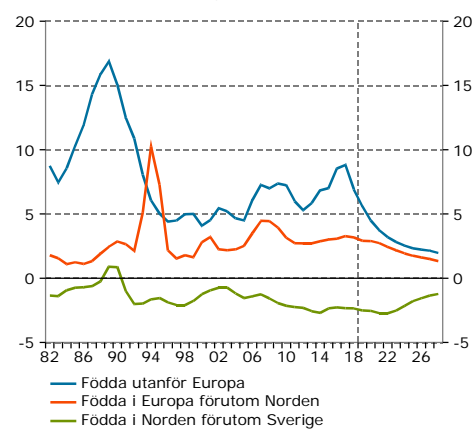
BEFOLKNINGEN I ÅLDERSGRUPPEN 25–54 ÅR HAR ÖKAT SNABBT MEN VÄXER LÅNGSAMMARE FRAMÖVER

Ur ett arbetsmarknadsperspektiv är det också relevant att studera vilka åldersgrupper som ökar eller minskar eftersom arbetskraftsdeltagandet (antalet personer i arbetskraften som andel av befolkningen) varierar med åldern. Under perioden 2006–2010 var det framför allt fler unga och äldre i den arbetsföra befolkningen som bidrog till befolkningstillväxten 15–74 år (se diagram 55). Ökningen inom gruppen 25–54 år, den så kallade kärnarbetskraften, gav då måttliga bidrag till den totala ökningen av befolkningen 15–74 år. Sedan 2010 har dock kärnarbetskraften gradvis gett ett större bidrag till ökningen av den arbetsföra befolkningen, delvis som en följd av att många av de utrikes födda som kommit till Sverige tillhör den åldersgruppen. Antalet äldre (55–74 år) har också fortsatt att ge positiva bidrag, medan antalet unga (15–24 år) har hållit tillbaka den aggregerade befolkningsförändringen sedan 2010.

De kommande åren växer kärnarbetskraften betydligt långsammare än tidigare och ger då bara små bidrag till ökningen av befolkningen i arbetsför ålder. Gruppen 55–74 år fortsätter att ge ungefär lika stora bidrag som under det senaste decenniet

Diagram 54 Befolkning, utrikes födda, 15–74 år

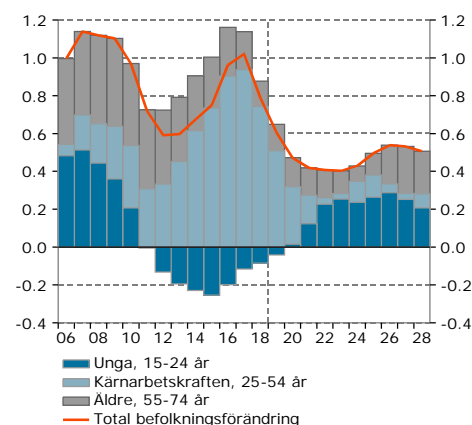
Procentuell förändring

Källa: SCB.

Diagram 55 Befolkningsförändring, 15–74 år

Procentenheter respektive procentuell förändring

Källa: SCB.

samtidigt som gruppen 15–24 år åter ger positiva bidrag. Att andelen unga ökar beror till stor del på att barn under 15 år successivt blir äldre och således ingår i den arbetsföra befolkningen. Den främsta förklaringen till denna ökning är inrikes födda unga men även utrikes födda unga bidrar till ökningen.

ARBETSKRAFTSDELTA GANDET HAR STIGIT KRAFTIGT

Alltsedan den ekonomiska krisen i början av 1990-talet till och med 2010 har arbetskraften ökat ungefär i takt med den arbetsföra befolkningen (se diagram 56). Men sedan 2011 har arbetskraften ökat snabbare än befolkningen och arbetskraftsdeltagandet har alltså stigit kraftigt.

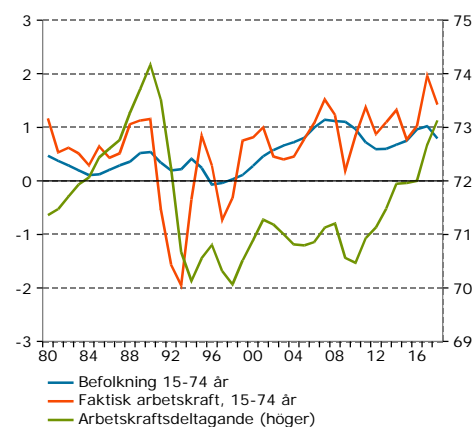
Det är framför allt bland utrikes födda som arbetskraftsdeltagandet har ökat. Deltagandet steg från 65 procent 2006 till 73 procent 2018 och är nu i nivå med deltagandet bland inrikes födda (se diagram 57). Arbetskraftsdeltagandet för den inrikes födda befolkningen har också stigit men i mindre omfattning, med drygt 1 procentenhet under samma period. Även äldre personer (55–74 år) deltar i allt högre grad på arbetsmarknaden, vilket också har bidragit till att det aggregerade arbetskraftsdeltagandet har ökat.

Det finns flera förklaringar till att arbetskraftsdeltagandet har stigit. Att arbetskraftsdeltagandet under längre tid ökat i de äldre åldersgrupperna hänger bland annat samman med att medellivslängden ökar och att äldre i dag är friskare än tidigare.¹⁷ Arbetskraftsstimulerande åtgärder såsom jobbskatteavdraget och det reformerade pensionssystemet bedöms också ha ökat arbetskraftsdeltagandet bland både inrikes och utrikes födda det senaste dryga decenniet. Det finns även en rent demografisk förklaring eftersom många som kommit till Sverige under senare år tillhör åldersgruppen 25–54 år, i vilken arbetskraftsdeltagandet normalt är högt. Men även etableringsuppdraget¹⁸ bedöms ha bidragit till ett högre arbetskraftsdeltagande bland utrikes födda eftersom de ekonomiska incitamenten att delta på arbetsmarknaden har ökat. Dessutom bedöms förändringar av sjuk- och aktivitetsersättningen ha medfört att arbetskraftsdeltagandet ökat.¹⁹

Utöver dessa strukturella förändringar bedöms arbetskraftsdeltagandet också ha ökat av konjunkturella skäl under senare år. Högkonjunkturen har bidragit till att fler personer sökt sig till

Diagram 56 Befolkning, arbetskraft och arbetskraftsdeltagande

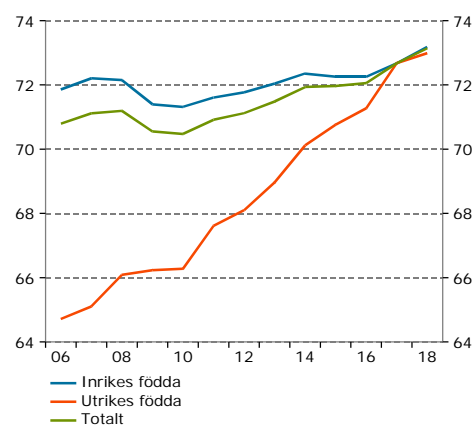
Procentuell förändring respektive procent av befolkningen, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 57 Arbetskraftsdeltagande

Procent av befolkningen, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁷ För ytterligare information kring medellivslängd och hälsa se, "Sveriges framtida befolkning 2019–2070", Statistiska meddelanden BE 18 SM 1901, SCB.

¹⁸ Se fördjupningen "Utrikes födda och integration på den svenska arbetsmarknaden" *Lönebildningsrapporten*, 2018, Konjunkturinstitutet.

¹⁹ Se bland annat Johansson, P. m.fl., "Drivkrafter och möjligheter till ett förlängt arbetsliv", IFAU Rapport 2018:20.

arbetsmarknaden i och med att efterfrågan på arbetskraft har varit hög.

Från befolkningsprognos till potentiell arbetskraft och jämviktsarbetslöshet

Befolkningsstillväxten och sammansättningen av befolkningen i arbetsför ålder är centrala för utbudet av potentiell arbetskraft²⁰ på lång sikt. Som utgångspunkt för att bedöma hur stort det potentiella utbudet av arbetskraft kommer att vara de kommande tio åren gör Konjunkturinstitutet en demografisk framskrivning av arbetsmarknadsvariabler med modellen KAMEL (se ruta i marginalen).²¹ Modellen visar hur förändringar i befolkningens sammansättning påverkar det aggregerade arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden om arbetsmarknadsstatusen för olika grupper med avseende på ålder, kön och födelseland hålls oförändrad på startårets nivå.

KONJUNKTURINSTITUTETS DEMOGRAFISKA FRAMSKRIVNING AV ARBETSKRAFTEN OCH BEDÖMNING AV POTENTIELLT ARBETSUTBUD

Den demografiska framskrivningen av arbetskraften med modellen KAMEL visas i diagram 58. Startåret i nuvarande framskrivning är 2018, vilket innebär att den demografiska framskrivningen med utgångspunkt i SCB:s befolkningsprognos börjar 2019. I ett grundscenario antas det arbetskraftsdeltagande som fanns i en given grupp i befolkningen under 2018 bestå (röd linje).²² Tillväxttakten i arbetskraften i detta scenario återspeglar därmed enbart förändringar i befolkningens storlek och i befolkningens sammansättning. I scenariot bromsar tillväxten i arbetskraften in framöver men fortsätter att växa snabbare än befolkningen de närmaste åren.

²⁰ Med potentiell arbetskraft avses arbetskraften när det råder konjunkturrell balans på arbetsmarknaden. Se www.konj.se/potentiellbnp.

²¹ Se även "Den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna", Specialstudie 43, Konjunkturinstitutet, 2015.

²² Konjunkturinstitutet beaktar dock att det aggregerade arbetskraftsdeltagandet för närvarande är högre än normalt till följd av högkonjunkturen och justerar därför ned det aggregerade faktiska arbetskraftsdeltagandet något innan framskrivningen börjar.

Demografisk framskrivning

Konjunkturinstitutet använder den demografiska modellen KAMEL för att med utgångspunkt i SCB:s befolkningsprognos göra långsiktiga framskrivningar av olika arbetsmarknadsvariabler. Modellen tar sin utgångspunkt i utfallsdata från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för en rad arbetsmarknadsrelaterade variabler såsom arbetskraft, sysselsättning och arbetade timmar. Alla variabler är fördelade på kön, ålder (60 olika åldersgrupper) och födelseland/region (född i Sverige, född i Norden, född i Europa eller född utanför Europa).

I grundscenariot är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för varje enskild grupp konstant över tid. Den demografiska framskrivningen baseras då på hur olika grupper beter sig på arbetsmarknaden i utgångsläget. Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för till exempel inrikes födda 40-åriga kvinnor antas med andra ord vad det samma i framtiden som i startåret för framskrivningarna.

Med utgångspunkt från ett givet startår, i dagsläget 2018, skrivs arbetsmarknadsvariablerna fram med den demografiska utvecklingen enligt befolkningsprognosen. Därmed fångar modellen hur förändringar i befolkningens sammansättning påverkar respektive arbetsmarknadsvariabel. Tillväxttakten för en aggregerad variabel kommer därmed att återspegla både förändringar i befolkningens storlek och i befolkningens sammansättning. Den demografiska framskrivningen görs för respektive grupp och aggregeras sedan upp till den arbetsföra befolkningen (15–74 år).

Konjunkturinstitutet gör också demografiska framskrivningar som inkluderar ett så kallat förnygrat arbetsmarknadsbeteende. Det är detta scenario som Konjunkturinstitutet baserar sin bedömning av den potentiella arbetskraften på. För de äldre åldersgrupperna (60–74 år) antas i scenariot att beteendet på arbetsmarknaden gradvis förnygras i takt med en ökad medellivslängd. Anledningen är att äldre de senaste tjugo åren gradvis har ökat sitt deltagande på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet antar att den trenden fortsätter framöver i takt med att medellivslängden fortsätter att öka och äldre blir allt friskare. I scenariot antas alla individer i åldern 60–74 år successivt förnygra sitt arbetsmarknadsbeteende med fyra år fram till 2100. Det innebär att en 60-åring år 2100 i genomsnitt beter sig som dagens 56-åring vad gäller arbetskraftsdeltagande, sysselsättning, arbetade timmar och så vidare.

I ett andra scenario, som Konjunkturinstitutets bedömning av den potentiella arbetskraften baseras på, antas att befolkningens beteende förnygras i den mening att äldre personer i arbetsför ålder ökar sitt deltagande i arbetskraften i takt med att livslängden ökar och hälsan förbättras (grön linje). I detta scenario växer alltså arbetskraften lite snabbare än i grundscenariot (se ruta i marginalen).

I diagram 58 visas även Konjunkturinstitutets egna bedömning av den långsiktiga tillväxten i arbetskraften, den potentiella arbetskraften (lila linje). Den har utöver den demografiska framskrivningen med ett förnygrat arbetsmarknadsbeteende även justerats för bedömningar av tidigare genomförda politiska reformer, såsom jobbskatteavdrag, samt för vistelsetid, det vill säga den tid en person har vistats i landet.²³ Justeringarna medför att den potentiella arbetskraften växer ännu något snabbare.

Sammantaget är Konjunkturinstitutets bedömning att den potentiella arbetskraften har ökat snabbt de senaste åren, både till följd av den höga befolkningstillväxten och av att arbetskraftsdeltagandet har stigit. Framöver väntas den potentiella arbetskraften växa långsammare när befolkningstillväxten avtar. Men tillväxten i den potentiella arbetskraften hålls uppe något bland annat av att äldre fortsätter att delta på arbetsmarknaden i allt högre grad.

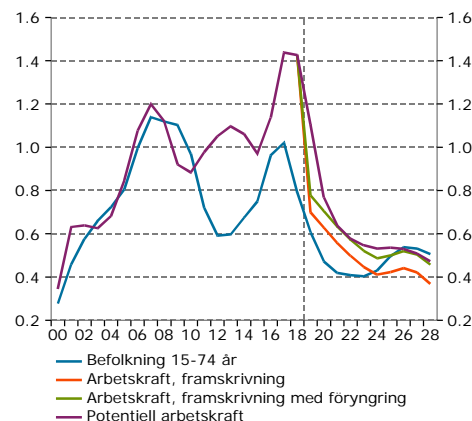
ÄLDRE BIDRAR MYCKET TILL DEN POTENTIELLA ARBETSKRAFTSTILLVÄXTEN FRAMÖVER

Kärnarbetskraften (25–54 år), som är den åldersgrupp med det högsta arbetskraftsdeltagandet, har bidragit mycket till den snabba arbetskraftstillväxten 2011–2018 (se diagram 59 och diagram 60). Framöver väntas denna grupp fortsätta att bidra till arbetskraftstillväxten men i allt mindre grad. Det beror huvudsakligen på att befolkningstillväxten i den åldersgruppen kommer att vara lägre än tidigare år.

Yngre och äldre står i stället för en stor del av befolkningstillväxten framöver (se diagram 55). Båda dessa åldersgrupper har ett lägre arbetskraftsdeltagande jämfört med kärnarbetskraften (se diagram 59). På kort sikt håller de unga, 15–24 år, tillbaka arbetskraftstillväxten men på några års sikt kommer de att börja

²³ Både arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad stiger med antalet år i landet. De personer som vistats i Sverige en kortare period har i genomsnitt ett lägre arbetskraftsdeltagande och en lägre sysselsättningsgrad än de som vistats i Sverige en längre tid.

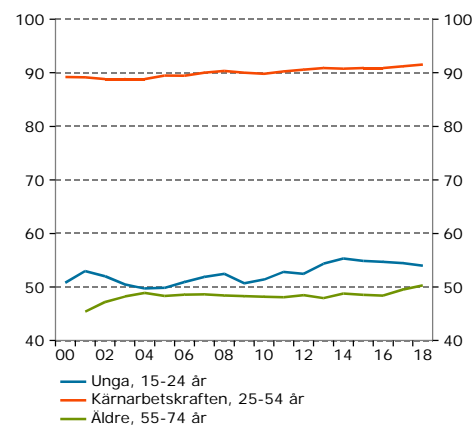
Diagram 58 Befolkning och arbetskraft
Procentuell förändring

Anm. Med framskrivning avses demografisk framskrivning.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

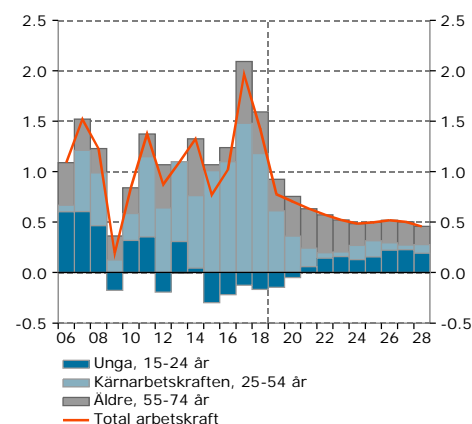
Diagram 59 Arbetskraftsdeltagande
Procent av befolkningen, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Demografisk framskrivning av arbetskraften

Procentenheter respektive procentuell förändring

Anm. Med framskrivning avses demografisk framskrivning med förnygring.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

bidra positivt (se diagram 60).²⁴ De äldre väntas lämna positiva bidrag till arbetskraftstillväxten under hela perioden, även om bidragen blir mindre under senare delen av framskrivningen. Jämfört med kärnarbetskraften lämnar de äldre i genomsnitt större bidrag till arbetskraftstillväxten under perioden 2021–2028 (se diagram 60). Att äldre lämnar förhållandevis stora bidrag till arbetskraftstillväxten är delvis en följd av Konjunkturinstitutets antagande om fortsatt stigande arbetskraftsdeltagande i de äldre åldersgrupperna.

POTENTIELLT ARBETSKRAFTSDELTAGANDE STIGER YTTRELLIGARE DE KOMMANDE FEM ÅREN

Det potentiella arbetsutbudet väntas sammantaget fortsätta att stiga snabbare än befolkningen. Det innebär att det potentiella arbetskraftsdeltagandet väntas fortsätta att öka. I diagram 61 visas den demografiska framskrivningen av arbetskraftsdeltagandet med och utan antagandet om föryngring. I grundscenariot stiger deltagandet marginellt de kommande åren (röd linje). Det är till stor del sammansättningsförändringar inom den arbetsföra befolkningen som bidrar till att arbetskraftsdeltagandet stiger fram till 2023. Exempelvis växer åldersgruppen 35–44 år gradvis snabbare och denna grupp har ett förhållandevis högt arbetskraftsdeltagande samtidigt som tillväxten i gruppen 25–34 år, som har ett lägre arbetskraftsdeltagande, minskar. När Konjunkturinstitutet inkluderar föryngrat arbetsmarknadsbeteende hos äldre stiger arbetskraftsdeltagandet ytterligare (grön linje). När Konjunkturinstitutet även tar hänsyn till politiska reformer och vistelsetid medför det att potentiellt arbetskraftsdeltagande stiger ytterligare (blå linje).

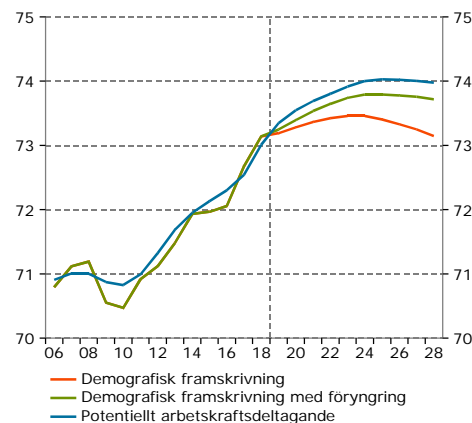
NY BEFOLKNINGSPROGNOS GER LITE LÄGRE TILLVÄXT I ARBETSKRAFTEN OCH NÅGOT LÄGRE JÄMVIKTSARBETSLÖSHET

Konjunkturinstitutets prognos för den potentiella arbetskraften har reviderats i linje med den nya befolkningsprognosen. Tillväxten i den potentiella arbetskraften har reviderats ner något för åren 2021 till 2026 till följd av nedrevideringen av befolkningstillväxten i åldern 15–74 år (se diagram 62).²⁵

²⁴ Det är värt att notera att unga dessutom i genomsnitt har en lägre arbetstid per vecka. Detta innebär att medelarbetstiden för hela den arbetsföra befolkningen sannolikt kommer att hållas tillbaka något, vilket dämpar tillväxten i det totala antalet arbetade timmar. Konjunkturinstitutet tar i prognosen för antalet arbetade timmar för närvarande dock inte hänsyn till demografiska förändringar i medelarbetstiden.

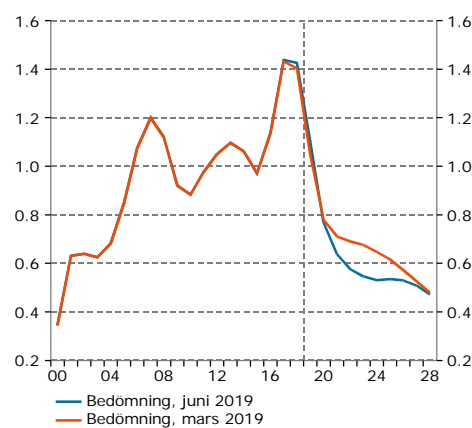
²⁵ Den potentiella arbetskraften tar också in ny statistik för den faktiska arbetskraften. Det, tillsammans med marginellt högre befolkningstillväxt 2019, har resulterat i en liten upprevidering av potentiell arbetskraft i närtid.

Diagram 61 Arbetskraftsdeltagande
Procent av befolkningen, 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Potentiell arbetskraft
Procentuell förändring

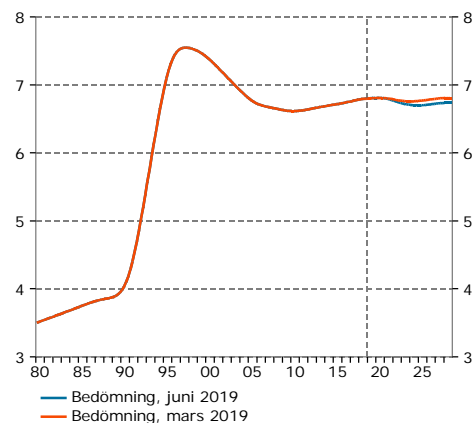

Källa: Konjunkturinstitutet.

Befolkningens sammansättning påverkar inte bara arbetskraften utan även nivån på arbetslösheten eftersom den varierar mellan olika grupper i befolkningen. Konjunkturinstitutet beaktar detta i bedömningen av jämviktsarbetslösheten genom att ta hänsyn till hur jämviktsarbetslösheten förändras vid en demografisk framskrivning. Den demografiska framskrivningen implikerar att jämviktsarbetslösheten stiger framöver. Det beror bland annat på att andelen utomeuropeiskt födda, en grupp som historiskt har haft en svagare förankring på arbetsmarknaden, ökar. Konjunkturinstitutet tar också hänsyn till att det tar tid för nyanlända att uppnå samma förankring på arbetsmarknaden som gruppen utomeuropeiskt födda har i genomsnitt, vilket ökar jämviktsarbetslösheten ytterligare något på kort sikt. Samtidigt tar Konjunkturinstitutet hänsyn till att tidigare genomförda reformer, allt annat lika, kan väntas leda till lägre jämviktsarbetslöshet framöver.²⁶ Sammantaget väntas jämviktsarbetslösheten vara mellan 6,5–7,0 procent framöver (se diagram 63).

Den demografiska framskrivningen visar att sammansättningen i den nya befolkningsprognosen medför marginellt lägre jämviktsarbetslöshet jämfört med föregående bedömning. Revideringen beror främst på Migrationsverkets nedreviderade prognos över antalet asylsökande under kommande år.

Diagram 63 Jämviktsarbetslöshet
Procent av arbetskraften, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁶ Se kapitlet "Jämviktsarbetslöshetens utveckling till och med 2030", *Lönebildningsrapporten*, 2017, Konjunkturinstitutet.

FÖRDJUPNING

Strukturellt sparande – en osäker bedömning

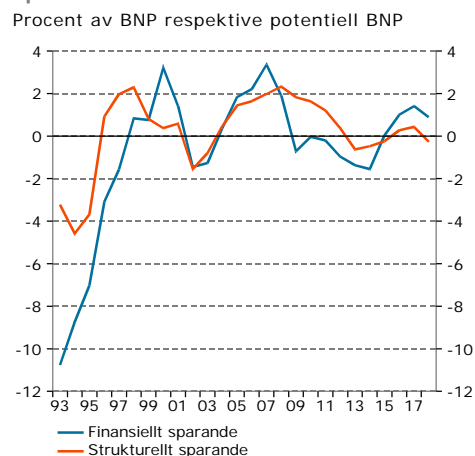
Den offentliga sektorns finansiella sparande varierar med konjunkturläget. Genom att korrigera för konjunktorens påverkan på den offentliga sektorns inkomster och utgifter är det möjligt att bilda sig en uppfattning om vad det finansiella sparandet skulle ha varit om ekonomin befunnit sig i konjunkturrell balans. Bedömningar av detta så kallade strukturella sparande är känsliga för vilka antaganden som görs i beräkningarna och det är vanligt att bedömningarna revideras. I denna fördjupning redovisas en känslighetsanalys med syfte att synliggöra den osäkerhet som omgärdar beräkningarna.

Den offentliga sektorns finansiella sparande, det vill säga skillnaden mellan dess inkomster och utgifter, varierar med konjunkturen. Hög skattekvot och omfattande arbetslöshetsrelaterade ersättningar gör, allt annat lika, det finansiella sparandet mer konjunkturkänsligt. Skattestrukturen kan också påverka hur pass konjunkturkänsligt det finansiella sparandet är. Exempelvis är konjunkturkänsligheten högre om skattesatserna på konjunkturkänsliga skattebaser, såsom företagsvinster, är höga eller vid hög progressivitet i beskattningen av arbetsinkomster.

Det strukturella sparandet syftar till att visa det offentliga finansiella sparande som varit om ekonomin hade varit i konjunkturrell balans (se diagram 64). Det beräknas genom att rensa det finansiella sparandet för konjunktorens påverkan på offentliga inkomster och utgifter.

Det strukturella sparandet är viktigt av olika skäl. Det finanspolitiska ramverket ger det strukturella sparandet en central roll i uppföljningen av överskottsmålet, enligt vilket det finansiella sparandet ska vara en tredjedels procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.²⁷ Vidare ger förändringen av det strukturella sparandet en indikation på finanspolitikens inriktning. En förstärkning indikerar att finanspolitiken är åtstramande medan en försvagning indikerar att finanspolitiken är expansiv. Det strukturella sparandet har därmed stor betydelse för Konjunkturinstitutets analys av finanspolitiken. Samtidigt är det strukturella sparandet en osäker bedömning.

Diagram 64 Finansiellt och strukturellt sparande

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁷ Se regeringens skrivelse 2017/18:207, Ramverket för finanspolitiken.

STRUKTURELLT SPARANDE KAN BERÄKNAS MED OLIKA METODER

Det finns inget officiellt utfall för strukturellt sparande. Det gör att det har utvecklats olika metoder för att beräkna strukturellt sparande och dessa är baserade på olika antaganden. Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet använder i grunden samma metod för att beräkna det strukturella sparandet, men bedömningarna av det strukturella sparandet kan ändå skilja sig åt, till följd av dels vissa metodskillnader, dels olika beräkningsantaganden.

Konjunkturinstitutets metod

Konjunkturinstitutet använder en så kallad disaggregerad ansats för att beräkna det strukturella sparandet. Metoden tar hänsyn till resursutnyttjandet i ekonomin och sammansättningen av BNP och justerar sparandet för konjunkturella effekter på inkomster och utgifter var för sig.²⁸ Se marginalrutan ”Konjunkturinstitutets metod för att beräkna strukturellt sparande”.

Metoden förutsätter antaganden om vilka inkomst- och utgiftskategorier som beror på konjunkturen och som sker per automatik i frånvaro av politiska beslut. När det strukturella sparandet beräknas justeras posterna i den automatiska kategorin för cykliska effekter.

I Konjunkturinstitutets beräkningar antas alla skatteinkomster vara cykliska eftersom de beror på ekonomisk aktivitet. Konjunkturinstitutets metod justerar därför för konjunkturella effekter på skattebasernas andelar av ekonomin. Om till exempel en högkonjunktur främst drivs av bostadsinvesteringar, kommer momsens andel av BNP att vara temporärt hög, vilket driver upp det finansiella sparandet. Dessa cykliska effekter på inkomsterna kan vara betydande mitt i en hög- eller lågkonjunktur.

På de offentliga budgetarnas utgiftssida är det främst arbetsmarknadsrelaterade utgifter, såsom arbetslöshetsförsäkringen och inkomstersättning vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska program, som är cykliska i frånvaro av aktiva politiska beslut. Dessa transfereringar är rättighetsbaserade och varierar därmed automatiskt med konjunkturen på arbetsmarknaden.

Metoden justerar slutligen för engångseffekter. Konjunkturinstitutet bedömer från fall till fall om justeringar för engångseffekter ska göras. Exempel på sådana justeringar är bankstödet under 1990-talskrisen, en stor engångsinbetalning av bolagsskatt 2015 samt periodisering av EU-avgiften 2014–2016.

Konjunkturinstitutets metod för att beräkna strukturellt sparande

Metoden för att beräkna det strukturella sparandet går att härleda från det finansiella sparandet, som är skillnaden mellan inkomster och utgifter i offentlig sektor:

$$S = T - G + rD$$

där T är skatteinkomster, G är utgifter och rD är nettokapitalinkomster. Om inkomster och utgifter delas upp i olika kategorier kan det uttryckas som:

$$S = \sum_{i=1}^7 \left(\frac{T_i}{B_i} \right) \left(\frac{B_i}{Y} \right) Y - G_U - G_O + rD$$

Inkomsterna beror på tre variabler: den implicita skattesatsen $\left(\frac{T_i}{B_i} \right)$ mätt som faktisk skatteinkomst i relation till dess skattebas, skattebasens andel av BNP $\left(\frac{B_i}{Y} \right)$ och BNP i löpande pris Y . Skatterna är uppdelade i sju grupper:

- hushållens direkta skatter
- sociala avgifter
- hushållens nettokapitalskatter
- bolagsskatt
- hushållens indirekta skatter exklusive moms
- moms och
- övriga primära inkomster.

Utgifterna är uppdelade på arbetsmarknadsrelaterade utgifter G_U och övriga utgifter G_O .

Strukturellt sparande kan uttryckas enligt nedan:

$$S^* = \sum_{i=1}^7 \left(\frac{T_i}{B_i} \right) \left(\frac{B_i}{Y} \right)^{HP} Y^* - G_U \left(\frac{U^*}{U} \right) - G_O + rD - E$$

där de strukturella inkomsterna är storleken på inkomsten om ekonomin varit i konjunkturrell balans. Då används de implicita skattesatserna, skattebasernas långsiktiga andelar av BNP vilka tas fram med ett HP-filter, och potentiell BNP Y^* .

Av de strukturella utgifterna är det endast arbetsmarknadsrelaterade utgifter som konjunkturjusteras. Dessa är transfereringar kopplade till arbetsmarknadsrelaterade program såsom a-kassa och aktivitetsersättning, men inte ekonomiskt bistånd. De justeras med arbetslöshetsgapet $\frac{U^*}{U}$, där U^* är jämviktsarbetslöshet och U är faktisk arbetslöshet.

Slutligen justeras strukturellt sparande för vissa engångseffekter E .

²⁸ Se Braconier, H. och T. Forsfält, "A new method for constructing a cyclically adjusted budget balance: the case of Sweden.", Working Paper nr 90, Konjunkturinstitutet, 2004.

KÄNSLIGHET FÖR ÄNDRADE ANTAGANDEN

Bedömningen om det strukturella sparandet ändras ofta över tid. Det kan bero på reviderade data och ändrade prognoser.

Kopplingen mellan finansiellt och strukturellt sparande

Konjunkturinstitutets beräkning av strukturellt sparande utgår bland annat från officiell statistik från SCB över finansiellt sparande och nationalräkenskaperna, från SCB:s befolkningsprognos och från Konjunkturinstitutets prognoser och bedömningar. Såväl utfallsdata som prognoserna och bedömningarna revideras frekvent av olika skäl. Det gör att beräkningen av det strukturella sparandet för ett enskilt år ofta ändras över tid.

I diagram 65²⁹ visas de högsta och lägsta bedömningar av strukturellt sparande som redovisats i Konjunkturläget i juni respektive december 2012–2019. För varje år under perioden 2012–2019 omfattar jämförelsen det strukturella sparandet från och med 2000 fram till året i fråga samt nästföljande år. Bedömningar från 2012 avser således det strukturella sparandet 2000–2013, bedömningar från 2013 avser 2000–2014 och så vidare. Den blå linjen i diagram 65 visar den senaste redovisade bedömningen, som alltså avser hela perioden 2000–2020. Revideringarna beror på både ändrade strukturella inkomster och ändrade strukturella utgifter. I diagram 66 visas motsvarande intervall för finansiellt sparande. Som framgår av diagrammen är intervall på omkring en till två procentenheter vanligt förekommande.

Det finansiella och det strukturella sparandet utgår från samma data. Det innebär att revideringar av underliggande data påverkar båda estimaten, även om de inte påverkas på samma sätt. Det är normalt så att det finansiella sparandet fluktuerar mer i absoluta tal än det strukturella sparandet och därmed uppvisar större revideringar eftersom inkomsterna i det strukturella sparandet filtreras med ett Hodrick-Prescott filter (HP-filter). Det strukturella sparandet ska visa den underliggande utvecklingen som kan antas vara mer stabil över tid och ska i princip bara förändras av diskretionär politik eller strukturella förändringar i ekonomin. Men revideringarna skiljer sig inte så mycket åt storleksmässigt.

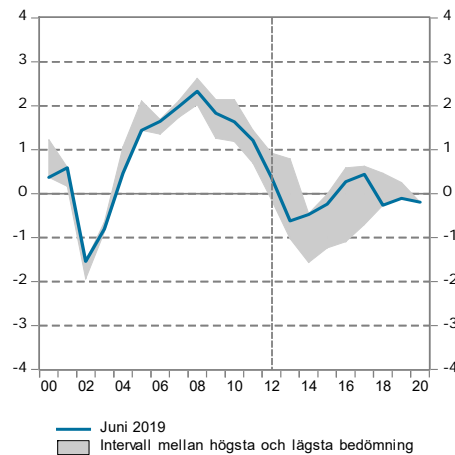
Ändrad konjunkturbild påverkar

Som nämndes inledningsvis så varierar den offentliga sektorns sparande med konjunkturen. Konjunkturinstitutets bild av

²⁹ Intervall med Konjunkturinstitutets bedömningar av strukturellt sparande publicerade i juni- och decemberprognoser 2012–2019.

Diagram 65 Bedömningar 2012–2019 avseende strukturellt sparande

Procent av potentiell BNP

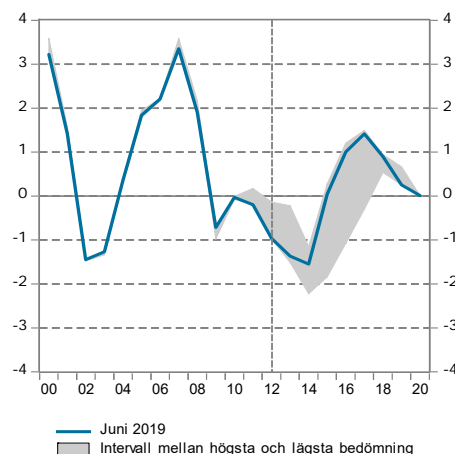

Anm. Se fotnot 29.

Källa: Konjunkturinstitutet

Diagram 66 Bedömningar 2012–2019 avseende finansiellt sparande

Procent av BNP

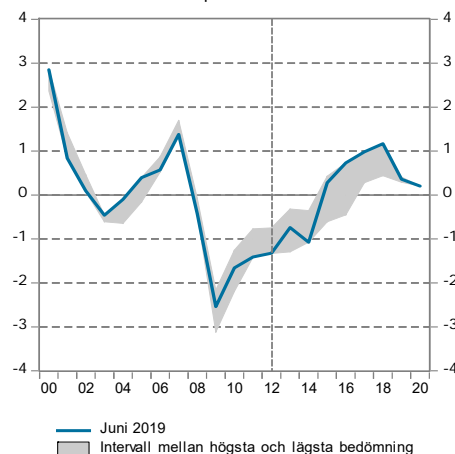

Anm. Se fotnot 29.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Bedömningar 2012–2019 avseende konjunkturens påverkan på finansiellt sparande

Procent av BNP och potentiell BNP

Anm. Se fotnot 29.

Källa: Konjunkturinstitutet.

konjunkturen revideras ofta över tid. Sådana revideringar kan påverka bedömningen av det strukturella sparandet om den bedömda strukturella nivån för olika variabler ändras.

Skillnaden mellan det finansiella sparandet och det strukturella sparandet visar konjunkturens påverkan på det finansiella sparandet. Den är positiv i högkonjunkturer och negativ i lågkonjunkturer. Som diagram 67 visar så har även den cykliska delen av det finansiella sparandet reviderats. För åren 2015 och 2016 har till exempel bedömningen skiftat från att konjunkturen har dragit ner det finansiella sparandet till att den har höjt det finansiella sparandet.

Korrelationen mellan bedömningen av konjunkturens påverkan på finansiellt sparande och bedömningen av BNP-gapets storlek är som förväntat positiv (se diagram 68). Det innebär att ett högt BNP-gap i stor utsträckning korrelerar med att en stor del av det finansiella sparandet bedöms bero på att ekonomin befinner sig i högkonjunktur.

Känslighet för ändrade antaganden om inkomsterna

De strukturella inkomsterna beräknas med implicita skattesatser som multipliceras med skattebasernas normala andel av BNP (se marginalrutan ”Strukturella inkomster”).³⁰ Den normala andelen fås genom att skattebasens andel av BNP filtreras med ett HP-filter. Slutligen multipliceras skatterna med potentiell BNP. Därmed är metoden mycket känslig för revideringar av potentiell BNP, eftersom en sådan revidering får direkt utslag på den strukturella inkomstnivån. Metoden är något mindre känslig för en ändrad BNP-sammansättning eftersom kvoten HP-filtreras, vilket jämnar ut effekten och fördelar den över flera år.

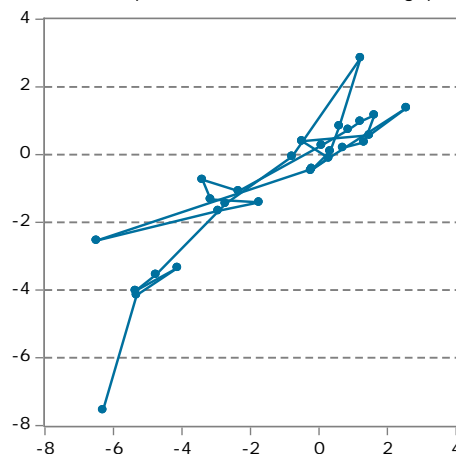
Ändrade implicita skattesatser får också stor effekt på strukturellt sparande. I teorin ändras de endast till följd av diskretionära politiska beslut, men eftersom de är framräknade skattesatser kan de också ändras ifall sammansättningen inom skattebasen ändras. Om hushållen till exempel ändrar sitt konsumtionsmönster genom att skifta sin konsumtion från varor med standardmomssats till varor med reducerad momssats, kommer den implicita skattesatsen att minska.

Eftersom en mycket stor del av skatteinkomsterna baseras på förvärvsarbete, kan ändrade prognoser på lönesumman som andel av potentiell BNP få relativt stor påverkan på de strukturella inkomsterna. Det kan jämföras med skattebaserna kapitalinkomster och bolagsvinster, som utgör en mindre andel av BNP

Diagram 68 Konjunkturrell påverkan på finansiellt sparande och BNP-gap

Procent av BNP och potentiell BNP

Y-axeln visar skillnaden mellan finansiellt och strukturellt sparande. X-axeln visar BNP-gapet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Strukturella inkomster

I uttrycket för strukturellt sparande i marginalrutan ”Konjunkturinstitutets metod för att beräkna strukturellt sparande” ovan så utgörs strukturella inkomster av följande term:

$$\sum_{i=1}^7 \left(\frac{T_i}{B_i} \right) \left(\frac{B_i}{Y} \right)^{HP} Y^*$$

Termen visar summan av sju olika implicita skattesatser $\left(\frac{T_i}{B_i} \right)$ mätt som faktisk skatteinkomst i relation till dess skattebas, skattebasernas långsiktiga andel av BNP $\left(\frac{B_i}{Y} \right)^{HP}$ och potentiell BNP i löpande pris Y^* .

Strukturella utgifter

I uttrycket för strukturellt sparande i marginalrutan ”Konjunkturinstitutets metod för att beräkna strukturellt sparande” ovan så utgörs strukturella utgifter av följande termer:

$$G_U \left(\frac{U^*}{U} \right) - G_0$$

Den första termen visar arbetsmarknadsrelaterade utgifter G_U justerade för arbetslöshetsgapet $\frac{U^*}{U}$. Den andra termen visar övriga utgifter G_0 .

³⁰ En implicit skattesats är den genomsnittliga skattesatsen per skattebas, exempelvis inkomstskatt från förvärvsarbete genom total beskattningsbar förvärvsinkomst.

och vars skattesats är lägre. Kapitalinkomster och bolagsvinster är dock volatila tidsserier vilket gör dem svårprognosticerade. De kan därför påverka sparandet mycket under enskilda år.

Känslighet för ändrade antaganden om utgifterna

De offentliga utgifter som inte är arbetsmarknadsrelaterade transfereringar betraktas som strukturella och konjunkturjusteras därmed inte (se marginalrutan ”Strukturella utgifter”).

De arbetsmarknadsrelaterade utgifterna konjunkturjusteras med arbetslöshetsgapets storlek. Det innebär att i en högkonjunktur, då arbetslösheten är låg och arbetslöshetsgapet positivt, antas de arbetsmarknadsrelaterade utgifterna vara lägre än då arbetsmarknaden är i konjunkturrell balans. Justeringen innebär därmed att de strukturella utgifterna är högre än de faktiska utgifterna i en högkonjunktur. Under lång tid har de arbetsmarknadsrelaterade utgifterna minskat som andel av BNP (se diagram 69).

Scenario med lägre jämviktsarbetslöshet

Konjunkturinstitutet bedömer att Sverige för närvarande befinner sig i en högkonjunktur, vilket bland annat tar sig uttryck i att arbetslösheten är lägre än den bedömda jämviktsarbetslösheten. Om den bedömda jämviktsarbetslösheten från 2018 och framåt i stället hade legat lägre, till exempel i nivå med regeringens bedömning³¹, så hade bilden av det strukturella sparandet varit mer positiv (se diagram 70 och diagram 71).

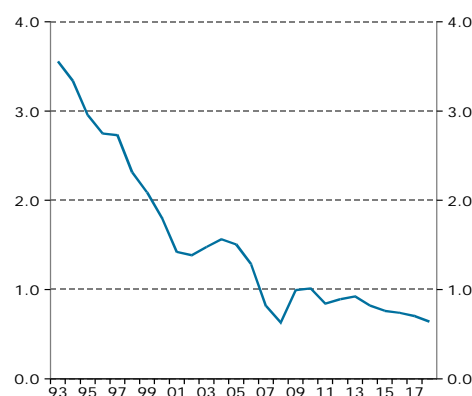
En lägre jämviktsarbetslöshet innebär att de arbetsmarknadsrelaterade utgifterna i mindre utsträckning bedöms som konjunkturrellt låga, det vill säga de strukturella utgifterna bedöms ligga närmare de faktiska utgifterna. I ett scenario med lägre jämviktsarbetslöshet blir därför de strukturella utgifterna lägre än i Konjunkturinstitutets ordinarie bedömning.

Den lägre jämviktsarbetslösheten påverkar också de strukturella inkomsterna, eftersom den potentiella sysselsättningen bedöms vara högre och därmed även potentiellt arbetade timmar och potentiell BNP. Det höjer den strukturella inkomstnivån. Detta är den huvudsakliga förklaringen till att det strukturella sparandet blir högre.

Sammantaget innebär en lägre jämviktsarbetslöshet med 0,4 procentenheter att det strukturella sparandet blir ungefär 0,2 procentenheter högre.

³¹ Se regeringens proposition 2019 års ekonomiska vårproposition (prop. 2018/19:100).

Diagram 69 Utgifter för arbetsmarknadsrelaterade transfereringar
Procent av BNP

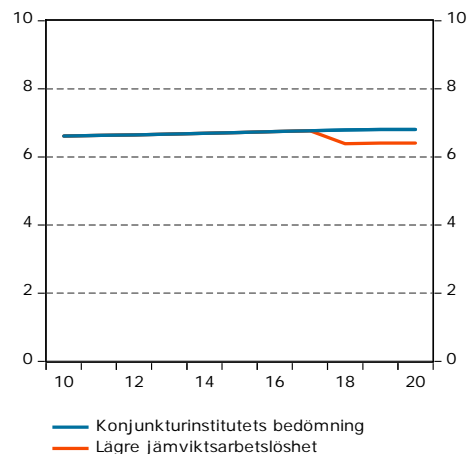

Anm. Utgifter för arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, arbetsmarknadsutbildning och lönegaranti.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Scenario med lägre jämviktsarbetslöshet

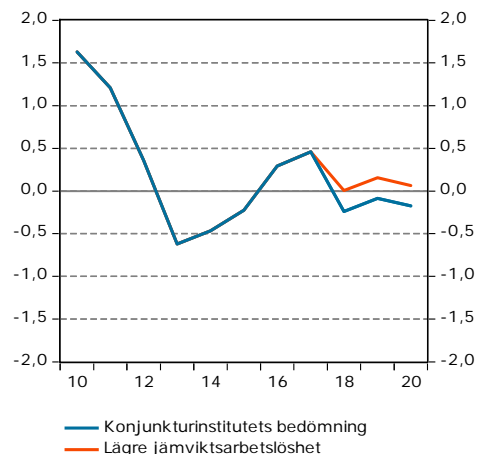
Procent av arbetskraften 15–74 år

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Strukturellt sparande med lägre jämviktsarbetslöshet

Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

OLIKA METODER GER OLIKA RESULTAT

Som tidigare nämnts kan olika metoder användas för att beräkna strukturellt sparande. Här exemplifieras det genom att beräkna sparandet med en aggregerad metod.

Strukturellt sparande beräknat med en aggregerad metod

Traditionellt sett har strukturellt sparande beräknats med en aggregerad ansats. Till exempel EU använder en sådan för att beräkna strukturellt sparande för sina medlemsländer. Den utgår ifrån det finansiella sparandet som konjunkturjusteras med hjälp av ett BNP-gap och en budgetelasticitet. En sådan metod kan ses som en tumregel för vad strukturellt sparande hade varit vid ett neutralt resursutnyttjande, det vill säga då BNP-gapet är noll, men metoden beaktar inte att BNP:s sammansättning och därmed inte att skattebaserna kan avvika från det normala (se marginalrutan ”Aggregerad metod för att beräkna strukturellt sparande”).

BNP-gapet är en bedömning av hur stort resursutnyttjandet är i ekonomin. Det finns inte heller för detta mått en vedertagen beräkningsmetod, och bedömningen är osäker.

Budgetelasticiteten är ofta beräknad med statistiska metoder. Konjunkturinstitutets beräkningar indikerar att budgetelasticiteten uppgår till ca 0,5. Det vill säga, om BNP ökar (minskar) med en procent så förbättras (försämras), allt annat lika, den offentliga sektorns finansiella sparande med 0,5 procent av BNP. Budgetelasticiteten bedöms ha legat på ungefär samma nivå sedan 2009. Även dessa beräkningar är osäkra.³²

Jämförelse mellan Konjunkturinstitutets metod och en aggregerad metod

Konjunkturinstitutets ordinarie metod är disaggregerad och justerar för konjunkturella effekter på olika skattebasers andelar av BNP. På sikt konvergerar skattebaserna mot sina långsiktiga andelar i takt med att ekonomin återgår till konjunkturell balans, vilket gör att denna justering då spelar en mindre roll. Men under låg- och högkonjunkturer kan justeringen vara betydande.

I diagram 72 visas strukturellt sparande beräknat med de olika metoderna sida vid sida. De följer varandra väl, men Konjunkturinstitutets ordinarie metod visar ett något jämnare förlopp av det strukturella sparandet. Det är vanligt att bedömningarna skiljer sig åt med ungefär en halv procentenhet.

³² Se ”Automatiska stabilisatorer i Sverige 1998–2018”, Specialstudie, KI:2018:29, Konjunkturinstitutet, 2018.

Aggregerad metod för att beräkna strukturellt sparande

Beräkningen av strukturellt sparande som andel av BNP skrivs som:

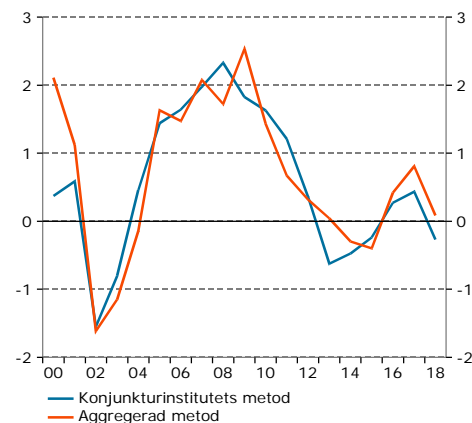
$$\frac{S^*}{Y^*} = \frac{S-E}{Y} - \varepsilon \times \frac{Y-Y^*}{Y^*}$$

Denna metod utgår ifrån det finansiella sparandet minus engångseffekter och är redovisad som andel av BNP, $\frac{S-E}{Y}$.

Från denna post subtraheras BNP-gapet $\frac{Y-Y^*}{Y^*}$ multiplicerat med en skattad budgetelasticitet ε som anger hur känsligt det finansiella sparandet normalt är för konjunkturella fluktuationer i produktionen. Metoden visar vad det finansiella sparandet, som andel av BNP, hade varit vid ett neutralt resursutnyttjande, dvs. då BNP-gapet är noll, och under förutsättningen att BNP har en normal sammansättning.

Diagram 72 Strukturellt sparande beräknat med olika metoder

Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Skillnader mellan de två metoderna uppstår främst som en följd av att skattebasernas andelar av BNP avviker från sina långsiktiga jämviktsandelar. Det är tydligt under lågkonjunkturen i samband med finanskrisen. BNP-gapet var 2009 mycket negativt men samtidigt var sammansättningen av skattebaserna offentligt-finansiellt tillfälligt gynnsam eftersom exporten, som inte är momsbelagd, påverkades mer än konsumtionen och hushållens inkomster, som är centrala skattebaser, av den minskade efterfrågan i omvärlden. Det var i sig positivt för det finansiella sparandet som därför föll mindre än vad BNP-gapet indikerade. Det strukturella sparandet för 2009 är därmed lägre enligt Konjunkturinstitutets ordinarie metod än enligt den aggregerade ansatsen som utgår från BNP-gapet (se diagram 72).

Åren 2016 och 2017 utvecklades inkomsterna starkt till följd av tillfälligt höga kapitalinkomster, vilket också gynnade de offentliga finanserna. Det strukturella sparandet är även här lägre enligt Konjunkturinstitutets ordinarie metod än vad den aggregerade ansatsen som utgår från BNP-gapet indikerar.

Den aggregerade metoden fungerar ofta väl som en ungefärlig beräkning av den disaggregerade metoden som Konjunkturinstitutet använder. De olika metoderna kan ändå ge upphov till olika tolkningar av finanspolitiken. Genom att titta på förändringen av strukturellt sparande mellan 2016 och 2017 kan man analysera den finanspolitiska inriktningen 2017. Medan Konjunkturinstitutets ordinarie metod endast visar en marginell förändring mellan åren, vilket indikerar att finanspolitiken 2017 var ungefär neutral, uppvisar den aggregerade metoden en förstärkning av sparandet som snarast indikerar en åtstramande inriktning på finanspolitiken.

FÖRDJUPNING

Utvärdering av prognoserna för 2018 samt 2014–2018

I Konjunkturinstitutets uppdrag ingår att redovisa och analysera prognosprecisionen i Konjunkturinstitutets prognoser. Prognosprecisionen ska jämföras med precisionen för andra prognosinstitut, däribland regeringen. Som ett led i det arbetet utförs årligen en prognosutvärdering som publiceras i april eller maj i form av en specialstudie på Konjunkturinstitutet. Denna fördjupning sammanfattar årets specialstudie.³³

Inledning

Samtliga undersökta prognosinstitut blev överraskade av den starka sysselsättningsstillväxten och låga timlöneutvecklingen 2018. Alla institut underskattade också inflationen och överskattade reporäntan. De flesta institut förväntade sig en högre BNP-tillväxt 2018 än utfallet som var 2,3 procent. För arbetslösheten och det offentligfinansiella sparandet var medelfelet som ett genomsnitt av alla prognosinstitut nära noll 2018, det vill säga i genomsnitt tog under- och överskattningarna ut varandra. När det gäller prognosprecision, hade Konjunkturinstitutet den bästa prognosprecisionen för arbetslösheten, reporäntan som årsgenomsnitt och det offentligfinansiella sparandet. För de andra variablerna var Konjunkturinstitutets prognosprecision bättre än eller lika med genomsnittet för alla prognosinstitut.

För utvärderingsperioden 2014–2018 underskattades i genomsnitt innevarande och nästkommande års BNP-utfall och det offentligfinansiella sparandet medan arbetslösheten och reporäntan i genomsnitt överskattades. Inflationen överskattades för innevarande år men underskattades för nästkommande år. För perioden 2014–2018 är Konjunkturinstitutets prognosprecision bättre än eller lika med genomsnittet för prognosinstituten för alla undersökta variabler.

Utfall och prognosfel

Utfall avser i detta kapitel alltid det först publicerade utfallet för det aktuella helåret, även om reviderade utfall har publicerats eller kommer att publiceras (angående lönestatistik, se fotnot till tabell 9).

Prognosfelet definieras som utfallet minus prognosen. Ett positivt prognosfel innebär alltså att ett prognosinstitut har underskattat utfallet och ett negativt prognosfel innebär en överskattning.

Medelfelet är medelvärdet av alla prognosfel för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Medelfelet visar hur mycket prognoserna i genomsnitt har avvikit från utfallet. Medelfelet ger därmed en indikation på om prognosinstitutets prognoser under den aktuella tiden systematiskt under- eller överskattat utfallen, dvs. om det finns en bias i prognoserna.

Eftersom stora över- och underskattningar kan ta ut varandra och generera ett litet medelfel kan medelfelet inte användas för att bedöma prognosprecision.

Mått på prognosprecision

Prognoser tas fram för att utgöra ett underlag till beslutsfattare såsom regeringen, Riksbanken och arbetsmarknadens partner. Vilket mått på prognosprecision som bör användas beror på vilken förlustfunktion beslutsfattaren har. En förlustfunktion beskriver hur mycket "onyttan" en beslutsfattare får av ett prognosfel. I praktiken är dock beslutfattarens förlustfunktion inte känd.

Konjunkturinstitutet anser att medelabsolutfelet och rotmedelkvadratfelet är rimliga utvärderingsmått. De är också vanligt förekommande.

Medelabsolutfelet är det aritmetiska medelvärdet av absolutbeloppen av prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Detta mått bortser alltså från om prognosfelen är positiva eller negativa.

Rotmedelkvadratfelet är kvadratroten ur det aritmetiska medelvärdet av de kvadrerade prognosfelen för prognoser gjorda under en viss tidsperiod. Liksom medelabsolutfelet bortser detta mått från om prognosfelen är positiva eller negativa. Att felet i detta mått kvadreras innebär att större prognosfel värderas förhållandevis allvarigare än vid beräkningar av medelabsolutfelet. Prognoser med en större spridning i felens storlek har därmed en sämre prognosprecision enligt detta mått.

³³ Se "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie, KI 2019:7, Konjunkturinstitutet, 2019.

Utvärdering av prognoser för 2018

MEDELFEL

I tabell 9 redovisas de olika prognosinstitutens medelfel för åtta nyckelvariabler för 2018. De prognoser som utvärderas gjordes under 2017 och 2018. Notera att prognosfelet beräknas som utfall minus prognos så att positiva prognosfel indikerar på underskattning av utfallet och vice versa.

Tabell 9 Medelfel för prognoser för 2018 publicerade under 2017 och 2018

Procentenheter

	BNP	SYS	ARB	LÖN	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,15	0,92	-0,08	-0,39	0,34	-0,43		0,03
HUI	-0,15		-0,16		0,26	-0,26		
KI	-0,14	0,48	-0,03	-0,30	0,26	-0,13	-0,04	-0,05
LO	-0,36	0,43	-0,02	-0,18	0,28			-0,32
NO	-0,12	0,51	-0,11	-0,35	0,33	-0,10		0,18
REG	-0,24	0,47	0,14	-0,35	0,27		-0,09	-0,24
RB	-0,22	0,56	-0,12	-0,34	0,17		-0,07	-0,13
SEB	-0,25	0,18	0,17	-0,40	0,27	-0,31		-0,13
SHB	-0,15		-0,23		0,12	-0,29		
SN	-0,13	0,36	-0,09		0,18		-0,16	
SB	-0,18	0,41	-0,14	-0,43	0,22	-0,36		0,10
Medel	-0,16	0,48	-0,06	-0,34	0,25	-0,27	-0,09	-0,07

Anm. Prognosinstituten är Ekonomistyrningsverket (ESV), Handels utredningsinstitut (HUI), Konjunkturinstitutet (KI), Landsorganisationen (LO), Nordea (NO), regeringen (REG), Riksbanken (RB), Skandinaviska Enskilda Banken (SEB), Handelsbanken (SHB), Svenskt näringsliv (SN) och Swedbank (SB).

Variablerna är BNP (BNP), sysselsättning (SYS), arbetslöshet i procent av arbetskraften (ARB), timlön enligt konjunkturlönestatistiken (LÖN), konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF), reporänta vid årets slut (REPS), reporänta årsgenomsnitt (REPÅ), offentligfinansiellt sparande i procent av BNP (OFS).

Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med medelfel närmast noll för respektive variabel.

Alla prognosinstitut publicerar inte prognoser på samtliga variabler. Handelsbanken publicerar ibland bara prognoser för kalenderkorrigerad BNP-tillväxt; dessa prognoser har med hjälp av KI:s realtidskalender räknats om till prognoser för faktisk BNP-tillväxt.

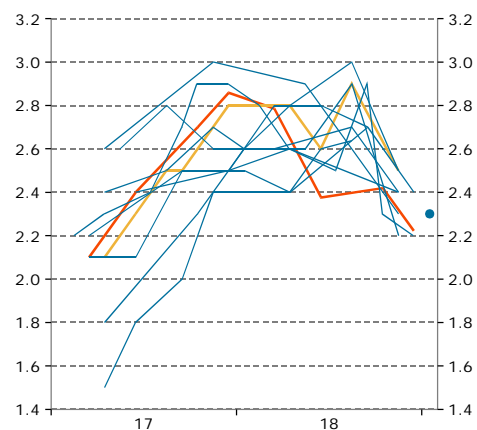
Ett väntevärdesriktigt utfall för löneökningstakten 2018 publiceras först i februari 2020. Här används därför KI:s prognos i mars 2019 som approximation av utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

De flesta prognosinstitut förväntade sig en högre BNP-tillväxt än 2,3 procent. Konjunkturinstitutets överskattning förklaras mest av oväntat låga utfall för investeringar och hushållens

Diagram 73 Prognoser för BNP-tillväxten 2018

Procent

Anm. Röd linje avser KI, gul linje avser regeringen och blåa linjer avser övriga prognosinstitut. Punkten avser det första publicerade utfallet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

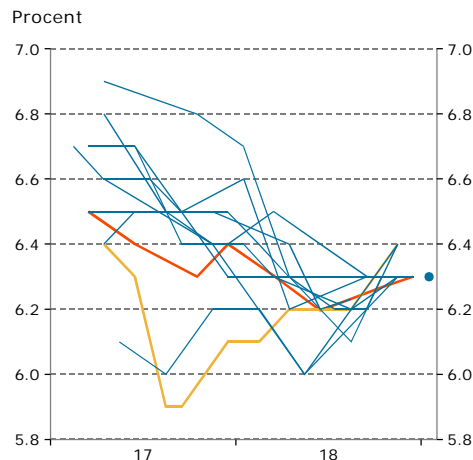
konsumtion. Konjunkturinstitutets överskattning ligger dock under genomsnittet för alla prognosinstitut. Under 2017 tenderade många prognosinstitut att revidera upp prognoserna för 2018 års BNP-tillväxt för att sedan revidera ner prognoserna gjorda under andra halvan av 2018 (se diagram 73). Sammantaget överskattades BNP-tillväxten av alla institut utom ett.

Samtliga undersökta prognosinstitut blev överraskade av den starka sysselsättningstillväxten på 1,8 procent och den låga timlöneutvecklingen på 2,5 procent. Grupper som utrikes födda och äldre var starkt bidragande till sysselsättningstillväxten 2018, vilket skulle kunna förklara Konjunkturinstitutets underskattning av sysselsättningstillväxten. Timlönerna har växt långsammare under denna högkonjunktur jämfört med tidigare högkonjunkturer men det är inget isolerat svenskt fenomen; lönerna har utvecklats oväntat svagt även i andra länder. Bidragande faktorer har varit svag produktivitetsutveckling och låg förväntad inflation. Dessa faktorer kan dock inte förklara utvecklingen i Sverige fullt ut.³⁴ Konjunkturinstitutets underskattning av sysselsättningstillväxten är lika med genomsnittet för alla prognosinstitut medan överskattningen av timlöneutvecklingen är lägre än genomsnittet. Även arbetslösheten överskattades av de flesta institut. Konjunkturinstitutet hade dock det näst minsta medelfelet av alla prognosinstitut. Flertalet prognosinstitut tenderade att revidera ner prognoser för 2018 under loppet av 2017, varpå några därefter reviderade upp sina prognoser under 2018 (se diagram 74).

Alla prognosinstitut har i genomsnitt underskattat inflationsutfallen för 2018 och prognoserna reviderades upp under 2017 och 2018 (se diagram 75). För Konjunkturinstitutets del kan detta i huvudsak förklaras av att energipriserna har stigit oväntat snabbt, främst på grund av en oväntat torr väderlek som gav höga elpriser, tillsammans med en oförutsedd uppgång i råoljepriset. Jämfört med de andra prognosinstituten är Konjunkturinstitutets underskattning lite större än genomsnittet. Både reporäntan vid årets slut och som årsgenomsnittet av reporäntan överskattades av alla prognosinstitut och prognosinstituten tenderade att under 2017 och 2018 stegvis revidera ner prognoserna för reporäntan (se diagram 76 för reporäntan vid årets slut). Konjunkturinstitutet hade dock det näst minsta medelfelet för reporäntan vid årets slut och det minsta medelfelet för reporäntan som årsgenomsnitt. I genomsnitt överskattades det offentliga sparandet 2018. Konjunkturinstitutet hade dock det näst minsta medelfelet av alla prognosinstitut.

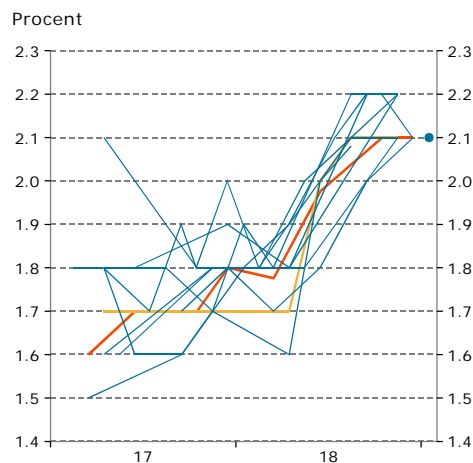
³⁴ Se *Lönebildningsrapporten*, 2018, Konjunkturinstitutet, för en mer djupgående diskussion av varför löneökningarna inte har tagit fart de senaste åren.

Diagram 74 Prognoser för arbetslösheten 2018

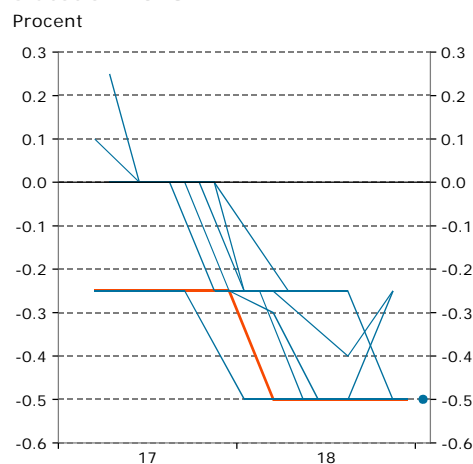
Anm. Se anmärkning i diagram 73.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Prognoser för KPIF-inflationen 2018

Anm. Se anmärkning i diagram 73.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 76 Prognoser för reporäntan i slutet av 2018

Anm. Se anmärkning i diagram 73.
Källa: Konjunkturinstitutet.

PROGNOSPRECISION

Prognosfel för sysselsättningen, timlönen, inflationen, reporäntan vid årets slut och reporäntan som årsgenomsnitt har i regel samma tecken för alla prognosinstitut och därför ändras inte bilden mycket i förhållande till medelfelet då prognosprecisionen studeras med hjälp av rotmedelkvadratfelet (se tabell 10).³⁵ Konjunkturinstitutets rotmedelkvadratfel för BNP-tillväxten ligger under genomsnittet för alla prognosinstitut och Konjunkturinstitutet tillhör de prognosinstitut som har minst rotmedelkvadratfel för arbetslösheten, timlönen, reporäntan (både vid årets slut och som årsgenomsnitt) och det offentligfinansiella sparandet 2018. För övriga variabler är Konjunkturinstitutets prognosprecision nära genomsnittet för alla prognosinstitut.

Tabell 10 Rotmedelkvadratfel för prognoser för 2018 publicerade under 2017 och 2018

Procentenheter

	BNP	SYS	ARB	LÖN	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,43	1,00	0,15	0,41	0,39	0,46		0,19
HUI	0,30		0,22		0,30	0,35		
KI	0,29	0,58	0,09	0,35	0,32	0,18	0,06	0,15
LO	0,45	0,48	0,22	0,25	0,33			0,32
NO	0,20	0,60	0,19	0,35	0,41	0,16		0,33
REG	0,34	0,55	0,22	0,42	0,32		0,12	0,28
RB	0,34	0,68	0,20	0,41	0,23		0,09	0,18
SEB	0,32	0,28	0,20	0,45	0,33	0,40		0,34
SHB	0,41		0,37		0,20	0,34		
SN	0,16	0,44	0,20		0,25		0,19	
SB	0,23	0,47	0,23	0,49	0,29	0,39		0,39
Medel	0,32	0,56	0,21	0,39	0,31	0,32	0,12	0,27

Anm. Prognosinstituten och variabeldefinitioner finns i tabell 9. Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med minst rotmedelkvadratfel för respektive variabel.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Utvärdering av prognoserna för 2014–2018

Ett skäl till att jämföra prognoser för fler än ett utfallsår är att reducera slumpens påverkan på resultaten. Att använda för många år i utvärderingen gör det dock svårt att analysera skillnader som

³⁵ I årets specialstudie redovisas både medelabsolutfelen och rotmedelkvadratfelen.

kan förmodas bero på de prognosmetoder som används nu. Valet att utvärdera prognoserna för just de sista fem utfallsåren är resultatet av en avvägning mellan att inte ha med för få år, då slumpen spelar stor roll, och för många år för att resultaten ska kunna anses spegla nuvarande prognosmetoder.

MEDEFEL FÖR INNEVARANDE ÅR

Konjunkturinstitutet hade den minsta genomsnittliga överskattningen av innevarande års reporänta vid årets slut under perioden 2014–2018. Dock har Konjunkturinstitutet underskattat innevarande års BNP-tillväxt mer än genomsnittet. De flesta prognosinstitut har underskattat innevarande års utfall för BNP-tillväxten under denna period men i genomsnitt är denna underskattning bara 0,04 procentenheter. Skillnaderna mellan prognosinstituten är dock relativt liten.

Tabell 11 Medelfel för prognoser för innevarande år, 2014–2018

Procentenheter

	BNP	ARB	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,16	-0,01	0,03	-0,13		0,55
HUI	0,07	-0,03	0,17	-0,10		
KI	0,09	-0,02	0,03	-0,07	-0,02	0,42
LO	-0,01	-0,02	0,08			
NO	0,02	-0,06	0,01	-0,10		0,26
REG	0,08	0,02	0,04	-0,50	0,00	0,33
RB	0,06	-0,02	-0,01		-0,02	0,03
SEB	-0,12	0,08	0,03	-0,10		0,00
SHB	0,02	-0,07	0,00	-0,11		
SN	0,02	0,01	0,00		-0,05	
SB	0,06	-0,01	0,01	-0,14		0,08
Medel	0,04	-0,01	0,04	-0,16	-0,02	0,24

Anm. Prognosinstituten och variabeldefinitioner finns i tabell 9. Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med minst medelfel för respektive variabel.

Alla prognosinstitut publicerar inte prognoser på samtliga variabler för perioden 2014–2018.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Arbetslöshetsutfallen har under perioden 2014–2018 i genomsnitt överskattats av de flesta prognosinstitut. Den genomsnittliga överskattningen av arbetslösheten är dock bara 0,01 procentenheter. Med undantag för Riksbanken har samtliga prognosinstitut underskattat innevarande års KPIF-utfall. I de flesta fall

har dock dessa underskattningar varit små. Reporäntan både vid årets slut och som årsgenomsnitt överskattades av de flesta prognosinstitut. Konjunkturinstitutets överskattning för reporäntan vid årets slut var dock minst av alla prognosinstitut och överskattningen av reporäntan som årsgenomsnitt var lika med genomsnittet för alla prognosinstitut. Underskattningen av det offentligfinansiella sparandet var i genomsnitt 0,24 procentenheter och därmed relativt stor. Konjunkturinstitutets underskattning var större än genomsnittet (se tabell 11).

MEDELFEJL FÖR NÄSTKOMMANDE ÅR

Alla prognosinstitut underskattade i genomsnitt nästkommande års utfall för BNP-tillväxten och det offentligfinansiella sparandet men har i genomsnitt överskattat nästkommande års utfall för reporäntan (både vid årets slut och som årsgenomsnitt). Nästan alla prognosinstitut överskattade också arbetslösheten och inflationen. Det genomsnittliga medelfelet för nästkommande års variabler är mycket större än den för innevarande år. Spridningen mellan prognosinstituten är också större (se tabell 12).

Tabell 12 Medelfel för prognoser för nästkommande år, 2014–2018

Procentenheter

	BNP	ARB	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,42	-0,05	-0,08	-0,79		0,78
HUI	0,14	-0,19	0,36	-0,78		
KI	0,17	-0,08	-0,09	-0,55	-0,28	0,64
LO	0,14	-0,23	-0,12			
NO	0,43	-0,20	-0,15	-0,76		1,23
REG	0,25	-0,01	-0,21	-1,11	-0,16	0,60
RB	0,03	-0,07	-0,33		-0,33	0,59
SEB	0,09	0,03	-0,09	-0,66		0,72
SHB	0,07	-0,26	-0,32	-0,79		
SN	0,22	-0,18	-0,30		-0,42	
SB	0,09	-0,10	-0,34	-0,81		0,86
Medel	0,19	-0,12	-0,15	-0,78	-0,30	0,77

Anm. Prognosinstituten och variabeldefinitioner finns i tabell 9. Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med minst medelfel för respektive variabel.

Alla prognosinstitut publicerar inte prognoser på samtliga variabler för perioden 2014–2018.

Källa: Konjunkturinstitutet.

PROGNOSPRECISION FÖR INNEVARANDE ÅR

Konjunkturinstitutets rotmedelkvadratfel är, undantaget prognoser för offentligfinansiellt sparande, lägre än genomsnittet för alla prognosinstitut och för alla undersökta variabler under perioden 2014–2018. För BNP-tillväxten, inflationen och reporäntan (vid årets slut och som årsgenomsnitt) tillhör Konjunkturinstitutet de prognosinstitut som har lägst rotmedelkvadratfel (se tabell 13).

Tabell 13 Rotmedelkvadratfel för prognoser avseende innevarande år, 2014–2018

Procentenheter

	BNP	ARB	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,63	0,12	0,16	0,24		0,70
HUI	0,66	0,11	0,22	0,22		
KI	0,48	0,14	0,12	0,21	0,08	0,65
LO	0,56	0,19	0,14			
NO	0,61	0,16	0,15	0,29		0,54
REG	0,75	0,13	0,21		0,05	0,64
RB	0,54	0,10	0,15		0,07	0,35
SEB	0,69	0,17	0,16	0,21		0,43
SHB	0,58	0,17	0,14	0,19		
SN	0,45	0,12	0,20		0,13	
SB	0,65	0,20	0,17	0,31		0,42
Medel	0,60	0,15	0,17	0,24	0,08	0,53

Prognosinstituten och variabeldefinitioner finns i tabell 9. Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med minst rotmedelkvadratfel för respektive variabel.

Alla prognosinstitut publicerar inte prognoser på samtliga variabler för perioden 2014–2018.

Källa: Konjunkturinstitutet.

PROGNOSPRECISION FÖR NÄSTKOMMANDE ÅR

Prognosprecisionen, mätt med rotmedelkvadratfelet, för nästkommande års utfall är markant sämre än prognosprecisionen för innevarande års utfall (se tabell 14). Tydligast är denna skillnad för inflationen och för reporäntan (vid årets slut och som årsgenomsnitt). Konjunkturinstitutets rotmedelkvadratfel är, undantaget prognoser för arbetslöshet och offentligfinansiella sparande, lägre än genomsnittet för alla prognosinstitut och för alla undersökta variabler under perioden 2014–2018. För BNP-tillväxten och reporäntan (vid årets slut och som årsgenomsnitt) tillhör Konjunkturinstitutet de prognosinstitut som har lägst rotmedelkvadratfel.

Tabell 14 Rotmedelkvadratfel för prognoser avseende nästkommande år, 2014–2018

Procentenheter

	BNP	ARB	KPIF	REPS	REPÅ	OFS
ESV	0,61	0,24	0,48	0,96		1,34
HUI	0,72	0,26	0,36	0,91		
KI	0,62	0,31	0,47	0,69	0,41	1,15
LO	0,79	0,42	0,48			
NO	0,84	0,32	0,49	1,01		1,39
REG	0,52	0,28	0,51		0,22	1,18
RB	0,60	0,19	0,60		0,52	0,90
SEB	0,65	0,27	0,51	0,76		1,10
SHB	0,69	0,34	0,51	0,90		
SN	0,45	0,29	0,63		0,66	
SB	0,74	0,37	0,66	1,04		1,15
Medel	0,66	0,30	0,52	0,90	0,45	1,17

Prognosinstituten och variabeldefinitioner finns i tabell 9. Siffror med blå bakgrund anger det prognosinstitut med minst rotmedelkvadratfel för respektive variabel.

Alla prognosinstitut publicerar inte prognoser på samtliga variabler för perioden 2014–2018.

Källa: Konjunkturinstitutet.

FÖRKLARINGAR TILL PROGNOSELEN 2014–2018

Det globala konjunkturläget fortsatte att vara oväntat svagt i efterdyningarna av finanskrisen vilket medförde att Konjunkturinstitutet överskattade BNP-tillväxten något 2014. Den oväntat starka inhemska efterfrågan och exporten medförde att prognoserna för BNP-tillväxten 2015 gjorda under 2014 och 2015 i genomsnitt var mer än en procentenhet för pessimistiska.³⁶ Detta i kombination med små medelfel för 2016, 2017 och 2018 ger sammantaget mycket små medelfel för BNP-tillväxten under perioden 2014–2018. Sysselsättningen har ökat oväntat snabbt de senaste åren och Konjunkturinstitutet har generellt överraskats av lägre än förväntad arbetslöshet. Inflationen överskattades under perioden 2014–2016. Det förklaras bland annat av att den svaga konjunkturutvecklingen i omvärlden medförde en svag utveckling av världsmarknadspriserna och därmed av svenska importpriser. Dessutom var den svenska löneutvecklingen lägre än förväntat. Det fanns också tydliga indikationer på att företagen, trots den goda inhemska konjunkturen, hade svårt att föra över

³⁶ Se "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie 48, Konjunkturinstitutet, 2016.

sina kostnadsökningar till kunderna.³⁷ En annan faktor som kan ha haft betydelse för överskattningen av inflationen under perioden är att genomslaget från penningpolitiken kan ha varit svagare än väntat. Det kan heller inte uteslutas att de lägre (långsiktiga) inflationsförväntningarna under 2014 och 2015 kan ha haft ett större genomslag på inflationen och löneutvecklingen än väntat. Under 2014 och 2015 utvecklades energipriserna långsammare än förväntat, delvis beroende på fallande oljepriser. För 2017 och 2018 har dock inflationen underskattats. Denna underskattning kan främst förklaras av att energipriserna har stigit oväntat snabbt, främst på grund av stigande råoljepriser på världsmarknaden och skatthöjningar på el och drivmedel 2017 samt en oväntat torr väderlek 2018 som gav höga elpriser. Totalt ger överskattningar under perioden 2014–2016 ihop med underskattningar under åren 2017 och 2018 en liten underskattning för innevarande års inflation och en överskattning för nästkommande års inflation under hela perioden 2014–2018. Delvis på grund av den oväntat låga BNP-tillväxten 2014 överskattades det offentligfinansiella sparandet för 2014. Men eftersom det offentligfinansiella sparandet underskattades med 1,4 procentenheter 2016 och 0,8 procentenheter 2017³⁸ har prognoserna 2014–2018 sammantaget underskattat det offentligfinansiella sparandet.

³⁷ Se Apel, M. m.fl., "Resultat från en enkät om företagens prissättning", Ekonomiska kommentarer 2014: 4, Sveriges riksbank, 2014 och "Riksbankens Företagsundersökning", Sveriges riksbank, 2016.

³⁸ Se tabell 1 i "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie 56, Konjunkturinstitutet, 2017 och i "Utvärdering av makroekonomiska prognoser", Specialstudie, KI:2018:11, Konjunkturinstitutet, 2018.

FÖRDJUPNING

Världshandel, utsläpp av växthusgaser och miljöskatter

Globaliseringen och världshandeln har ökat kraftigt sedan 1990-talets början. En följd av detta är ökade transporter och därmed ökade utsläpp av miljöfarliga ämnen. De containerfartyg som fraktar gods mellan världens länder står för mellan 4–5 procent av utsläppen av växthusgaser och kring 30–35 procent av alla utsläpp av växthusgaser från transporter.³⁹ Denna andel väntas stiga i takt med att globaliseringen fortskrider och därmed driva på den globala uppvärmningen. Även flygtrafikens utsläpp har stigit betydligt under 2000-talet, och en internationell reglering har inletts. EU har även inletts ett arbete med utsläppsrätter för fartyg som angör hamnar i EU-länder. Fördjupningen diskuterar hur dessa system, och andra miljöekonomiska styrmedel med syfte att minska utsläppen, kan komma att påverka världshandeln.

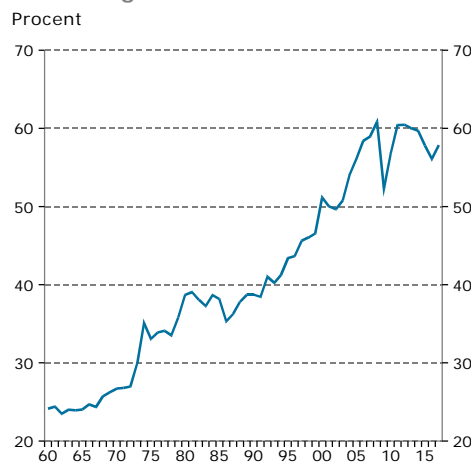
Omfattande globalisering 1990–2010

GLOBALISERINGEN PÅVERKAR MÄNGDEN UTSLÄPP

Under de senaste decennierna har världshandeln expanderat kraftigt (se diagram 77). Summan av den globala exporten och importen som andel av global BNP har legat mellan 55–60 procent det senaste decenniet. Detta kan jämföras med knappa 40 procent vid 1990-talets början när den senaste globaliseringsvågen inleddes. Utvecklingen har flera orsaker. Kalla krigets slut innebar att en lång rad länder lämnade planekonomin för att röra sig mot marknadsekonomi. Kina, Ryssland och en rad andra länder är nu medlemmar i Världshandelsorganisationen, WTO. Organisationen omfattade 2017 i stort sett alla världens länder och handeln mellan WTO-länder utgjorde 98 procent av världshandeln.⁴⁰ Vidare har det förts en politik som har varit positiv till frihandel, vilket inneburit fördjupad frihandel inom EU och lägre tullar generellt bland världens länder (se diagram 78).

Globaliseringen har lett till både ökad ekonomisk tillväxt och en ökning av mängden transporter världen över. En bieffekt av detta är högre utsläpp från internationella flyg- och

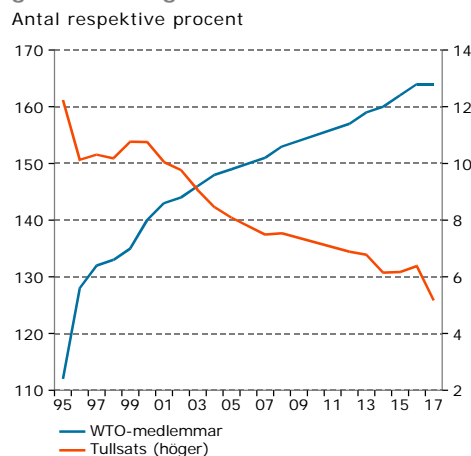
Diagram 77 Internationell handel som andel av global BNP

Anm. Internationell handel definieras som summan av export och import av varor och tjänster.

Källor: Världsbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 78 WTO-medlemmar och genomsnittlig tullsats

Källor: WTO och Konjunkturinstitutet.

³⁹ Se Walker, T. R. m.fl., "Environmental Effects of Marine Transportation", *World Seas: An Environmental Evaluation*, 2019, sid. 505–530.

⁴⁰ Se *World Trade Statistical Review 2018*, WTO, sid. 5 på <https://www.wto.org/wtsr18>. Den enda större ekonomi som inte är med i WTO är Iran.

fartygstransporter (se diagram 79).⁴¹ Medan utsläppen av koldioxid i USA har legat stilla sedan 1990, och sjunkit inom EU, har utsläppen i Kina ökat kraftigt. Även utsläpp från internationella flyg- och fartygstransporter har ökat sedan 1990-talet. Utsläppen av koldioxid från internationella flyg- och fartygstransporter utgjorde 2015 ungefär en tredjedel av EU:s samlade utsläpp (se diagram 80). I början av 1990-talet utgjorde koldioxidutsläppen från internationella transporter omkring en sjundedel av EU:s samlade koldioxidutsläpp.

Flyg och fraktfartyg har en betydande miljöpåverkan. Omkring 4–5 procent av världens sammanlagda koldioxidutsläpp kommer från internationella fartygstransporter. Motsvarande andel för flygtrafiken är 2 procent.⁴² Dock finns stordriftsfördelar när stora mängder gods kan skeppas med endast ett fartyg. Utsläppen som kommer av att frakta en viss mängd gods på ett mindre containerfartyg är en tiondel av de utsläpp som genereras av en lastbil och för större fartyg är siffran ännu mindre (se diagram 81).⁴³

Flygtransporter skapar de mesta utsläppen per tonkilometer, det vill säga hur mycket koldioxid ett transportslag genererar vid frakt av ett ton gods en kilometer.⁴⁴ Flygtransporter är fem gånger så utsläppsdrivande som lastbilstransporter och över hundra gånger så utsläppsdrivande som godstransporter på de allra största containerfartygen (se diagram 81).

ÄVEN FARTYGSTRANSPORTER KAN KOMMA ATT REGLERAS

Ett sätt att minska globaliseringens miljöpåverkan utan att minska den BNP-tillväxt som den ger upphov till är att transportera miljövänligare. De flesta transportsätt omfattas ofta av nationella miljöskatter likt bensinskatt och energiskatt.

Flygtrafik inom EU ingår sedan 2012 i EU:s utsläppshandelsystem ETS. Alla flygningar inom EU och EES omfattas av utsläppshandelsystemet, och har enligt EU-kommissionen

⁴¹ Enligt forskningslitteraturen ser dock inte handel i sig ut att leda till ökade utsläpp, se Antweiler, W., Copeland, B. R., och M. S. Taylor, "Is free trade good for the environment?", *American Economic Review*, 91(4), 2001, sid. 877–908 och Frankel, J. A., och A. K. Rose, "Is trade good or bad for the environment? Sorting out the causality", *Review of Economics and Statistics*, 87(1), 2005, sid. 85–91. Vid en given BNP-nivå leder ökad handel till en mekanisk ökning av utsläppen eftersom antalet transporter ökar. Utsläppsökningen motverkas däremot genom att handeln ökar teknologiöverföring mellan länder så att fler producenter kan ta del av energibesparande teknik. Enligt forskningslitteraturen dominerar teknikeffekten så att ökad handel sammantaget medför lägre utsläpp. Skälet till att mängden utsläpp har ökat globalt är att allt fler länder höjt sin BNP, detta delvis som ett resultat av globaliseringen. Samma BNP-utveckling utan handel hade enligt forskningen snarare lett till högre utsläpp.

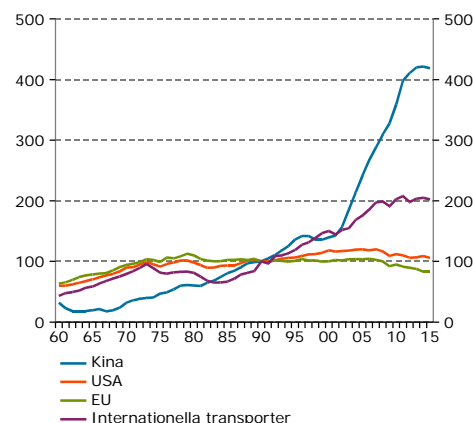
⁴² Detta inkluderar passagerarflyg.

⁴³ Se Corbett, J. J., och J. Winebrake, "The Impacts of Globalization On International Maritime Transport Activity", OECD, 2008.

⁴⁴ Detta mått förkortas tonkm eller tkm.

Diagram 79 Utsläpp av koldioxid

Index 1990=100

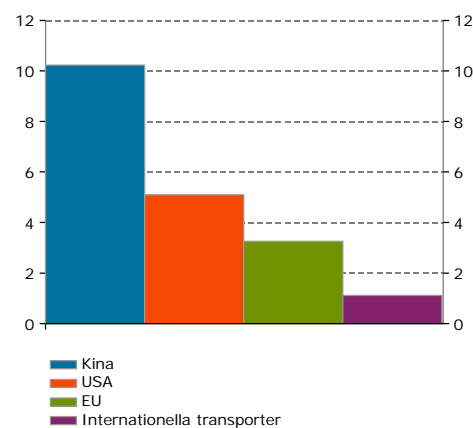

Anm. Internationella transporter avser transporter med flyg eller fartyg mellan olika länder, övriga utsläpp är inhemska.

Källor: WTO och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Utsläpp av koldioxid, 2015

Biljoner ton

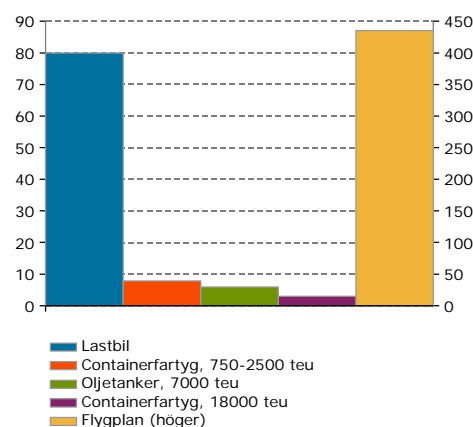

Anm. Se anmärkning i diagram 79.

Källor: WTO och Konjunkturinstitutet.

Diagram 81 Koldioxidutsläpp för olika transportslag

Gram koldioxid per tonkilometer (tonkm)

Anm. Enheten teu (twenty-foot equivalent unit) anger hur många 20 fot långa ISO containrar ett fartyg kan frakta.

Källor: UNFCCC och Konjunkturinstitutet.

bidragit till att minska utsläppen av koldioxid.⁴⁵ Från och med 2021 ska de länder som är medlemmar i FN-organisationen ICAO, Internationella civila luftfartsorganisationen, kartlägga alla utsläpp som sker på internationella flygningar och klimatkompensera för de utsläpp som flygningarna orsakar.⁴⁶

Dessa typer av styrmedel för växthusgaser finns inte i samma utsträckning vad gäller internationella fartygstransporter, som står för omkring 80 procent av världshandeln.⁴⁷ Fraktfartygen är även i hög utsträckning registrerade i länder utanför OECD.⁴⁸ Därför är det svårare för exempelvis EU-länderna att på olika vis styra deras miljöpåverkan.

EU-kommissionen har inlett ett arbete med att minska miljöpåverkan från fartygstransporter utifrån ett tre-punktsprogram.⁴⁹ Som första steg ska utsläppen från fraktfartyg som angör EU-hamnar registreras, rapporteras och verifieras. Det första steget genomfördes 2017–2018. Steg två är att precisera mål för utsläppsreduktioner från fraktfartygen. På medellång till lång sikt vill EU-kommissionen införa ett system med utsläppsrätter för fraktfartyg som vill anlägga EU-hamnar.⁵⁰

Nedan redovisas två olika typer av styrmedel som ökar priset på utsläpp från frakttansporter. Det första är globala system med utsläppsrätter. Det andra styrmedlet är unilaterala åtgärder, exempelvis tullar på varor med högt utsläppsinnehåll producerade i andra länder.

⁴⁵ Se "Reducing emissions from aviation" på www.ec.europa.eu/commission/index_en.

⁴⁶ Se "ICAO:s globala klimatstyrmedel – CORSIA" på www.transportstyrelsen.se.

⁴⁷ Se *Review of maritime transport 2017*, UNCTAD. 80 procent avser volymen varor. Andelen av värdet av varor som går med sjötransport är enligt samma studie 70 procent.

⁴⁸ Se Corbett, J. J., och J. Winebrake, "The Impacts of Globalization On International Maritime Transport Activity", OECD, 2008.

⁴⁹ Se "Reducing emissions from the shipping sector" på www.ec.europa.eu/commission/index_en.

⁵⁰ Utsläppsrätter definierar en maximal gräns för den mängd, exempelvis, växthusgaser som får släppas ut. Tilldelningen av utsläppsrätter i EU:s ETS-system sker årligen, och minskar över tid. Utsläppsrätterna kan dock sparas för att täcka utsläpp för kommande år. Det går däremot inte att låna från framtida tilldelning. Denna mängd kan indexeras så att den minskar över tid. Över tid kommer priset för utsläpp att sättas till vad det kostar att minska dem på marginalen, precis som prisättning för andra varor. Om kostnaden för att sänka utsläpp skiljer sig åt mellan olika producenter kan producenter med höga kostnader köpa utsläppsrätter av länder med låga kostnader för utsläppsminskning. I princip betalar producenten med höga kostnader producenten med låga kostnader att minska sina utsläpp så att producenten med höga kostnader inte behöver förändra sina utsläpp i samma omfattning.

Globala och unilaterala styrmedel

GLOBALA LÖSNINGAR MÖTER SVÅRIGHETER

Politiska åtgärder för att minska utsläpp har till stor del skett på nationell nivå genom att striktare miljölagstiftning införts i många länder och att skatter på miljöfarliga utsläpp höjts. I en globaliserad värld finns det dock risk att miljöfarlig produktion utlokaliseras från länder med striktare miljölagstiftning till länder med mindre strikt lagstiftning. Effekten på utsläppen riskerar därmed att bli mindre än planerat.

Ett globalt system med handel med utsläppsrätter skulle hantera sådana ”läckageeffekter” eftersom skillnader i kostnader för att minska utsläpp skulle omfördelas mellan världens stater. Ett sådant system är dock förknippat med flera svårigheter. Systemet bör omfatta alla länder, särskilt de som släpper ut mest. Länder med höga utsläpp har dock inte nödvändigtvis incitament att ingå den här typen av avtal. Genom att låta andra länder sänka sina utsläpp tar de del av utsläppsminskningarna samtidigt som deras produktion inte blir dyrare. Tilldelningen av utsläppsrätter ska sedan inte sättas för högt, eftersom systemet då inte får någon begränsande effekt och priset på utsläpp drivs ner mot noll.

Hittills har det varit svårt för utvecklade ekonomier och tillväxtekonomierna att enas kring klimatåtgärder.⁵¹ Tillväxtekonomierna ser en risk att deras export kommer att missgynnas.⁵² Rika länder ser å sin sida en risk att striktare miljölagstiftning på hemmaplan kommer att missgynna inhemska producenter. Trots dessa svårigheter visar arbetet inom EU och ICAO att det går att ta fram internationella system för utsläppshandel och minskad miljöpåverkan.⁵³ I EU:s fall handlar det om att byta tillgång till EU:s marknad mot lägre utsläpp, även av producenter och transportörer utanför EU.

WTO:S REGELVERK OCH UNILATERAL POLITIK

Sedan andra världskrigets slut har villkoren för världshandeln förhandlats inom GATT-avtalet och därefter WTO. Eftersom ökade utsläpp av växthusgaser från internationella flyg- och fartygstransporter är en bieffekt av globalisering och ökad

⁵¹ Dessa förhandlingar har främst skett inom ramen för WTO.

⁵² Se Peña-López, I., *World development report 2010: Development and climate change*, The World Bank, 2009.

⁵³ Även Internationella sjöfartsorganisationen IMO arbetar sedan 2005 med att minska utsläppen av svavel från fartygstransporter. År 2020 kommer nya, striktare gränsvärden för svavelinnehållet i den olja som fraktfartyg drivs av att införas. Fraktfartyg drivs av tjockolja som innehåller svavel. Svavel som släpps ut i atmosfären leder till surt regn som orsakar bland annat fisk- och skogsdöd. Se ”Sulphur 2020 – cutting sulphur oxide emissions” på www.imo.org.

världshandel är WTO ett tänkbart forum för att diskutera klimatåtgärder. Förhandlingarna inom WTO har främst varit inriktade på att minska importtullar för olika typer av miljöteknik.

Hittills har det varit svårt för länderna i WTO att enas kring ytterligare klimatåtgärder likt utsläppshandelssystem. Samtidigt har miljöskattesatserna stigit, särskilt inom EU.⁵⁴ Risken för att höjda miljöskatter i rika länder driver miljöfarlig produktion till länder med mindre strikt miljölagstiftning i kombination med svårigheterna att sluta bindande globala avtal om utsläppshandel har öppnat för andra lösningar på hur utsläpp av växthusgaser ska kunna minskas. En lösning som uppmärksammas är särskilda importtullar på varor med stor miljöpåverkan.⁵⁵ Detta är en unilateral lösning som ett land kan införa för att minska utsläppen i ett annat land.

Det är dock oklart om sådana tullar är förenliga med WTO:s regler. Länder, eller handelsblock som EU, ska i normalfallet inte instifta unilaterala bestämmelser som gör det dyrare för andra länder att exportera. WTO:s bestämmelser är oklara just vad gäller miljöpåverkan som kan rättfärdiga handelshinder som tullar.⁵⁶ Bagwell och Staiger⁵⁷ hävdar att det finns en rad olika åtgärder ett enskilt land (eller EU⁵⁸) kan införa, exempelvis olika produktstandarder som stipulerar hur mycket utsläpp en produkt får generera, utan att bryta mot WTO:s bestämmelser. Vad som är bärande, enligt detta resonemang, är att alla länder inom WTO fortfarande har möjlighet att exportera till landet som inför miljörestriktioner.

EU-kommissionens föreslagna system med utsläppsrätter för fraktfartyg, som redovisades ovan, är ettilateralt sätt att införa ett internationellt system för utsläppshandel, och liknar det

⁵⁴ Se "Environmental tax statistics" på www.ec.europa.eu/eurostat.

⁵⁵ Se Copeland, B. R., "Pollution content tariffs, environmental rent shifting, and the control of cross-border pollution", *Journal of International Economics*, 40(3–4), 1996, sid. 459–476. I studien visas teoretiskt att sådana importtullar kan leda till högre miljöskatter både i länder som importerar varor som produceras med hjälp av höga utsläpp och i länder där den miljöskadliga produktionen sker. Det importerande landet, som inför tullen, får skatteintäkter av tullen, medan det exporterande landet kommer vilja beskatta sina utsläpp för att också ta del av de skatteintäkter som annars skulle tillfallit det importerande landet.

⁵⁶ Detta enligt artikel XX (b) och (g) i 1947 års GATT-avtal som gäller inom ramen för nuvarande WTO-avtal. Se "The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)" på www.wto.org.

⁵⁷ Bagwell, K., och R. W. Staiger, "The WTO as a mechanism for securing market access property rights: implications for global labor and environmental issues", *Journal of Economic Perspectives*, 15(3), 2001, sid. 69–88.

⁵⁸ Sverige kan inte ensidigt införa importtullar utan detta sker utifrån gemensamma EU-beslut.

system som redan finns på plats för flygtrafiken.⁵⁹ Om systemet med tvingande utsläppshandel är förenligt med WTO:s regler är ännu oklart. WTO självt menar att just klimatpåverkan kan undantas från regeln om icke-diskriminering.⁶⁰

Prisökningar på utsläpp och världshandeln

Innebörden av både importtullar för varor som framställts med höga utsläpp och system med utsläppsrätter för fartygstransporter är, allt annat lika, att priset för importerade varor stiger. Hur mycket är svårt att uppskatta, det beror dels på hur höga tullarna eller tilldelningen av utsläppsrätter är men även på varornas transportkostnad relativt deras framställningskostnad. För en given prisökning för import går det däremot att se skillnader i hur olika länders import kan komma att reagera på dessa prisökningar.

SMÅ ÖPPNA EKONOMIER MINST PRISKÄNSLIGA

Om länder i den rika världen, exempelvis EU, inför högre priser på importerade varor från andra länder genom olika typer av miljöavgifter finns det skäl att tro att importen i de olika EU-länderna påverkas olika mycket. Forskning visar att små, öppna ekonomier, som Sverige, minskar sin import mindre än större ekonomier som Tyskland och Frankrike då importpriserna stiger.⁶¹

Ett skäl till det är att mindre länder möter större svårigheter i att framställa lokaltillverkade substitut för de importerade varorna. De får därmed svårare att anpassa sina kostnader till det världsmarknadspris som råder på deras exportprodukter. Som följd blir exportföretagens intäkter lägre. Till viss del kan denna negativa effekt på BNP-tillväxten kompenseras av högt förädlingsvärde i exportproduktionen. Rika länders export är inte lika priskänslig som den hos tillväxtekonomier. Detta beror till stor del på att rika länder är mer specialiserade och råvaror utgör en mindre andel av exporten.

⁵⁹ Enligt EU:s lagstiftning kan alla flyg till destinationer inom EU och EES omfattas av systemet med utsläppsrätter, ETS. EU har dock inväntat utvecklingen av det arbete som sker med utsläppsreglering från flygtrafiken inom ICAO och begränsar hittills utsläppshandelssystemet för flyget till flygningar inom EU och EES.

⁶⁰ Se Peña-López, I., *World development report 2010: Development and climate change*, The World Bank, 2009, sid. 251-255.

⁶¹ Se Imbs, J., och I. Mejean, "Trade elasticities: a final report for the European Commission", Economic Papers No. 432, Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission, 2010.

DYRARE UTSLÄPP KAN GE MER LOKALA HANDELSMÖNSTER

Om avgiftsbeläggande av utsläpp på transporter gör att import till EU blir dyrare kan det komma att påverka tillväxtekonomier negativt. Ju lägre förädlingsvärde en tillväxtekonomis export har desto större ser denna effekt ut att kunna bli. En ytterligare faktor är att ju längre bort en tillväxtekonomi ligger från EU geografiskt sett desto mer utsläpp orsakar transporter därifrån vilket i sin tur, beroende på hur avgiftssystemen utformas, kan innebära ytterligare högre importpriser och därmed lägre importefterfrågan.

En konsekvens av att göra sjötransporter dyrare är att det samtidigt gör andra, mer utsläppsintensiva transportmetoder, relativt sett billigare. Eftersom sjötransporter tar längre tid än transporter med flyg eller lastbil blir det även relativt sett billigare att få varor levererade snabbare.⁶² På så vis kan utsläppsrätter för fraktfartyg öka utsläppen från andra, mer utsläppsintensiva, transportsätt.

En sammantagen bedömning av effekten på världshandeln av att införa ett system med utsläppsrätter även för fartygstransporter är att tillväxten i världshandeln kan minska under en övergångsperiod eftersom priset för transporter ökar. Detta kan under 2020-talet komma att förstärka utvecklingen mot mer lokala handelsmönster som präglade världshandeln det senaste decenniet.⁶³

⁶² Se Corbett, J. J., och J. Winebrake, "The Impacts of Globalization On International Maritime Transport Activity", OECD, 2008.

⁶³ Se McKinsey Global Institute, "Globalization in transition: The future of trade and value chains", januari 2019.

Tabellbilaga

På Konjunkturinstitutets webbplats finns fler variabler och längre tidsserier, se www.konj.se/statistik.

INNEHÅLL

Internationell konjunktur	56
Tabell A1 BNP i världen.....	56
Tabell A2 KPI i världen.....	57
Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet.....	57
Tabell A4 Nyckeltal för USA.....	58
Räntor och växelkurser.....	59
Tabell A5 Räntor och växelkurser.....	59
Konjunktoren i Sverige.....	60
Tabell A6 Försörjningsbalans	60
Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande.....	61
Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande	61
Tabell A9 BNI.....	62
Tabell A10 Produktion.....	62
Tabell A11 Arbetade timmar.....	62
Tabell A12 Produktivitet.....	63
Tabell A13 Arbetsmarknaden	63
Tabell A14 Resursutnyttjande	64
Tabell A15 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.....	64
Tabell A16 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna	65
Tabell A17 Tillförsel- och användningspriser	65
Tabell A18 Priser, kostnader och vinster i näringslivet.....	66
Tabell A19 Konsumentpriser.....	66
Offentliga finanser.....	67
Tabell A20 Offentliga sektorns finanser.....	67
Tabell A21 Statens finanser.....	68
Tabell A22 Ålderspensionssystemets finanser	69
Tabell A23 Kommunsektorns finanser	70
Tabell A24 Offentliga sektorns inkomster	71
Tabell A25 Offentliga sektorns utgifter	71
Tabell A26 Transfereringar från offentlig sektor till hushåll.....	72
Tabell A27 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal	72
Tabell A28 Statens budgetsaldo och skuld	73
Tabell A29 Utgiftstak för staten	73
Tabell A30 Jämförelse av offentliga finanser med en fyraårig horisont.....	74
Tabell A31 Finanspolitiskt scenario i offentlig sektor	75

Internationell konjunktur

Tabell A1 BNP i världen

Procent av köpkraftsjusterad global BNP respektive procentuell förändring, fasta priser

	Vikt 2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Världen	...	3,8	3,6	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3
KIX-vägd ¹	74,6	2,9	2,5	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
USA	15,2	2,2	2,9	2,5	1,9	1,6	1,5	1,5
Euroområdet	11,4	2,5	1,9	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3
Tyskland	3,2	2,5	1,5	0,9	1,4
Frankrike	2,2	2,4	1,7	1,3	1,4
Finland	0,2	2,7	2,4	1,4	1,6
Japan	4,1	1,9	0,8	0,9	0,5
Storbritannien	2,2	1,8	1,4	1,4	1,2
Sverige	0,4	2,4	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7
Norge	0,3	2,4	1,8	1,6	2,0
Danmark	0,2	2,3	1,4	1,8	1,6
Kina	18,7	6,8	6,7	6,1	6,0
Indien	7,8	7,0	7,3	6,5	7,3
Brasilien	2,5	1,1	1,1	1,1	2,6
Resten av världen ²	25,2	3,3	2,9	3,0	3,1
Exportmarknadstillväxt								
Världen ³	...	5,0	3,1	3,5	3,3	3,4	3,3	3,3

¹ KIX-vägd BNP är ett aggregat som vägs samman med hjälp av vikter från Riksbankens KIX. I KIX ingår Sveriges 32 viktigaste handelspartners. ² Resten av världen definieras som länder som inte ingår i KIX-aggregatet, det vill säga inte tillhör Sveriges 32 viktigaste handelspartners. ³ Exportmarknadstillväxten avser den samlade importefterfrågan i de 32 länder som är Sveriges viktigaste handelspartners. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

Anm. BNP-siffrorna avser den kalenderkorrigerade utvecklingen uttryckt i fasta priser. Aggregaten beräknas med hjälp av tidsvarierande köpkraftsjusterade BNP-vikter från IMF.

Källor: IMF, OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A2 KPI i världen

Procentuell förändring

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
USA	1,3	2,1	2,4	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3
Euroområdet	0,2	1,5	1,8	1,4	1,5	1,7	1,9	1,9
Tyskland	0,3	1,7	1,9	1,5	1,6
Frankrike	0,3	1,2	2,1	1,3	1,5
Finland	0,4	0,8	1,2	1,3	1,5
Japan	-0,1	0,5	1,0	0,9	1,4
Storbritannien	1,0	2,6	2,3	2,0	2,0
Sverige	1,4	2,0	2,1	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0
Norge	3,9	1,9	3,0	2,5	1,9
Danmark	0,0	1,1	0,7	1,1	1,5
Kina	2,0	1,6	2,1	2,1	2,2
Indien	4,9	2,5	4,9	5,1	4,5
Brasilien	8,7	3,4	3,7	4,2	4,2

Anm. KPI för EU-länder och Norge avser harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP). För Storbritannien avses CPIH, vilket innefattar kostnader för egna hem. För Sverige avses KPIF. Aggregatet för euroområdet är vägt med konsumtionsvikter från Eurostat.

Källor: OECD, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A3 Nyckeltal för euroområdet

Miljarder euro, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå 2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hushållens konsumtionsutgifter	6 231	1,8	1,3	1,3	1,2
Offentliga konsumtionsutgifter	2 343	1,3	1,0	1,0	1,0
Fasta bruttoinvesteringar	2 427	3,0	3,3	3,8	2,5
Lagerinvesteringar ¹	65	0,0	0,3	-0,4	0,0
Export	5 540	5,4	3,2	2,9	2,8
Import	5 031	4,1	3,2	3,3	3,0
BNP	11 576	2,5	1,9	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3
HIKP ²	...	1,5	1,8	1,4	1,5	1,7	1,9	1,9
Arbetslöshet ³	...	9,1	8,2	7,7	7,6
Styrränta ⁴	...	0,00	0,00	0,00	0,25	0,50	0,75	1,00
Tioårig statsobligationsränta ⁵	...	0,4	0,5	0,0	0,3	0,7	1,2	1,6
Dagslåneränta, euroområdet ⁶	...	-0,34	-0,36	-0,37	-0,07	0,25	0,58	0,92
Dollar/euro ⁷	6 231	1,8	1,3	1,3	1,2

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Procent, vid slutet av året. Avser refinansräntan. ⁵ Procent. Avser Tyskland. ⁶ Procent, vid slutet av året. Avser eonia. ⁷ Nivå.

Källor: ECB, Eurostat, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Tabell A4 Nyckeltal för USA

Miljarder dollar, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hushållens konsumtionsutgifter	13 952	2,5	2,6	2,3	1,9
Offentliga konsumtionsutgifter	2 844	-0,1	1,2	1,0	1,4
Fasta bruttoinvesteringar	4 274	4,0	4,8	2,8	2,9
Lagerinvesteringar ¹	57	0,0	0,1	0,4	0,0
Export	2 531	3,0	4,0	2,7	3,3
Import	3 156	4,6	4,5	2,6	3,7
BNP	20 501	2,2	2,9	2,5	1,9	1,6	1,5	1,5
KPI ²	...	2,1	2,4	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3
Arbetslöshet ³	...	4,4	3,9	3,6	3,7
Styrränta ⁴	...	1,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,75	2,75
Tioårig statsobligationsränta ⁵	...	2,3	2,9	2,4	2,5	2,7	3,0	3,2
Dollar/euro ⁶	...	1,13	1,18	1,13	1,14	1,14	1,14	1,15

¹ Förändring i procent av BNP föregående år. ² Procentuell förändring. ³ Procent av arbetskraften. ⁴ Procent, vid slutet av året. Avser Federal Funds target rate. ⁵ Procent. ⁶ Nivå.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Bureau of Labor Statistics, Federal Reserve, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Räntor och växelkurser

Tabell A5 Räntor och växelkurser

Procent, index 1992–11–18=100 respektive kronor per valutaenhet

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vid slutet av året								
Reporänta	-0,50	-0,50	-0,50	-0,25	0,00	0,25	0,50	1,00
Styrränta, KIX6-vägd ¹	-0,14	-0,04	0,10	0,13	0,36	0,60	0,89	1,18
Årsgenomsnitt								
Reporänta	-0,48	-0,50	-0,50	-0,26	-0,07	0,12	0,39	0,71
5-årig statsobligationsränta	-0,22	-0,06	0,08	-0,28	-0,01	0,45	0,94	1,43
10-årig statsobligationsränta	0,54	0,65	0,65	0,18	0,49	0,95	1,39	1,81
KIX	111,7	112,9	117,6	122,2	122,2	120,7	118,6	115,9
Euro	9,5	9,6	10,3	10,6	10,6	10,5	10,4	10,2
Dollar	8,6	8,5	8,7	9,4	9,4	9,2	9,1	8,8

¹ Avser ett genomsnitt av eonia för euroområdet samt styrräntor i USA, Norge, Storbritannien, Danmark och Japan.

Källor: Riksbanken, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Konjunktoren i Sverige

Tabell A6 Försörjningsbalans

Miljarderna kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	Nivå	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	2018							
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	2 115	2,2	1,2	1,0	1,9	1,7	1,8	1,9
Varor	962	1,3	1,0	1,4	1,7
Tjänster exkl. bostad	682	2,2	1,0	1,7	2,1
Bostäder	411	3,8	3,5	3,8	2,9
Offentliga konsumtionsutgifter	1 253	0,0	0,9	0,6	0,9	1,3	1,3	1,0
Statlig konsumtion	316	-1,6	0,3	-0,6	0,6
Kommunal konsumtion	937	0,6	1,1	1,0	1,0
Fasta bruttoinvesteringar ²	1 223	6,0	4,0	0,1	0,3	0,4	1,0	1,5
Näringslivet exkl. bostäder	743	4,4	6,1	2,1	0,6
Industrin	190	5,0	5,3	2,7	0,8
Övriga varubranscher	117	4,8	3,5	1,1	0,7
Tjänster exkl. bostäder	436	4,0	7,1	2,2	0,5
Bostäder	259	11,6	-2,6	-7,8	-1,0
Offentliga myndigheter	215	4,9	5,6	2,6	0,4
<i>Inhemsk efterfrågan exkl. lager</i>	<i>4 591</i>	<i>2,6</i>	<i>1,9</i>	<i>0,6</i>	<i>1,2</i>	<i>1,3</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>
Lagerinvesteringar ³	48	0,1	0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,0
<i>Total inhemsk efterfrågan</i>	<i>4 639</i>	<i>2,7</i>	<i>2,3</i>	<i>0,3</i>	<i>1,0</i>	<i>1,3</i>	<i>1,4</i>	<i>1,5</i>
Export	2 253	3,2	3,9	4,2	2,9	3,0	3,0	2,8
Export av varor	1 576	5,0	4,4	2,5	2,4
Bearbetade varor	1 235	6,3	5,5	3,7	2,8
Råvaror	341	-0,5	0,4	-1,8	1,2
Export av tjänster	677	-0,3	2,6	8,1	3,8
<i>Total efterfrågan</i>	<i>6 892</i>	<i>2,9</i>	<i>2,8</i>	<i>1,6</i>	<i>1,6</i>	<i>1,8</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>
Import	2 102	4,8	3,8	1,0	2,0	2,7	3,2	3,0
Import av varor	1 480	4,0	4,9	0,9	2,1
Bearbetade varor	1 074	5,7	5,0	1,7	2,4
Råvaror	406	-1,1	4,8	-1,0	1,4
Import av tjänster	622	6,4	1,1	1,3	1,5
<i>Nettoexport³</i>	<i>151</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,2</i>	<i>1,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>
BNP	4 790	2,1	2,4	1,8	1,4	1,5	1,4	1,5
BNP per invånare ⁴	471	0,7	1,2	0,8	0,5	0,6	0,6	0,7

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer samt nettot av hushållens konsumtion i utlandet och utländsk konsumtion i Sverige. ² Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer. ³ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁴ Tusental kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A7 Hushållens inkomster, konsumtionsutgifter och sparande

Miljardier kronor, löpande priser, respektive procentuell förändring

	Nivå 2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lönesumma, justerad för utland	1 901	4,7	4,9	3,8	3,1	3,2	3,4	3,7
Timlön enligt NR ^{1,2}	240	2,5	2,2	2,4	2,7	2,9	3,1	3,3
Arbetade timmar ^{1,3}	7 891	2,3	2,7	1,3	0,3	0,2	0,2	0,5
Transfereringar från offentlig sektor, netto	645	2,4	2,9	2,3	2,1	1,9	2,0	2,6
Kapitalinkomster, netto	308	-3,6	3,3	-1,5	0,5	-1,7	-1,2	2,8
Övriga inkomster, netto ⁴	324	6,1	0,9	6,8	5,1	0,0	6,5	4,9
Inkomster före skatt⁵	3 177	3,5	3,9	3,3	2,9	2,1	3,0	3,5
Direkt skatt ⁶	841	0,1	0,2	0,9	0,4	-0,2	0,0	0,0
Disponibel inkomst	2 336	3,6	4,2	4,2	3,3	1,9	3,0	3,5
Konsumentpris ⁷	...	1,7	2,3	2,2	1,7	1,8	1,9	2,0
Real disponibel inkomst	2 336	1,8	1,8	2,0	1,6	0,2	1,1	1,5
per invånare ⁸	230	0,5	0,6	1,0	0,7	-0,7	0,3	0,7
Konsumtionsutgifter⁹	2 115	2,2	1,2	1,0	1,9	1,7	1,8	1,9
Sparande ¹⁰	415	15,1	16,4	17,0	16,5	15,1	14,4	13,9
Eget sparande ¹⁰	221	9,0	9,5	10,4	10,1	8,7	8,1	7,7
Finansiellt sparande ¹⁰	320	11,1	12,7	13,8	13,4	12,0	11,3	10,8

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Kronor per timme. ³ Avser anställdas timmar, miljontals. ⁴ I denna post ingår även beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter och/eller transfereringar, se tabell A20. ⁵ Tillväxten i inkomster före skatt är en vägd summa av tillväxttakterna för lönesumma, transfereringar, kapitalinkomster och övriga inkomster. ⁶ Förändring i procent av inkomster före skatt med omvänt tecken. ⁷ Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. ⁸ Tusental kronor. ⁹ Fasta priser. ¹⁰ Sparande i miljardier kronor, löpande priser respektive i procent av disponibel inkomst. I eget sparande ingår inte sparande i avtals- och premiepensioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A8 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljardier kronor, löpande priser respektive procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nettoexport	194	169	151	240	258	269	273	276
varav: varor	96	109	96	150	151
tjänster	99	60	55	90	107
Löner, netto	9	7	8	10	10	10	10	10
Kapitalavkastning, netto	19	60	65	61	59	72	79	78
Transfereringar med mera, netto	-54	-66	-76	-77	-82	-85	-88	-91
Bytesbalans	167	171	148	233	244	266	274	273
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,8</i>	<i>3,7</i>	<i>3,1</i>	<i>4,7</i>	<i>4,7</i>	<i>5,0</i>	<i>5,0</i>	<i>4,8</i>
Kapitaltransfereringar	-3	-3	0	-3	-3	-3	-3	-3
Finansiellt sparande	165	168	148	230	242	263	271	270
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,8</i>	<i>3,7</i>	<i>3,1</i>	<i>4,6</i>	<i>4,7</i>	<i>4,9</i>	<i>4,9</i>	<i>4,7</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A9 BNI

Miljarder kronor, löpande priser samt tusental respektive procentuell förändring

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNI	4 865	5,3	4,7	4,3	3,0	3,5	3,5	3,5
Deflator, inhemsk användning	...	2,5	2,9	2,3	1,9	2,0	2,0	2,2
Real BNI	...	2,8	1,7	1,9	1,1	1,5	1,4	1,3
Befolkning	10 175	1,4	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7
Real BNI per invånare¹	478	1,4	0,6	0,9	0,2	0,7	0,6	0,6

¹ Tusental kronor.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A10 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Varubranscher	1 136	4,1	2,9	2,1	1,0
varav: industri	684	4,2	3,3	2,3	1,6
byggverksamhet	273	6,9	4,5	2,5	0,0
Tjänstebanscher	2 185	2,2	3,3	2,6	1,6
Näringsliv	3 321	2,8	3,1	2,4	1,4	1,5	1,6	2,0
Offentliga myndigheter	865	0,9	0,4	0,8	0,3	0,8	0,9	0,7
BNP till baspris¹	4 242	2,4	2,5	2,1	1,2	1,4	1,4	1,7
Produktskatter/subventioner	554	1,9	2,0	0,3	1,2	1,1	1,4	1,7
BNP till marknadspris	4 795	2,4	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7

¹ Inklusive produktion i hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Anm. Med produktion avses förädlingsvärde.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A11 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Varubranscher	1 974	2,0	2,5	0,7	0,1
varav: industri	1 003	1,4	1,9	0,5	0,1
byggverksamhet	652	3,6	5,1	1,5	0,1
Tjänstebanscher	3 869	2,0	2,6	1,8	0,3
Näringsliv	5 843	2,0	2,6	1,4	0,3	0,0	0,0	0,3
Offentliga myndigheter	2 242	2,4	2,1	1,3	0,5	0,8	0,9	0,7
Hela ekonomin¹	8 255	2,1	2,4	1,4	0,3	0,2	0,2	0,5

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A12 Produktivitet

Kronor per timme (baspris) respektive procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Varubranscher	575	2,1	0,4	1,4	0,9
varav: industri	682	2,8	1,3	1,8	1,5
byggverksamhet	418	3,2	-0,6	0,9	-0,1
Tjänstebranscher	565	0,2	0,6	0,8	1,3
Näringsliv	568	0,8	0,5	1,0	1,2	1,5	1,6	1,6
Offentliga myndigheter	386	-1,5	-1,7	-0,5	-0,1	0,0	0,0	0,0
Hela ekonomin¹	514	0,3	0,1	0,7	0,9	1,1	1,2	1,2

¹ Inklusive hushållens icke-vinstdrivande organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A13 Arbetsmarknaden

Tusental personer respektive procentuell förändring, om inget annat anges

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Arbetade timmar ¹	8 255	2,1	2,4	1,4	0,3	0,2	0,2	0,5
Medelarbetstid för sysselsatta ²	31,0	-0,2	0,6	0,3	-0,2	-0,2	-0,2	0,0
Sysselsatta	5 113	2,3	1,8	1,1	0,5	0,5	0,4	0,5
Sysselsättningsgrad ³	...	67,8	68,5	68,8	68,9	68,9	68,9	69,0
Arbetskraft	5 457	2,0	1,4	1,1	0,6	0,6	0,6	0,5
Arbetskraftsdeltagande ⁴	...	72,7	73,1	73,5	73,6	73,7	73,8	73,9
Arbetslöshet ⁵	344	6,7	6,3	6,3	6,4	6,5	6,7	6,7
Befolkning 15–74 år	7 461	1,1	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4

¹ Miljoner timmar, kalenderkorrigerade värden. ² Timmar per vecka, kalenderkorrigerade värden. ³ Andelen sysselsatta av befolkningen 15–74 år, procent. ⁴ Andelen personer i arbetskraften av befolkningen 15–74 år, procent. ⁵ Procent av arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A14 Resursutnyttjande

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden, om inget annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Arbetsmarknad								
Jämviktsarbetslöshet ¹	6,7	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,7
Faktisk arbetslöshet ²	6,9	6,7	6,3	6,3	6,4	6,5	6,7	6,7
Potentiellt arbetade timmar	1,1	1,5	1,6	1,2	0,7	0,6	0,6	0,5
varav potentiell sysselsättning	1,1	1,4	1,4	1,1	0,8	0,7	0,6	0,6
Faktiskt arbetade timmar	2,0	2,1	2,4	1,4	0,3	0,2	0,2	0,5
Arbetsmarknadsgap ³	-0,4	0,2	0,9	1,1	0,7	0,4	0,1	0,0
Produktivitet								
Potentiell produktivitet	0,5	0,5	0,4	0,9	1,1	1,2	1,1	1,2
varav potentiell produktivitet, näringslivet	1,1	1,1	1,1	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Faktisk produktivitet	0,5	0,2	0,1	0,5	0,9	1,1	1,2	1,2
Produktivitetensgap ⁴	1,3	1,0	0,7	0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0
BNP								
Potentiell BNP	1,7	2,0	2,0	2,2	1,8	1,7	1,7	1,7
Faktisk BNP	2,4	2,4	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7
BNP-gap ⁵	0,9	1,2	1,6	1,3	0,7	0,3	0,0	0,0

¹ Nivå i procent av potentiell arbetskraft. ² Nivå i procent av arbetskraften. ³ Skillnaden mellan faktiskt och potentiellt arbetade timmar uttryckt i procent av potentiellt arbetade timmar. ⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell produktivitet uttryckt i procent av potentiell produktivitet. ⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP uttryckt i procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A15 Timlön enligt konjunkturlönestatistiken

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	2019							
Näringsliv	68	2,0	2,5	2,5	2,7	2,9	3,1	3,3
Varubranscher	22	2,0	3,0	2,5	2,7
varav: industri	15	2,1	2,9	2,7	2,8
byggverksamhet	7	1,8	3,3	2,3	2,6
Tjänstebranscher	46	2,0	2,2	2,5	2,7
Kommunal sektor	26	3,1	2,7	2,8	2,8
Stat	6	2,3	2,8	2,9	2,9
Totalt	100	2,3	2,5	2,6	2,7	2,9	3,1	3,3
Real timlön (KPI) ¹	...	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9
Real timlön (KPIF) ²	...	0,4	0,4	0,8	1,0	1,1	1,2	1,3

¹ Deflaterad med konsumentprisindex (KPI). ² Deflaterad med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A16 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Kronor per timme, procent respektive procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Nivå							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Timlön	246	2,5	2,2	2,5	2,7	2,9	3,1	3,3
Arbetsgivaravgifter ¹ (i procent av lönen)	...	43,1	43,9	44,1	43,9	43,9	43,9	43,9
Arbetskostnad per timme ²	354	2,4	2,8	2,6	2,6	2,9	3,1	3,3
Produktivitet ³	...	0,6	0,2	1,1	1,2	1,5	1,6	1,6
Enhetsarbetskostnad	...	1,8	2,6	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6

¹ Kollektiva avgifter och löneskatter. ² Lön och arbetsgivaravgifter. ³ Förädlingsvärdet delat med anställdas arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A17 Tillförsel- och användningspriser

Procent respektive procentuell förändring

	Vikt							
	2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNP	69,5	2,3	2,2	2,6	1,6	1,8	1,9	2,1
Offentliga myndigheter ^{1, 2}	13,3	4,3	4,3	3,2	2,5	2,9	3,2	3,3
Näringsliv ²	48,1	1,7	1,6	2,6	1,4	1,5	1,6	1,8
Skattenetto	8,0	2,2	2,6	1,4	1,4
Import	30,5	3,9	6,2	2,5	0,4	0,1	-0,2	-0,6
Bearbetade varor	15,6	2,3	4,0	2,5	0,0
Råvaror	5,9	12,5	14,9	-0,4	-1,8
Tjänster	9,0	2,1	4,9	4,2	2,4
Tillförsel/användning³	100,0	2,7	3,4	2,5	1,3	1,3	1,3	1,3
Offentlig konsumtion	18,2	3,7	3,8	2,9	2,4	2,3	2,7	3,1
Hushållens konsumtionsutgifter	30,7	1,7	2,3	2,2	1,7	1,8	1,9	2,0
Fasta investeringar	17,7	2,7	2,9	1,9	1,7	1,7	1,6	1,7
Export	32,7	3,3	4,5	2,9	0,1	-0,1	-0,1	-0,4
Bearbetade varor	17,9	1,8	3,4	3,9	-0,3
Råvaror	5,0	13,8	14,1	0,9	-2,7
Tjänster	9,8	1,6	2,0	2,1	1,9

¹ Inklusivt hushållens icke-vinstdrivande organisationer. ² Förädlingsvärdepris beräknat till baspris. ³ Inklusivt lagerinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A18 Priser, kostnader och vinster i näringslivet

Miljardier kronor, procentuell utveckling respektive procent

	Nivå 2018	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Förädlingsvärde, fasta priser ¹	...	2,6	3,0	2,4	1,6	1,6	1,6	1,8
Förädlingsvärdedeflator	...	1,7	1,6	2,6	1,4	1,5	1,6	1,8
Förädlingsvärde, löpande priser ²	3 319	4,4	4,8	5,1	3,1
Arbetade timmar, anställda	...	1,6	2,6	1,2	0,9	0,3	0,0	-0,2
Arbetskostnad per timme ³	355	3,1	3,1	2,7	1,9	2,6	3,1	3,9
Total arbetskostnad ⁴	1 941	4,7	5,8	3,9	2,9	2,9	3,1	3,6
Bruttoöverskott	1 378	4,1	3,4	6,7	3,4
Vinstandel	...	42,1	41,5	42,2	42,3	42,4	42,4	42,4
Justerad vinstandel ⁵	...	35,8	35,4	35,9	36,1	36,1	36,2	36,2

¹ Beräknat till baspris. ² Beräknat till faktorpris. ³ Kronor. ⁴ Inkluderar löneberoende övriga produktionskatter för anställda. ⁵ Exklusive små- och fritidshus, justerad för antalet arbetstimmar utförda av egenföretagare.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A19 Konsumentpriser

Procent respektive procentuell utveckling

	Vikt 2019	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
KPI	100	1,8	2,0	1,9	1,9	2,0	2,2	2,4
Räntekostnader, bostadsränta	...	-3,0	-4,9	2,2	5,9
KPIF	100	2,0	2,1	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0
Varor	44	0,4	0,6	1,2	1,4
Tjänster	30	2,8	1,9	2,0	2,2
Boende exkl. räntekostnader och energi	15	1,4	1,8	1,9	1,9
Energi	7	5,8	10,5	3,0	-0,3
Räntekostnader, kapitalstock	3	9,4	7,1	5,8	5,2
KPIF exkl. energi	93	1,7	1,4	1,7	1,9
HIKP	...	1,9	2,0	1,7	1,6
Råolja (Brent) ¹	...	54,8	71,5	63,3	61,0	61,5	62,6	64,4

¹ Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Anm. Räntekostnader i KPI utgörs av produkten av kapitalstock och bostadsränta.

Källor: Intercontinental Exchange, SCB, Macrobond och Konjunkturinstitutet.

Offentliga finanser

Tabell A20 Offentliga sektorns finanser

Miljardier kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	2 181	2 281	2 384	2 429	2 491	2 568	2 655	2 759
<i>Procent av BNP</i>	49,7	49,8	49,8	48,6	48,3	48,2	48,2	48,3
Skatter och avgifter	1 933	2 025	2 106	2 144	2 197	2 264	2 338	2 424
<i>Procent av BNP</i>	44,1	44,2	44,0	42,9	42,6	42,5	42,4	42,5
Skattekvot ¹	44,2	44,4	44,1	43,0	42,8	42,6	42,6	42,6
Kapitalinkomster	65	64	75	76	79	83	91	101
Övriga inkomster	183	192	203	209	214	220	226	234
Utgifter	2 137	2 216	2 341	2 417	2 491	2 567	2 653	2 753
<i>Procent av BNP</i>	48,7	48,4	48,9	48,3	48,3	48,2	48,2	48,2
Konsumtion	1 154	1 196	1 253	1 297	1 341	1 390	1 445	1 505
Transfereringar	767	787	828	847	869	889	909	935
Hushåll	624	639	658	672	686	699	713	732
Företag	82	82	91	92	95	98	102	106
Utland	61	66	79	83	88	91	94	97
Investeringar med mera	186	205	228	238	244	249	254	262
Kapitalutgifter	30	29	32	34	36	39	44	52
Överföring till hushållen²	0	0	0	0	0	-16	-10	-11
Finansiellt sparande³	44	65	43	12	0	17	13	17
<i>Procent av BNP</i>	1,0	1,4	0,9	0,2	0,0	0,3	0,2	0,3
Primärt finansiellt sparande⁴	9	29	0	-29	-42	-27	-34	-33
<i>Procent av BNP</i>	0,2	0,6	0,0	-0,6	-0,8	-0,5	-0,6	-0,6
Strukturellt sparande	12	20	-13	-5	-10	14	18	19
<i>Procent av potentiell BNP</i>	0,3	0,4	-0,3	-0,1	-0,2	0,3	0,3	0,3
Maastrichtskuld	1 858	1 870	1 859	1 750	1 788	1 801	1 829	1 864
<i>Procent av BNP</i>	42,4	40,8	38,8	35,0	34,7	33,8	33,2	32,7
BNP, löpande pris	4 385	4 579	4 790	5 003	5 156	5 327	5 508	5 706
Potentiell BNP, löpande pris	4 348	4 524	4 713	4 937	5 121	5 311	5 507	5 706
Finansiell nettoställning	990	1 188	1 182	1 372	1 379	1 448	1 515	1 586
<i>Procent av BNP</i>	22,6	26,0	24,7	27,4	26,7	27,2	27,5	27,8

¹ Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. ² Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter och/eller transfereringar. ³ Finansiellt sparande beräknas som inkomster minus summan av utgifter och överföring till hushållen. ⁴ Primärt finansiellt sparande beräknas som finansiellt sparande minus kapitalnettot. Kapitalnettot är kapitalinkomster minus kapitalutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A21 Statens finanser

Miljardier kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	1 157	1 206	1 258	1 266	1 292	1 333	1 380	1 434
Skatter och avgifter	1 013	1 063	1 104	1 107	1 131	1 164	1 201	1 245
Kapitalinkomster	24	22	28	29	28	30	35	40
Övriga inkomster	120	122	126	130	134	138	143	149
Utgifter	1 092	1 131	1 186	1 210	1 232	1 257	1 287	1 326
Transfereringar	678	710	746	755	763	772	784	800
Ålderspensionssystemet ¹	26	25	24	23	24	24	24	25
Kommunsektorn	247	272	279	282	278	278	280	283
Hushåll	300	302	311	315	319	323	327	334
Företag	48	50	58	57	59	61	63	66
Utland	57	62	75	79	84	87	90	93
Konsumtion	296	301	313	320	329	339	352	365
Investeringar med mera	93	97	102	108	112	116	120	125
Kapitalutgifter	25	23	26	27	28	29	32	35
varav ränteutgifter	20	18	20	21	22	23	25	28
Överföring till hushållen²	0	0	0	0	15	26	59	85
Finansiellt sparande³	65	75	71	56	45	50	34	24
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,5</i>	<i>1,6</i>	<i>1,5</i>	<i>1,1</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>	<i>0,6</i>	<i>0,4</i>
Statsskuld	1 292	1 265	1 197	1 044	1 039	1 012	1 003	1 006
<i>Procent av BNP</i>	<i>29,5</i>	<i>27,6</i>	<i>25,0</i>	<i>20,9</i>	<i>20,1</i>	<i>19,0</i>	<i>18,2</i>	<i>17,6</i>
Finansiell nettoställning	-297	-186	-124	-31	-12	61	118	166
<i>Procent av BNP</i>	<i>-6,8</i>	<i>-4,1</i>	<i>-2,6</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,2</i>	<i>1,1</i>	<i>2,2</i>	<i>2,9</i>

¹ Statliga ålderspensionsavgifter. ² Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter och/eller transfereringar. I tabellen är statsbidragen till kommunsektorn beräknade enligt oförändrade regler. I den mån som statsbidragen till kommunerna ökas i förhållande till oförändrade regler kommer den beräkningstekniska överföringen från staten till hushållen minska i motsvarande grad, samtidigt som den beräkningstekniska överföringen från kommunerna till hushållen ökar i motsvarande grad genom mindre omfattande höjningar av det kommunala skatteuttaget (eller eventuellt ökat ekonomiskt bistånd). Den totala beräkningstekniska överföringen från offentlig sektor till hushållen, som redovisas i tabell A20, påverkas inte. ³ Finansiellt sparande beräknas som inkomster minus summan av utgifter och överföring till hushållen.

Källor: Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A22 Ålderspensionssystemets finanser

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	292	302	318	329	340	349	360	374
Socialförsäkringsavgifter	234	245	257	268	276	284	294	305
Statliga ålderspensionsavgifter	26	25	24	23	24	24	24	25
Kapitalinkomster	31	31	36	35	38	39	41	42
Övriga inkomster	2	2	2	2	2	2	2	3
Utgifter	288	302	311	322	331	339	348	358
Inkomstpensioner	282	296	304	314	323	332	340	350
Kapitalutgifter	0	0	1	1	1	1	1	1
Övriga utgifter	6	6	6	7	7	7	7	8
Finansiellt sparande	4	0	7	7	9	9	12	16
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>
Finansiell nettoställning	1 347	1 435	1 407	1 548	1 583	1 614	1 649	1 687
<i>Procent av BNP</i>	<i>30,7</i>	<i>31,3</i>	<i>29,4</i>	<i>30,9</i>	<i>30,7</i>	<i>30,3</i>	<i>29,9</i>	<i>29,6</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A23 Kommunsektorns finanser

Miljardier kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomster	1 015	1 079	1 119	1 149	1 170	1 198	1 229	1 269
Skatter	670	700	728	750	773	797	823	854
Kommunal fastighetsavgift	16	17	18	18	19	19	20	21
Statsbidrag inkl. kompensation för mervärdesskatt	241	267	274	281	279	279	281	284
Kapitalinkomster	10	12	11	12	13	15	16	19
Övriga inkomster	78	83	88	87	87	89	90	92
<i>Genomsnittlig kommunalskattesats¹</i>	<i>32,10</i>	<i>32,12</i>	<i>32,12</i>	<i>32,19</i>	<i>32,19</i>	<i>32,19</i>	<i>32,19</i>	<i>32,19</i>
Utgifter	1 040	1 089	1 155	1 200	1 239	1 282	1 331	1 387
Transfereringar	88	84	86	89	91	93	96	99
Hushåll	43	43	45	45	46	47	49	50
Övriga transfereringar	45	41	41	44	45	46	48	49
Konsumtion	854	892	937	974	1 008	1 046	1 089	1 135
Investeringar med mera	94	108	126	130	132	133	134	137
Kapitalutgifter	5	5	6	7	8	10	12	16
Överföring till hushållen²	0	0	0	0	-15	-42	-69	-95
Finansiellt sparande³	-25	-10	-35	-51	-53	-43	-33	-23
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,7</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,0</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,4</i>
Finansiell nettoställning	-60	-61	-101	-145	-191	-227	-252	-267
<i>Procent av BNP</i>	<i>-1,4</i>	<i>-1,3</i>	<i>-2,1</i>	<i>-2,9</i>	<i>-3,7</i>	<i>-4,3</i>	<i>-4,6</i>	<i>-4,7</i>

¹ Procent. ² Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter och/eller transfereringar. I tabellen är statsbidragen till kommunsektorn beräknade enligt oförändrade regler. I den mån som statsbidragen till kommunerna ökas i förhållande till oförändrade regler kommer den beräkningstekniska överföringen från kommunsektorn till hushållen öka i motsvarande grad genom mindre omfattande höjningar av det kommunala skatteuttaget (eller eventuellt ökat ekonomiskt bistånd). Eftersom den beräkningstekniska överföringen från staten till hushållen minskar i motsvarande grad kommer den totala beräkningstekniska överföringen från offentlig sektor till hushållen, som redovisas i tabell A20, påverkas inte. ³ Finansiellt sparande beräknas som inkomster minus summan av utgifter och överföring till hushållen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A24 Offentliga sektorns inkomster

Procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hushållens direkta skatter	15,9	16,0	15,6	15,0	14,9	14,8	14,7	14,7
Företagens direkta skatter	2,9	3,0	3,2	3,0	3,0	3,1	3,1	3,0
Arbetsgivaravgifter ¹	12,1	12,2	12,2	12,1	12,1	12,1	12,0	12,1
Mervärdesskatt	9,2	9,3	9,3	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
Punktskatter	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Övriga skatter	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Skattekvot²	44,2	44,4	44,1	43,0	42,8	42,6	42,6	42,6
EU-skatter ³	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Övriga inkomster ⁴	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,1	4,1	4,1
Primära inkomster	48,2	48,4	48,2	47,0	46,8	46,6	46,5	46,6
Kapitalinkomster	1,5	1,4	1,6	1,5	1,5	1,6	1,7	1,8
Inkomster	49,7	49,8	49,8	48,6	48,3	48,2	48,2	48,3

¹ Arbetsgivar- och egenföretagaravgifter samt särskild löneskatt. ² Skattekvoten beräknas som totala skatter, inklusive EU-skatter, dividerat med BNP. ³ Skatter till EU, ingår i skattekvoten men inte i den offentliga sektorns inkomster. ⁴ Bland annat transfereringar från utlandet och från a-kassorna.

Anm. Avser offentliga sektorns inkomster vid oförändrade skatteregler, det vill säga utifrån dagens gällande regelverk.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A25 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Offentlig konsumtion	26,3	26,1	26,2	25,9	26,0	26,1	26,2	26,4
Transfereringar	17,5	17,2	17,3	16,9	16,9	16,7	16,5	16,4
Hushåll	14,2	13,9	13,7	13,4	13,3	13,1	12,9	12,8
Företag	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
Utland	1,4	1,4	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Offentliga investeringar	4,3	4,5	4,8	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6
Primära utgifter	48,0	47,8	48,2	47,6	47,6	47,5	47,4	47,3
Kapitalutgifter	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,9
Utgifter	48,7	48,4	48,9	48,3	48,3	48,2	48,2	48,2

Anm. Avser offentliga sektorns utgifter vid bibehållen personaltäthet inom offentligt finansierade verksamheter och en standardhöjning i linje med historiskt mönster samt oförändrade regler för transfereringarna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A26 Transfereringar från offentlig sektor till hushåll

Procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pensioner ¹	7,8	7,7	7,6	7,5	7,5	7,4	7,3	7,3
varav inkomstpension	6,4	6,4	6,3	6,2	6,2	6,2	6,1	6,1
Arbetsmarknad ²	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Ohälsa ³	1,9	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3
Familj och barn ⁴	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6
Studier ⁵	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd ⁶	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Övrigt ⁷	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Transfereringar till hushållen	14,2	13,9	13,7	13,4	13,3	13,1	12,9	12,8

¹ Inkomst- och tilläggspension, garantipension, efterlevandepension, offentliganställdas avtalspensioner och bostadstillägg till pensionärer. ² Ersättning vid arbetslöshet, aktivitetsstöd, etableringsersättning och lönegaranti. ³ Sjuk- och rehabiliteringspenning, aktivitets- och sjukersättning, arbetsskadeersättning, handikappersättning. ⁴ Föräldrapenning, barnbidrag, vårdbidrag, bostadsbidrag. ⁵ Studiebistånd och övrig studiehjälp. ⁶ Socialbidrag. ⁷ Assistansersättning och äldreomsorgsstöd samt övriga transfereringar till hushåll.

Anm. Avser transfereringar från offentlig sektorn till hushåll vid oförändrade regler för transfereringarna.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A27 Inkomstindex, balansindex, inkomstpensioner och balanstal

Procentuell förändring om inget annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inkomstindex	2,0	3,7	1,5	3,1	2,7	2,5	2,9	3,1
Balansindex	5,9	4,4	2,6	3,1	2,7	2,5	2,9	3,1
Balanstal ^{1, 2}	1,038	1,007	1,013	1,035	1,051	1,047	1,033	...
Nominell inkomstpension³	4,2	2,8	1,0	1,4	1,1	0,9	1,3	1,5

¹ Nivå. ² Från och med 2017 avses dämpat balanstal enligt Pensionsmyndigheten som anger pensionssystemets tillgångar i förhållande till dess skulder två år före respektive år. ³ Procentuell förändring av balansindex minus 1,6 procentenheter.

Källor: Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

Tabell A28 Statens budgetsaldo och skuld

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2016	2017	2018	2019	2020
Budgetsaldo	85,3	61,8	80,0	103,3	-12,5
Avgränsningar	21,6	7,6	15,4	-56,0	19,4
Försäljning av aktier med mera	-0,2	0,0	-1,7	0,0	0,0
Extraordinära utdelningar	-2,1	-0,1	-0,2	-1,0	0,0
Delar av Riksgäldens nettoutlåning	27,8	11,9	17,8	-60,1	13,4
Övriga avgränsningar	-3,9	-4,2	-0,5	5,1	6,0
Periodiseringar	-45,4	11,3	-19,5	9,1	38,5
varav: skatteperiodiseringar	-31,4	13,6	-13,6	10,4	30,2
ränteperiodiseringar	-13,1	-3,2	-1,0	1,0	8,0
Övrigt	3,3	-5,4	-4,6	-0,5	-0,5
Finansiellt sparande i staten	64,8	75,3	71,4	55,9	44,9
Statens lånebehov ¹	-85,3	-61,8	-80,0	-103,3	12,5
Värdeförändringar i statsskulden	25,0	35,0	11,9	-49,7	-17,9
Statsskuldens förändring	-60,3	-26,8	-68,2	-153,0	-5,4
Statsskuld	1 292	1 265	1 197	1 044	1 039
<i>Procent av BNP</i>	<i>29,5</i>	<i>27,6</i>	<i>25,0</i>	<i>20,9</i>	<i>20,1</i>

¹ Statens lånebehov är lika med budgetsaldot med omvänt tecken.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgälden, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A29 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor, löpande priser om inget annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Utgiftstak för staten	1 215	1 274	1 337	1 351	1 388	1 439
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>27,9</i>	<i>28,2</i>	<i>28,4</i>	<i>27,4</i>	<i>27,1</i>	<i>27,1</i>
Takbegränsade utgifter	1 185	1 229	1 282	1 323	1 350	1 379
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>27,2</i>	<i>27,2</i>	<i>27,2</i>	<i>26,8</i>	<i>26,4</i>	<i>26,0</i>
Budgeteringsmarginal	31	45	55	28	38	60
<i>Procent av takbegränsade utgifter</i>	<i>2,6</i>	<i>3,6</i>	<i>4,3</i>	<i>2,1</i>	<i>2,8</i>	<i>4,4</i>

Anm. Avser utgiftstak för staten vid nominellt oförändrade statsbidrag samt oförändrade regler för transfereringarna.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Tabell A30 Jämförelse av offentliga finanser med en fyraårig horisont

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

		2019	2020	2021	2022
Oförändrade regler¹					
Inkomster	(A)	2429	2491	2568	2655
<i>Procent av BNP</i>		48,6	48,3	48,2	48,2
Utgifter	(B)	2417	2469	2511	2560
<i>Procent av BNP</i>		48,3	47,9	47,1	46,5
Finansiellt sparande vid oförändrade regler	(C=A-B)	12	22	57	95
<i>Procent av BNP</i>		0,2	0,4	1,1	1,7
Aviserade åtgärder²					
Inkomster	(D)	0	0	0	0
Utgifter	(E)	0	4	10	1
Finansiellt sparande vid oförändrade regler, med aviseringar	(C+D-E)	12	18	47	94
<i>Procent av BNP</i>		0,2	0,4	0,9	1,7
Skillnad mellan KI:s huvudscenario och oförändrade regler³					
Inkomster utöver oförändrade regler	(F)	0	0	0	0
Utgifter utöver oförändrade regler	(G)	0	22	56	92
varav demografiskt betingad efterfrågan		0	0	51	82
varav standardhöjning		0	0	5	11
Överföring till hushållen ⁴	(H)	0	0	-16	-10
Finansiellt sparande i KI:s huvudscenario	(C+F-G-H)	12	0	17	13
<i>Procent av BNP</i>		0,2	0,0	0,3	0,2

¹ Framskrivning utifrån riksdagens beslut om statens budget (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:FiU1, rskr. 2018/19:62) och förslag i vårändringsbudget för 2019 (prop. 2018/19:99, bet. 2018/19:FiU21) samt gällande lagstiftning. Även propositionerna En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv (prop. 2018/19:133) och Förbättrat grundskydd för pensionärer (prop. 2018/19:134) har beaktats som om de vore beslutade.

² Med aviserade åtgärder avses de i budgetpropositionen omnämnda åtgärderna som ingår i beräknade preliminära utgifts- och inkomstramarna som ännu inte är beslutade av riksdagen. Finansiellt sparande vid oförändrade regler med aviserade åtgärder motsvarar regeringens metod för att redovisa det finansiella sparandet i offentlig sektor.

³ Skillnaden mellan KI:s huvudscenario och oförändrade regler (inklusive riksdagens beslut om regeringens förslag i vårändringsbudget för 2019) består till största del av offentlig konsumtion som följer av demografiskt betingad efterfrågan samt en standardhöjning i linje med historiskt mönster.

⁴ Beräkningsteknisk överföring till hushållen genom ändrade skatter och/eller transfereringar.

Anm. I tabellen redovisas en prognos för de offentliga finanserna som beaktar förslag i propositioner och aviseringar i den ekonomiska vårpropositionen, som möjliggör jämförelser med regeringens prognoser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell A31 Finanspolitiskt scenario i offentlig sektor

Miljardier kronor, löpande priser respektive procent av potentiell BNP

		Prognos Scenario				Summa 2020-2023
		2020	2021	2022	2023	
Budgetutrymme vid 2019 års regler		-5	41	46	37	119
Utgiftsåtgärder i offentlig sektor ¹	(A=B+C)	22	34	36	37	130
varav standardhöjning		-	5	6	6	17
Utgiftsåtgärder i staten	(B)	7	7	9	11	34
Konsumtion		4	6	7	9	26
Investeringar		3	2	2	2	8
Utgiftsåtgärder i kommunsektorn	(C)	15	26	27	27	95
Konsumtion		14	23	24	23	84
Investeringar		2	3	3	3	11
Överföring till hushållen ²		0	-16	6	-1	-11
<i>Strukturellt sparande³</i>		<i>-0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>...</i>

¹ Utgiftsåtgärder som påverkar offentlig konsumtion och offentliga investeringar för hela offentlig sektor. ² Beräkningsteknisk överföring till hushållen från offentlig sektor genom ändrade skatter eller transfereringar. ³ Procent av potentiell BNP.

Anm. Budgetutrymmet 2021 beräknas som om det strukturella sparandet var en tredjedels procent av BNP 2020. Dock antas i prognos att det strukturella sparandet 2020 inte är en tredjedels procent av BNP. Därför behöver den beräkningstekniska överföringen från hushållen 2021 dels kompensera för underfinansieringen 2020 och dels finansiera utgiftsåtgärderna 2021 som inte ryms inom budgetutrymmet 2021 så att det strukturella sparandet når en tredjedels procent av BNP detta år.

Källa: Konjunkturinstitutet.